

Maldiverna

Del 1 av 2
1972

Tord Wallström

ETT LAND som består av över tusen låga korallöar, formade i ett stort antal atoller, utspridda över en väldig havsyta.

Ett land som till både landytan och folkmängden är ett av de minsta i världen men ändå har en egen, särpräglad och uråldrig kultur med ett eget språk och även ett eget skriftspråk.

Ett land som under århundraden styrdes av enväldiga sultaner och därefter i ungefär ett halvsekel var en fortsatt despoti under demokratisk täckmantel men som så, plötsligt men utan våldsamheter, för bara några år sedan förändrades till en demokrati som snabbt blev så stark att den knappast kan hotas.

Ett land, där kokospalmerna reser sig ur frodig grönska på skimrande öar som i alla avseenden förverkligar den bild västerlänningar har av det tropiska paradiset.

Ett land som bland de första hotas av klimatförändringen och den stigande havsnivån och som därför sannolikt kommer att dränkas och vara försvunnet under havet inom kanske bara hundra år:

Maldiverna.

Maldiverna är ett så sällsamt land att det saknar motsvarighet på hela jorden, ja kanske i universum. Dess yta är omkring 90 000 kvadratkilometer, ungefär som Svealand, men nästan allt av detta är vatten, en del av Indiska oceanen. Landytan är bara 298 kvadratkilometer, viket är ungefär en tiondel av Gotland och betydligt mindre än Orust. Den består av 1190 korallöar, grupperade i 26 atoller.

200 av öarna är bebodda och de ligger i en kedja, som är 820 kilometer från norr till söder, vilket är lika med sträckan Sundsvall-Malmö. Det är en vidsträckt yta. Men det är nästan bara hav. Avståndet mellan atollerna är alltså avsevärda.

Det finns otaliga andra övärldar i oceanerna men ingen som kan jämföras med Maldiverna. De flesta av Stilla havets öar är vulkaniska med höga toppar och de flesta av Atlantens öar är också bergiga eller består av höga plataer. Det gäller också öarna i Indiska oceanen. Utom, alltså, den maldiviska kedjan, som består av låga korallöar och där den högsta naturliga punkten över havet (i Addu atoll) inte är högre än 2,2 meter.

DEN HÄR BOKEN handlar alltså om Maldiverna. Den är i två delar. Del 1 är en något förkortad version av *Drömmen om en ö*, som utkom 1972 och bland annat

innehåller ett kapitel om örikets historia. Den andra betydligt kortare delen ger till att börja med en skildring av vad som hände under de följande tio åren men är främst en redogörelse för min återkomst till Maldiverna i slutet av 2010 och den fantastiska utveckling landet genomgått under de senaste 40 åren.

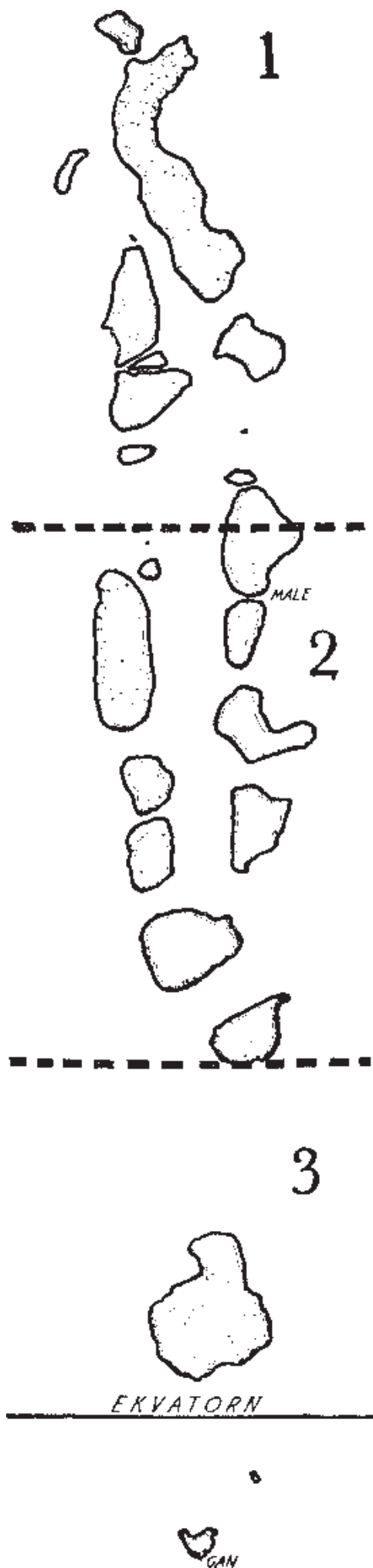
En tredje del med ytterligare fakta om landet och en skildring av en resa till de norra atollerna planeras till 2012 liksom en fjärde del med ett stort antal bilder.

Tord

**DRÖMMEN
OMENÖ**

Maldiverna i samma skala som Sverige. Endast atollerna har ritats ut.

Eftersom Maldivernas territorium till större delen består av vatten och öarna är försvinnande få är det svårt att avbilda republiken på en karta. På denna översiktskarta anges atollrevens former. På följande tre sidor utbildas Maldiverna i större skala. Revens ungefärliga ytre och inre linjer anges, men land över havsytan är endast de små svarta punkter, som i de flesta fall ligger i antollringarnas yttre.

1

*Ihavandiffulu
atoll*

*Thiladummathi
atoll*

*Makunudu
atoll*

*Miladummadulu
atoll*

*North
Malosmadulu
atoll*

*Fadippolu
atoll*

*South
Malosmadulu
atoll*

*Goidu
atoll*

• *Karidu*

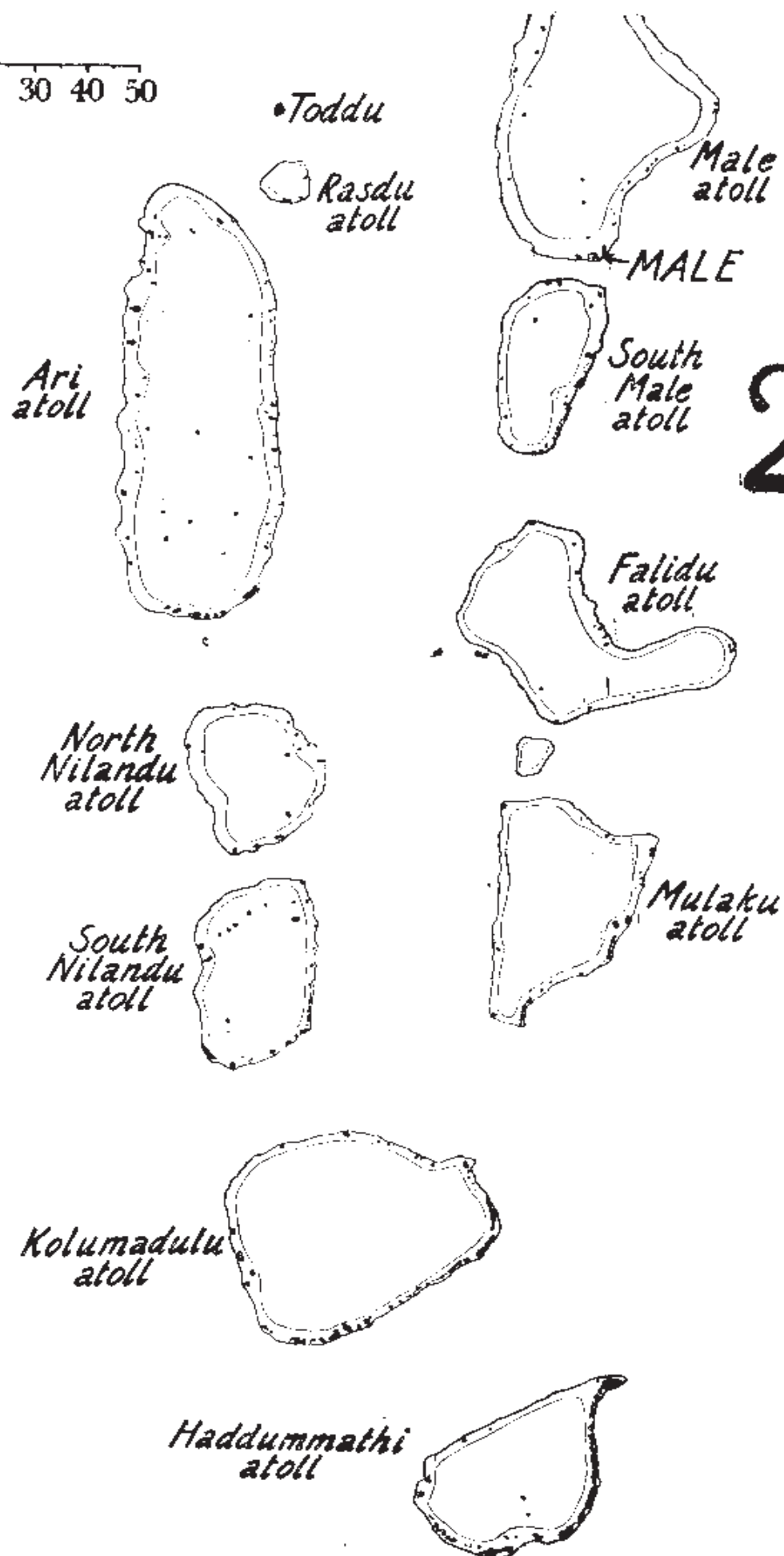
*Gafaru
atoll*

km 10 20 30 40 50

• *Toddu*

km 10 20 30 40 50

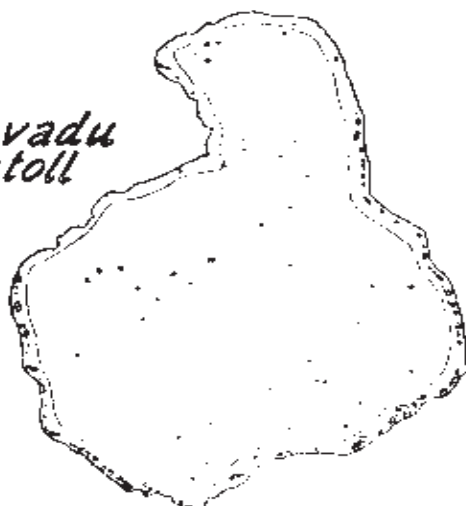

Haddummathi
atoll

3

Huvadu
atoll

EKVATORN

• Formulah

Addu
atoll

GAN

1972

UTEEM

Kokospalmerna växer upp ur havet som blomstänglar.

M/S UTEEM, 89,52 TONS DÖDVIKT. Byggd av trä på träspant i Calicut på Malabarkusten i södra Indien år 1967. Registrerad i Male, Maldiverna, år 1968. Ett däck, en mast, en skorsten. Namngiven efter en ö i Thiladummati atoll.

En dieselmotor på 168 hästkrafter från Lister Blackstone Marine Limited, Durslev, Dorcestershire. Fart sex till sju knop.

Längd cirka 20 meter. Två lastrumsluckor, vattentank och oljetank på fördäck. Påbyggnad med manöverbrygga, passagerarutrymme och manskapskajutor akteröver. Pentry med järnspis. Öppen toalettlåda utanför relingen längst akterut.

Last: 450 fat dieselolja och fotogen, en stor del stuvade på däck. 20 passagerare.

Besättning :

Abdullah Rashecd, kapten

Mohamed Naeem, förste styrman

Shoukat Ibrahim Didi, radiotelegrafist

Mohamed Arif, telegrafistlärling
Abbas Abdullah, förste maskinist
Abdul Shakoor, maskinistlärling
Jaufer Rasheed, maskinistlärling
Tutti Ismail, däcksteward
Usman Ibrahim, rorgängare
Ahmed Zakarya, matros
Mohamed Shareef, matros
Mohamed Solih, matros
Mohamed Waheed, kock.

Uteem är ett av den maldiviska handelsflottans minsta fartyg. Det går i oregelbunden trafik på rutten Colombo-Mate-Colombo och gör ibland avstickare till Tuticorin i Madras, Indien, för att hämta ris.

Det har varit svårt att komma ombord. I över en vecka har jag väntat i Colombo. Jag har presenterat mig på maldiviska ambassaden, inrymd i en villa vid Melbourne Avenue, som ligger ganska långt från Colombos centrum. Jag har fått veta att jag inte behöver något visum. Jag har träffat tredje ambassadsekreteraren, Ibrahim Hassan, en mycket blyg ung man, som har betygat att det inte ska bli några svårigheter för mig att resa runt fritt bland atollerna. En dag har jag tillbringat med att hugga mig igenom den ceylonesiska byråkratin för att få tillstånd att betala biljetten till Maldiverna och för att deponera pengarna hos Bank of India.

Sen har allt varit klart. Och jag har äntligen kommit ombord på Uteem, där den ligger förtöjd i ett avsides hörn

av Colombos hamn, dold, nästan omöjlig att hitta bakom Maguddu, en annan maldivisk båt. Jag har inandats den fräna lukten av dieselolja, lyssnat till det jämna dunket från motorn på tomgång.

Färska ananasfrukter hänger ovanför maskinrumsluckan och en stor klase bananer. Jag har hälsats välkommen med en kopp te och jag har ätit en tallrik ris med fingrarna. Allt fler passagerare har kommit ombord och deras bagage har staplats högt ovanpå oljefaten på fördäck. Jag har förstått att Uteem egentligen är en del av övärlden, att jag redan är där.

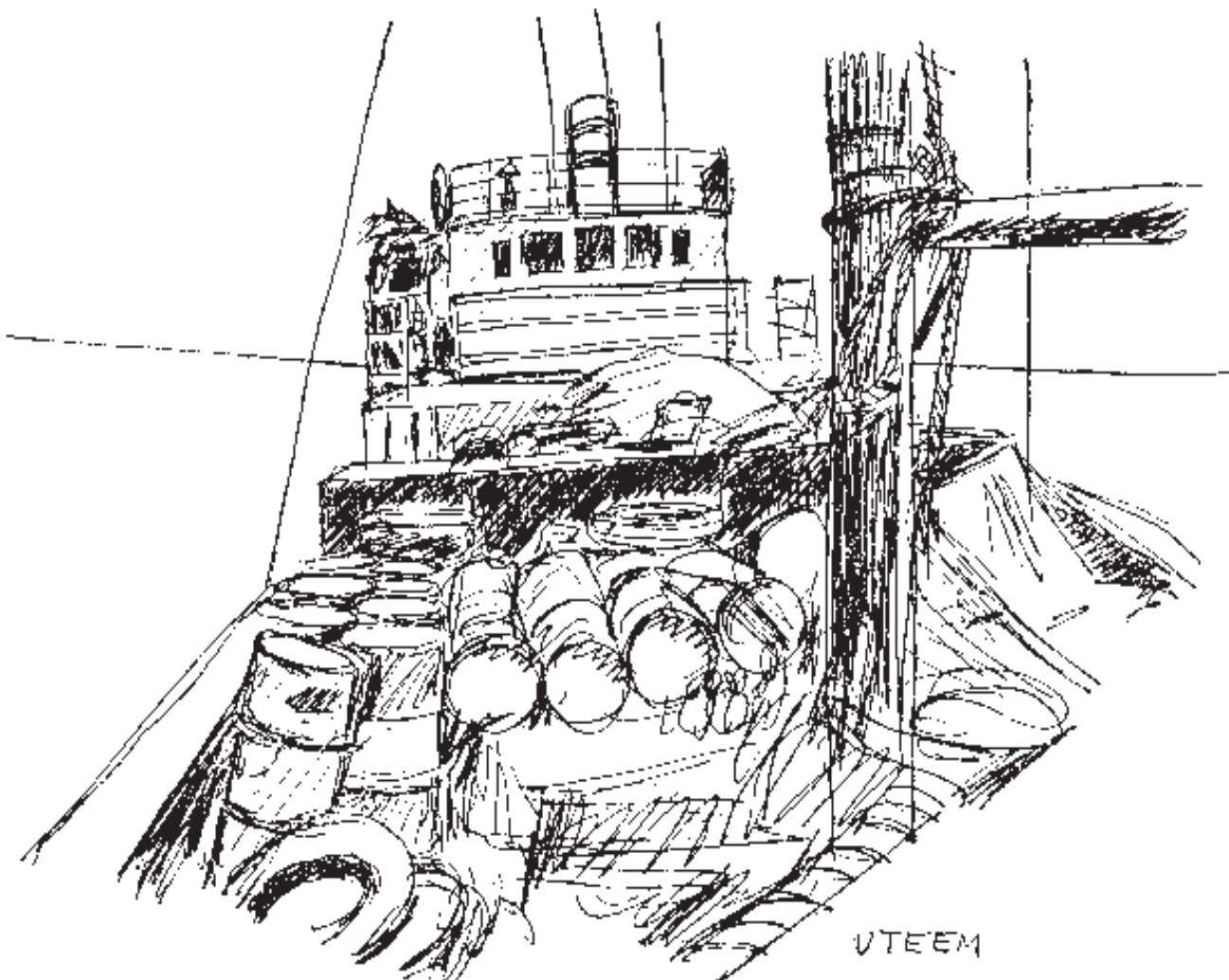
Och nu ökar motorn varv, vi kastar loss. Vi styr ut över den stora hamnbassängens bläcksvarta vatten. Skuggor av väldiga fartyg glider förbi i mörkret — Uteem är en dvärg. Ett bevakningsfartyg lyser på oss — jag vänder bort mitt bländvita ansikte. Vi går genom hamnöppningens gröna och röda fyrar och möts av de sugande dyningarna och den friska vinden från det fria havet.

Det blixtrar i väster. Passagerarna brer ut sina stråmattor, tar fram sina kuddar, lägger sig att sova. Där är en äldre kvinna och en yngre. De har sina inmutade platser på bänkarna vid relingen och lämnar dem sällan. Jag slumrar i en däckstol vid maskinrumsluckan, insvept i tunga dieselångor och saltmättad bris. Ljusen i Colombo försvinner i öster.

Uteem är en maldivisk ö på väg att återförenas med sina systrar. Och jag är med ombord. På den tredje dagens kväll ska vi vara framme, har kaptenen sagt.

UTEEMS KÖLVATTEN ringlar sig som en vattenorm, en väldig hydra, över Indiska oceanens djupblå yta. Hon är så tungt lastad att hon inte kan styras på rak kurs. Rorgängaren måste arbeta hårt vid rodret — ibland sitter han på kaptenens kartbord och tar de smidiga fötterna med griptårna till hjälp. Han har ögonen på den gammaldags kompassen i nakterhuset av mässing och på en liten svart tavla framför honom står styrkursen skriven med krita: "S 60 W".

— Men den verkliga kursen är 66 grader sydväst, säger kaptenen. Vi måste kompensera för strömmen. Indiska oceanen är full av starka strömmar.

Rorgängaren häver sig på ratten. Uteem kämpar sig fram på sin vingliga färd, kränger och skruvar i de långa dyningarna. Shoukat, radiotelegrafisten, öppnar radioskåpet, kopplar in antennen och sänder ett morsemeddelande:

20 SJÖMIL FRÅN COLOMBO PÅ MIDDAGEN. NORMAL SJÖ OCH KLAR HIMMEL.

KAPTEN

Morgonens molnslöjor har försvunnit.

Det är inget fel på mathållningen. På morgonen väcks man med en mugg kaffe och vid åttatiden serveras frukost: te, kex, en liten omelett och en banan. Vid middagstid lunch — ris förstås. På eftermiddagen en mugg lemonad, i skymningen middag — ris igen. Men med annan smak på såsen.

Hela dagen ryker det från kockens eld i aktern. Den salta vinden blandas med söta dieselångor från maskinrumsluckan och från röklukt från kockens eld. Ismail, däckstewarden, klarar alltid serveringen snabbt: skuttar omkring med emaljtaillrikarna utan att tappa balansen hur båten än kränger. Kommer sen med en mugg vatten, så att man kan skölja munnen och äthanden över relingen.

Jag provar toalettholken i aktern. Den saknar dörr och tak men är så strategiskt placerad, där den hänger i ett par kokostrossar över relingen, att man kan känna sig vara i trygg avskildhet, då man krupit ner i den. Man står på två plankor, hukar sig och uträttar vad man ska rakt ner i det

forsande salta vattnet. Man hämtar upp vatten i en burk, som hänger i en tåt, och sköljer sig. På de här breddgraderna brukas inte toalettpapper. Man sköljer sig i stället.

Sover hela natten på golvet bredvid styrhytten med min läderjacka som huvudkudde. Morgonljuset väcker mig och Tutti Ismail är omedelbart på pass med en mugg kaffe.

Det är kö vid holken. Ett par händer ovanför kanten fungerar som upptagetskylt.

Efter tio minuter står solen redan högt på himlen. Flygfiskar flaxar till ovanför vågorna ibland och svävar som fåglar.

På förmiddagen arbetar besättningen hårt på fördäck. I livbåten ligger en rostig gammal stålwire — den hissar man upp med hjälp av blocket i masten och vräker den överbord med ett plask. Man plockar dit en annan stålwire i stället och fyller så räddningsbåten med jättestora pumpor, lerkrukor och ananasfrukter. Den är så fullastad att den skulle sjunka som en sten.

143 sjömil till Male, 303 från Colombo, rapporterar kaptenen på middagen. Tillsammans med förste styrman har han läst av positionen på en sextant. Farten är sju och en halv knop. Vi har drivit tre mil ur kurs på grund av strömmen, upplyser kaptenen och ändrar kursangivelsen till 55 grader sydväst. Vi bör vara framme klockan halv två i morgon eftermiddag.

Tutti Maniku, 23-årig sjöman, som är på väg hem till Male för att hälsa på familjen och släkten efter två år på ett Hongkong-fartyg, har fått smak på min piptobak, Mac Ba-

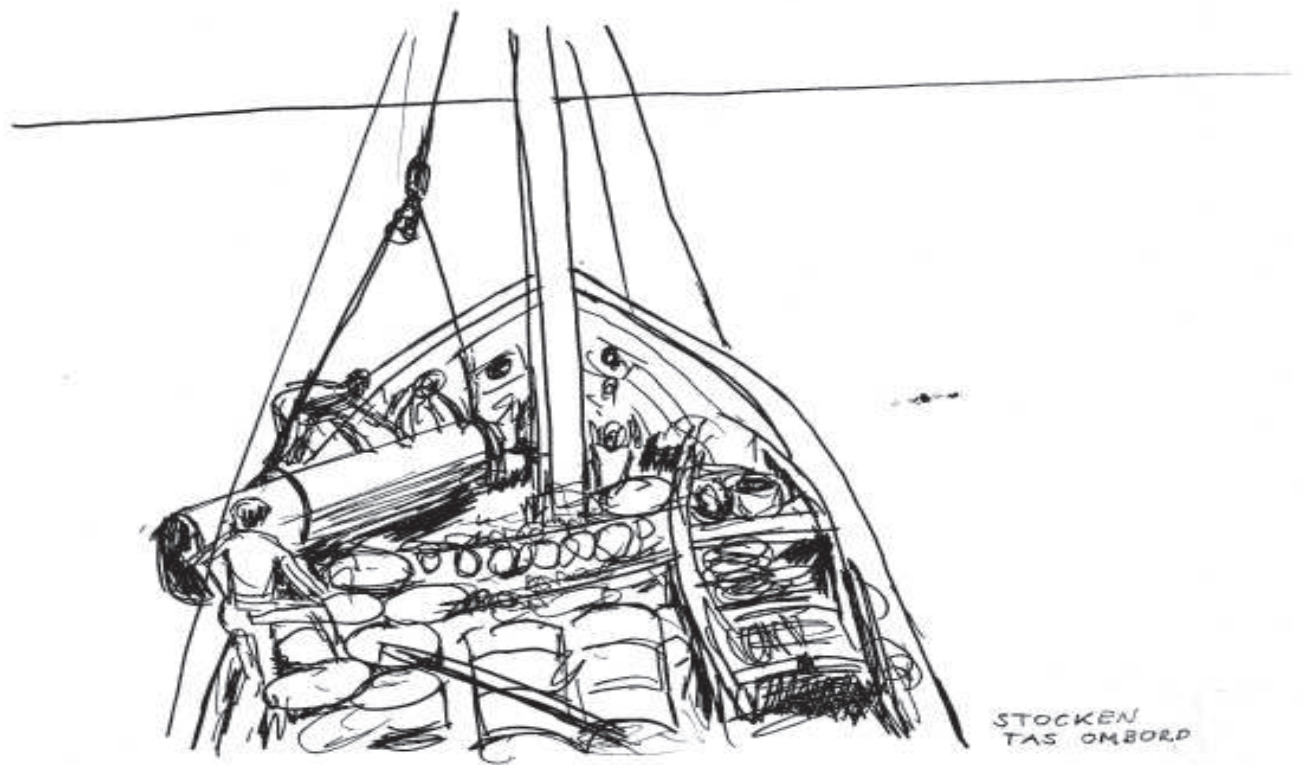
ren's Golden Blend, och lånar då och då min reservpipa. Kaptenen letar också fram en gammal rökpipa och förser sig ur burken. Piprökarklubben sammanträder sen tämligen regelbundet minst fyra gånger om dagen tills tobaken är slut. Då provar jag på min första bidi — en maldivisk miniatyrcigarrett, rullad av en bit tidningspapper och några korn stark indisk tobak. Båten fylls av leenden — de har inte sett en europé röka bidi förr. Senare bjuder mig däckstewarden också på en maldivisk cigarr, som består av ett enda mörkbrunt tobaksblad, hoprullat och ombundet med en sytråd.

Strax före solnedgången tvättar sig Tutti Maniku, kammar sig, byter skjorta och tar en näsduk, knuten i de fyra hörnen, på huvudet. Sen klättrar han upp på styrhyttens tak och tillsammans med tre äldre män förrättar han bön, vänd mot Mekka. Dessa fyra — den unge sjömannen, en grovhuggen rorgängare, en respektingivande man med patriarkskägg och en krokig gubbe — är de enda på båten, som bryr sig om att följa koranens bud.

Jag sover på taket ovanför styrhytten alldeles under stjärnhimlen, som rör sig fram och tillbaka i Uteems gungande rytm. En stor lysande stjärna i norr målar en smal blänkande stig över oceanen.

EN FÅGEL SES FLYGA förut — den första på hela resan. Men om en stund är den försvunnen.

Klockan halv elva skymtar Maldiverna vid horisonten. En strimma av en ö — nej, två öar, Meeru. och Fenfuri. Stämningen stiger ombord. Passagerarna trängs på bryggan

och spejar mot väster. Men så avbryts färden: man siktar ett okänt föremål något styrbord om kurslinjen. Det visar sig vara en jättestor stock — vi styr alldeles intill den. Kring stocken håller ett stim stora fiskar till: krokarna slängs hastigt ut, Uteem förvandlas till ett fiskefartyg. Hela besättningen och en stor del av passagerarna deltar med liv och lust i fiskafänget -- Uteem svänger och passerar åter förbi stocken. Mohamed Hassan, en av matroserna, hoppar oförväget över, då vi passerar den — balanserar grensle på den, får över en tross och förtöjer den.

Nu ropar någon och pekar — en flock hajar har dykt upp. Man glömmer stocken och ett dramatiskt, vilt och blodigt hajfiske tar vid. Febrilt kämpande hivas den ena glupska hajen efter den andra över relingen och klubbas ihjäl — bäckar av blod rinner mot spygatten. Åtta hajar fångas, resten ger sig iväg.

Så hissas jättestocken med mycket besvär upp på fördäck, där den blir liggande tvärs över relingen. Efter ett timslångt avbrott återtar Uteem kursen och resan till Male fortsätter.

Vi passerar söder om de två öarna och förbi ytterligare tre: Himmafushi, Tulusdu och Huraa. De är så låga att kokospalmerna vid första anlicket tycks växa upp ur vattnet.

De växer upp ur atollens smala vita bränningslinje. Och i den ljusa linjen mellan hav och himmel skimrar en lysande, svårbestämbar ton mellan blått och grönt: det är lagunen.

Kokospalmerna växer upp ur havet som blomstänglar. Djupblått hav, djupgrön palmskog — blågrönt skimmer i den vita bränningslinjen.

MALDIVERNAS FLAGGA hissas akterut — vit månskära på grön botten med en bred röd bård grön botten med en bred röd bård. Den hänger slak, fläktar bara ut då och då. En nästan omärklig doft av blommor och kokos och fisk.

Vi styr in mot Male. Radiostationens antennmaster skjuter upp ovanför tegeltak och lövverk, vitrappade korallhus, cementgrå vågbrytare — styr in mellan Hulele, flygfältsön, och Male , ankrar på reddan.

Där ligger ett stort fartyg som en väldig Brobdingnag i Lilleputarnas land — det är ryskt, får jag veta.

Trekantiga segel på lagunen. Males långa hamnfront med vita fasader bakom dungar av småvuxna fiskebåtsmaster.

Palmbevuxna öar av vit korallsand.

Precis som jag föreställde mig dem.

Kaptenen tar kontakt med land via en walkie-talkie. Om en stund styr en skinande vit liten motorbåt ut från hamninloppet — den heter Sea Swan och besättningen bär vita uniformer och blå sjömansmössor. Skeppspapperen granskas, passen och de gula vaccinationshäften.

Ett par motorbåtar till kommer ut och alla de maldiviska passagerarna går iland. Men det är krångel med mitt landningstillstånd. Mohamed Naeem, förste styrmannen, tar mitt pass och alla mina papper och ger sig iland för att försöka klara upp saken. Shoukat, telegrafisten, får om en stund besked i walkie-talkien: främlingen kan gå iland

Men innan vi får kontakt med en motorbåt, innan jag stiger iland på den takförsedda, utsirade träbryggan

innanför vågbrytarna, har solen gått ner, mörkret sänkt sig och ljusen tänts i Male. jag ser bara stirrande nyfikna ögon.

Går in i den okända överlden.

Med Uteem mot Male

Rorgängaren. Maldivernas flagga.

INTERVJUER

Vårt folk är vant vid ett mycket enkelt liv

SOLEN STIGER SNABBT, lodrätt, smälter bort gryningsmolnen, uppfyller hela himlen med ljus och heta strålar.

En gammal kvinna lösgör sig ur skuggan vid en mur och går emot mig, räcker mig en välkomstgåva: en blank liten kaurisnäcka, mörkbrun i skalet.

Vita väggar, vita korallstensmurar, gråvit korallsand på gatorna. Den vita staden trycker i hettan. Då ljuder bönropet från Fredagsmoskéns fyra högtalare — åt alla väderstreck ropas det ut:

— Lov och pris ske Allah, alla världens väsens Herre, den nåderike Allförbarmaren som härskar på domens dag!

Böneropet skallar ut över den vita staden men ger inget eko, uppslukas i hettan.

Jag läser i republikens statsförfattning i inofficiell översättning till engelska nyss stencilerad av informationsdepartementet, försöker via grundlagen tränga in i öriket:

“Maldiverna har alltid varit ett självstyrande land. 815 år har förflutit sedan Maldivernas folk valde Islams heliga religion. All förvaltande och lagskipande makt har sedan urminnes tider vilat på sultaner eller sultaninnor ...

Republiken Maldivernas territorium är de öar, som är belägna mellan latitud 07,09 1/2 grader nord och 0,45 1/4 grader syd och longitud 72,30 1/2 grader öst och 73,48

grader öst och havet och luften, som omger och finns mellan öarna.”

Det är en vidsträckt yta. Avståndet från norr till söder är ungefär 820 kilometer: sträckan Sundsvall-Malmö. Men det är alltså nästan bara hav.

Öarna bildar ett antal atoller. Dessa är från norr till söder:

Ihavandiffulu

Thiladummathi

Miladummadulu

Norra Malosmadulu

Södra Malosmadulu

Fadippolu

Norra Male

Södra Male

Ari

Felidu

Norra Nilandu

Södra Nilandu

Mulaku

Kolumadulu

Haddummathi

Huvadu

Addu.

Dessutom tillkommer några mindre atoller: Makunudu, Goidu, Gafaru och Rasdu. Och ön Fomulah i söder, vilken bildar en miniatyratoll i sig själv.

Administrativt räknar man med 19 atoller och den indelningen sammanfaller inte riktigt med den geografiska.

Några atoller är delade på två distrikt, andra samman-slagna. De namnges ibland med divehiska bokstäver från Haa-Alifu till Seenu, men man använder också de geografiska namnen. Atollernas invånarantal är mycket varierande. Störst är Addu, den sydligaste atollen, med 11 500 och därefter kommer Södra Thiladummathi med närmare 9 000. Minst är Felidu med 885.

Tre breda havskanaler delar upp övärlden: Kardiva-kanalen mellan Malosmadulu-Fadippolu och Male, En och en halv grads-kanalen mellan Had(lummathi och Huvadu och Ekvatorialkanalen mellan Huvadu och Addu. Nära Ekvatorialkanalens mitt ligger Fomulah.

I Colombo har jag köpt några jättestora sjökort från Maldiverna och ägnar mig åt att lokalisera atollerna på dem. När jag kommer hem, tänker jag, kan jag försöka göra om den till en karta över övärlden, för någon bra sådan har jag inte hittat.

JAG GÅR TILL MR HASSAN DIDI, chef för departementet för information och radio, och presenterar mig. Han är också presidentens privatsekreterare, men jag träffar honom i radiohuset, som ligger i Males sydöstra hörn under de skyhöga antennmasterna, och innanför vågbrytarna, där dyningarna ständigt slås sönder till stänkande, dånande bränningar.

Han gör det lätt för sig: lämnar över departementets senaste broschyr: "Fysiska drag och invånare i Maldiverna". Och några broschyrer till.

— Den information ni behöver kan ni finna här.

Jag läser:

“Alla öarna reser sig likt plattformar från en havsplatå, vilken på det djupaste stället är omkring 200 famnar. Dessa plattformslika öar är endast få fot ovanför havsytan, mycket sällan mer än åtta fot.

För besökarna erbjuder Maldiverna den allra vackraste bild av blått tropiskt hav, bestrött med öar med vita sandstränder och gröna kokospalmer, som utgör den vanligaste formen av vegetation över hela arkipelagen.”

Men ni tycks ju inte ha många besökare här, säger jag. Det är mycket svårt att komma hit. Vill ni inte ha turister?

— Naturligtvis vill vi det. Men vi har inga hotell och inga restauranger. Vi har byggt ett flygfält på ön Hulele härintill. Startbanan är nära 2 400 meter. Air Ceylon brukar ha charterflygningar dit någon gång i månaden. Det var ett par tyska sportdykare här för ett halvår sen. Jo, vi vill ha hit turister. Men vi måste först bygga turistanläggningar. Vi har gott om öar som kan användas för det. Men vi saknar pengar. Det enda vi har är ju fisk.

Han är inte särskilt meddelsam. I stället hänvisar han till broschyrerna.

Jag frågar om radiosändningarna. Radio Maldives har stor betydelse, avlyssnas flitigt, säger han. Utöver inrikestjänsten med musik och nyheter på divehi sänder man också på engelska. Man har lyssnare på hela jordklotet. De flesta lyssnarrapporterna tycks komma från Skandinavien. Informationsdepartementet ger också ut en stencilerad dagstidning på divehi. Den heter “Nytt från öarna” och går ut i en mycket liten upplaga — kanske ett

par hundra exemplar. Lösnummerpriset är 40 lari.

— Det är den enda tidningen i Maldiverna, säger Didi.

Men det är fel, det finns också en privatägd tidning och jag förstår inte riktigt varför han ljuger om det.

Jag frågar om den maldiviska lagen stadgar dödsstraff.

— Ja, för mord. Men det förekommer inga mord och därför heller inga dödsstraff. Det måste var minst 20 år sen man avkunnade den senaste dödsdomen. Nej, det vanligaste straffet våra domstolar avkunnar är förvisning. Vi har massor av öar, dit lagbrytarna kan förvisas. Det är ett humant straff. På förvisningsön kan brottslingen leva i full frihet, han får bara inte lämna ön. Han kan ta sin familj med sig. Det händer ofta att de stannar sen förvisningstiden gått ut. Det straffet är något unikt för Maldiverna. Vi har det i stället för fängelse.

Så det finns inget fängelse?

Han svarar inte på det.

— Förvisning är det vanliga straffet, säger han.

Är Maldiverna en demokrati?

— Naturligtvis.

Men det finns ju inga politiska partier, har jag hört. Hur kan det komma sig?

— Det är helt enkelt så, säger Hassan Didi, att ingen har tänkt på att bilda något politiskt parti. Och vi klarar oss bra utan partipolitik i vårt land.

— Vi är den minsta staten i Förenta Nationerna, säger utrikesminister Ahmed Zaki. Vi anhöll om medlemskap omedelbart efter självständigheten 1965 och beviljades det.

I vårt första principuttalande gjorde vi klart att vi ämnar föra en neutral politik. Och det betyder helt enkelt att vi önskar vänskapliga förbindelser med alla länder som är vänskapligt sinnade emot oss — detta helt oavsett deras politiska status och deras religion. Alla som visar oss vänskap kommer att mötas av vänskap. Detta är helt i enlighet med islam. Islam har inga fördomar, utan hävdar att alla mänskliga varelser ska behandlas lika. Vi behandlar icke-muslimer med samma respekt som muslimer — detta är en grundregel också i vår utrikespolitik.

Mr Zaki är en mycket trevlig man — alla tycks anse det. Han tar emot på sitt enkla kontor — alla de maldiviska ministerierna är lika enkla: ett mottagningsrum, en trärappa upp till ett stort rum på andra våningen. Där har Mr Zaki ett inhägnat bås med plats för ett skrivbord med stol, en besöksstol och en golvbokhylla med FN-litteratur och en del uppslagsböcker. Bakom honom hänger en världskarta i relief.

— Att vi har en engelsk flygbas på ön Gan i vår sydligaste atoll vållar oss inga problem. När vi träffade avtal om basen med England år 1965 var förutsättningen att ändamålet med den var att försvara samväldet. Vi kommer att följa den överenskommelsen. Vi är i ständig kontakt med den engelska regeringen. Då avtalet löper ut år 1986 får vi se hur det blir.

Jag frågar honom hur det kommer sig att Maldiverna inte är medlem av Brittiska samväldet.

— Våra förbindelser med Storbritannien har alltid byggts på ett ömsesidigt förtroende. Då Maldiverna 1887 blev

brittiskt protektorat var det på begäran av sultanen, som behövde skydd mot mindre nogräknade handelsmän, vilka opererade från Indiens sydvästra kust. Under denna långa tid av protektorat avhöll sig britererna från inblandning i våra inre angelägenheter. Inte vid något tillfälle behövde de ge oss något ekonomiskt bistånd. De ansåg att maldivierna kunde sköta sina affärer bäst själva. När självständigheten förbereddes tog britererna aldrig upp frågan om Maldivernas anslutning till samväldet — den blev helt enkelt aldrig aktuell. Man får hålla i minnet att vår internationella handel är mycket blygsam och att utbildningen låg nere under den 80-åriga protektoratstiden. Det var inte förrän efter 1954 som man gjorde allvarliga försök att utbilda så många maldiviska barn som möjligt. Utbildningen inspirerade det nationella uppvaknandet — ställningen som protektorat var inte normal längre. Varje vänskapligt förhållande måste grundas på principen att Maldiverna är en självständig stat inte bara i praktiken utan också till namnet.

—Vårt folk är vant vid ett mycket enkelt liv, säger Ahmed Zaki. Här finns inga mycket rika människor, men heller inga mycket fattiga. Ingen behöver svälta. Ni måste ha observerat att här inte finns några tiggare. Vi koncentrerar oss nu på att utveckla vårt land. Vi sänder ungdomar utomlands för utbildning. Det är ganska intressant att Australien och Nya Zeeland hjälpt oss kolossalt mycket i det fallet, trots att vi inte har diplomatiska förbindelser med någotdera landet. Australien har också hjälpt oss bygga vår flygfält och vårt sjukhus

Mr Zaki bjuder på en kopp te. Den elektriska fläkten surrar i hörnet och atmosfären är avslappnad. En halvtimme har han tid, har han sagt, men vi har redan pratat över en timme. Nu ber jag honom berätta om sig själv.

— Jag fick min utbildning på Ceylon — ett tioårigt stipendium. Jag var i Colombo sammanlagt 19 år, men har aldrig rest i andra länder, bara ett par månader i Indien. Och eftersom mina studier finansierades av regeringen, eftersom det alltså var det maldiviska folkets pengar jag använde, strävar jag nu efter att återgälda min skuld: innan jag dör vill jag göra något för mitt land.

Han är 41 år gammal och har två söner: den äldre studerar i Sovjet, den yngre i Australien.

Till slut: när kan jag få en intervju med presidenten?

— Han och jag har på sätt och vis växt upp tillsammans. Vi var båda en tid telegrafistlärlingar år 1953. Sen överflyttades jag till utrikesministeriet medan han kom till nationalgardet. Han befordrades till undersekreterare och blev sen inrikesminister. Efter självständigheten gjorde hans målmedvetna energi honom självskriven som republikens president. Han är en man, som inte tycker om att använda tid och pengar på att resa till andra länder. Vi har samma uppfattning om vår uppgift, han och jag. Vi försöker arbeta för folkets bästa och vi försöker tygla oss tills tiden är mogen.

Men kan jag få träffa honom, presidenten?

— Jag ska föreslå honom det.

MALDIVERNAS FÖRSTA STATSFÖRFATTNING ratificerades år 1932 av sultanen Mohamed Shanisuddin Iskandar Sri Kulusundure Katlithire Bavana Mahaaradun. Den upphävdes 1940 och en ny författning trädde i kraft 1942. Efter sex månaders republik 1953 återinfördes sultanatet, men 1968 beslutade man på nytt om republik och Maldivernas siste sultan, Mohamed Farid 1, efterträddes av president Ibrahim Nasir.

Statsförfattningen gör anspråk på att vara demokratisk, men är strängt bunden till muslimsk sedvänja och innehåller många förbehåll, som i praktiken ger presidenten möjlighet till nästan oinskränkt maktutövning. Varje medborgare har till exempel enligt grundlagen yttrande- och tankefrihet, men endast "så länge inte undantagslagar överträds". Tillstånd till utrikesresa ska ges, men inte till "sådana personer, om vilka regeringen har anledning tro att deras vistelse utomlands kan skada Maldivernas förbindelser med främmande makter".

Och det är inte parlamentet utan presidenten som utser den församling som har att sköta rättskipning och bevaka rättvisan. Men den viktiga bestämmelsen kommer först i grundlagens näst sista paragraf.

"Maldiverna står utan tvivel i stor tacksamhetsskuld till Ameer Ibrahim Nasir för den anda av patriotism han visade i strävandet efter frihet för Maldiverna under de oroliga dagar, som föregick undertecknandet av självständighetsavtalet år 1965", står det i en av de broschyrer jag fått av Hassan Didi. "Det självständiga och progressiva Maldivernas arkitekt Ameer Ibrahim Nasir visade upp

överflödande tålamod, takt och osjälvisk hängivenhet till den heliga plikt han hade under den påfrestande sjuårsperioden före landets självständighet.”

Jag föreställer mig honom som en gemytlig landsfader — jag är övertygad om att jag ska få träffa honom.

Påverkad av den charmerande utrikesministern och av hans stab av unga sekreterare i det helt lyxfria utrikesministeriet undrar jag om jag har upptäckt ett paradys där demokratin fungerar utan partipolitik, där ingen korruption existerar, där alla ministrar bara har folkets bästa för ögonen.

Men allt stämmer inte. Jag lyckas inte komma in till flera ministrar. Jag anholder om intervjuer med utbildningsministern och ministern för handel och utveckling, men jag får aldrig något svar.

Och då jag nämner för folk att jag hoppas få träffa presidenten ser de tvivlande ut. Kanske skrämde.

Utrikesministern infriar sitt löfte och skriver till presidenten får jag veta senare. “Mitt råd är att Ni beviljar intervjun”, skriver han. “Denne journalist förefaller ha ett ärligt uppsåt.”

Men det brevet besvaras inte. jag får aldrig träffa presidenten.

Utrikesminister Ahmed Zaki.

KORALLREVET

Du är välkommen att bo här hur länge du vill

DET VAR MR M. ZAHIR-NASEERS FÖRTJÄNST att jag fick uppleva korallrevets under.

Han har ett ståtligt visitkort. "Assisterande praktiserande läkare", står det under namnet. "Hamnhälsochef. Undersekreterare i avdelningen för allmän hälsovård. Ledamot av parlamentet för Male atoll. Radioman. Press- och radioreporter. Meteorologisk observatör. Idrottsinstruktör. Adress: Fengfiyazuge, Male, Maldiverna."

Han gör sitt visitkort rättvisa. Han är ett energiknippe. Han är allt det som står på visitkortet.

Har man tur hittar man honom i hans kontor i ett av de långa kontorshusen vid hamnen — liksom ministrarna är han omgiven av tonåringar, oerhört söta flickor och väldigt stiliga pojkar: fast deras ålder är mycket svårbestämbar ... kanske några av dem är över 20.

En vattkoppsepidemi är hans mest aktuella bekymmer. På en bandspelare har han just läst in sitt lördagsprogram för radion. Det handlar mest om vattkoppor. En kurva på väggen visar läget: 23 patienter på sjukhuset, 18 i hemmen, 15 elever hemma från skolan.

— Inte så länge jag kan minnas har vi haft en sådan epidemi. Vattkoppor är visserligen ingen dödlig sjukdom, men många av de äldre drabbas svårt. Det här är tredje veckan jag talar om vattkoppor i radion.

Medan jag väntar fläktar han iväg till det meteorologiska kontoret för att färdigställa månadens väderstatistik. Då han återkommer är det dags för sjukbesök :

— Jag driver privatpraktik. Jag råkade få medicinsk utbildning på Ceylon — är inte legitimerad läkare och inte anställd av regeringen som läkare. Men läkarna på sjukhuset gör inte gärna hembesök och gör de det kostar det tio rupees. Det har inte fattigt folk råd med, jag tar inte betalt, jag arbetar för att återgälda min skuld till folket: det var deras pengar jag använde för mina studier.

Varje kväll far han omkring i Male med sin läkarväska. Och ibland mitt på dagen. Han cyklar alltid och håller hög fart i gathörnen. Han är snart 30 och ogift — det är mycket ovanligt att en man i hans ålder är ungkarl, men han har aldrig haft tid att gifta sig. Han är den ende jag träffar på Maldiverna, som visar tecken på att vara drabbad av stress. Kanske det är så att han arbetar dag och natt för att kunna överleva, för att stå ut med tillvaron.

Jag följer med honom på sjukbesök. På en tältsäng i ett enkelt hus, som heter Canary Ge, ligger Zuhaina Umar med mörka, febriga ögon men full av livsglädje och oerhört behaglig i sin omedvetna erotism.

Det är inget större fel på henne. Zahir-Naseer kontrollerar blodtrycket och skriver ut piller.

Zuhaina Umar:

— Jag är 23 år. Min far dog då jag var sju, jag har tre äldre bröder, en äldre syster, en yngre bror och två yngre systrar. Vi är inte rika i vår familj, men inte heller särskilt fattiga.

Vi tillhör väl medelklassen. Jag har alltid bott i det här huset. Sen min far dog arbetade min mamma hårt för att försörja oss. Jag kom in vid Ameeniyya-skolan. Då var undervisningen fri. Det är den inte nu längre. Då var det bara lärare från Male och jag studerade inte engelska. Då jag var 12 år kom lärare från Ceylon.

När jag var 14 år lämnade jag skolan och fick anställning vid radion, som då hette Cineco radio. Jag började genast som nyhetsuppläsare. Sen kom jag till Ceylon och gick på en sekreterarkurs där i nio månader. Radion ville sen ha mig tillbaka. Jag arbetar nu två timmar om dagen som nyhetsuppläsare och får 2: 50 per timme. Där finns nio uppläsare, alla kvinnliga. Jag tycker om mitt arbete och vill fortsätta med det. Jag vill bo kvar i Male, jag tror inte att det är någon nackdel att vara flicka i Male. Flickor har lätt att få arbete som sekreterare, därför att de oftast är bättre än pojkarna. På arbetsmarknaden är det alltså ingen diskriminering av kvinnorna. Att männen men inte kvinnorna har rätt till skilsmässa är naturligtvis inte alldeles rättvist, men det problemet är ju inte alls aktuellt för mig.

Jag kommer själv att välja den jag ska gifta mig med. Men jag vill inte gifta mig med en utlänning. Jag vill inte lämna min mor och mina syskon.

INGEN I MALE kan riktigt tro att det är sant, men dagen efter — en fredag, den muslimska veckohelgen — tar Zahir-Naseer ledigt och kopplar av från alla sina sysslor och alla sina patienter. Ingen kan minnas att dethar hänt förut.

Han tar mig med till sin ö: han arrenderar den av

regeringen sen några månader tillbaka. Vilassaru heter den, är bara några hundra meter lång och omkring 50 meter bred och ligger i Södra Male atoll, litet ensligt till.

Tidigt på morgonen seglar vi i Zahir-Naseers nyinköpta segelbåt över Wadukanalen till grannatollen och efter ett par timmar styr vi in mot en paradisisk ö, passerar revet — båten stöter mot men går över — stakar in mot den vita, orörda sanden, där inga fotsteg syns.

Ett par tranor lyfter från stranden och slår åter ner i buskagen på öns sydända. Men då vi går iland lyfter de på nytt och svävar bort över havet — till en annan ö.

Där är ett par obebodda palmbladshyddor och en brunn med bräckt vatten. De säger att det bor en stor fisk i brunnen, men jag kan inte se den.

Zahir-Naseers karlar börjar skörda kokosnötter — klänger upp i palmerna och hugger ner de mogna klasarna. Andra tänder en eld och börjar laga till riset.

Sardhar Don Manik är en av de få maldivier, som ägnar sig åt sportdykning, och han är med på utflykten. Han är självlärd konstnär med en förbluffande talang: en av hans specialiteter är att förfärdiga tavlor av snäckor och korall. Han har med sig extra simfenor och cyklopöga. jag lånar dem och tillsammans simmar vi ut över lagunen mot korallrevel.

När jag dyker där får jag en chock av skönhet — av alla havs alla korallrev måste de maldiviska vara de skönaste. I det till osynlighet klara vattnet blommar koraller, simmar fiskar i alla former och färger — myriader av dem. Fjärilsfiskar, snapperfiskar, ålar, papegojfiskar, koffertfiskar,

zebrafiskar... På den vita sanden mellan korallträd och korallblommor kryper sjögurkor och sjöstjärnor — ur svarta hålor blickar ögon.

Vi svävar ut mot korallrevets rand, där det stupar brant ner i en blå oändlighet, en vattenrymd fylld av mörka skuggor. Gråhajar, barracudor, djävulsrockor simmar där ute i rymden — tyngdlösa svävar vi mitt ibland dem.

Som att vara nyfödd i en annan tidsålder

ÅREN 1834-1836 genomfördes en lysande forskarbragd av kommendör Moresby och löjtnanterna Powell och Young i brittiska flottan, vilka ledde en fullständig kartläggning av den maldiviska övärlden med en imponerande exakthet. De sjökort, utgivna av brittiska amiralitetet, som då utarbetades under förhållanden, som nu tycks oerhört primitiva — med segelfartyg och roddbåtar — är fortfarande den enda detaljerade karta som finns över Maldiverna. Sedan hundra år har endast smärre korrigeringar av de ursprungliga uppmätningarna gjorts.

1899-1900 undersöktes öarnas fauna, flora och geografi av en engelsk expedition ledd av J. Stanley Gardiner och något år senare var den amerikanske naturforskaren Alexander Agassiz där.

Faunan var lätt avklarad: Gardiner upptar endast tre däggdjursarter — flygande hunden (en fladdermusart), en näbbmusart och naturligtvis vanliga råttor. Av dessa kan endast fladdermusen betraktas som inhemsk, menar Gardiner. Det förefaller som om den då var betydligt talrikare än nu. Råttorna gör stor skada på kokosplan-

teringarna — de klättrar uppför stammarna och gnager sig in i nötterna. På utsatta öar skyddar man de bästa kokospalmerna genom att ett stycke ovan manshöjd förse dem med ett brett band av plåt, som råttorna inte kan passera.

Det finns två groddjur, elva arter av reptiler, sex former av sötvattensfiskar, två räkor och närmare hundra insekter.

Maldivernas nyttigaste fåglar är utan tvekan havstärnorna — det är de som leder fiskebåtarna till bonito-stimmen. Flera andra sjöfåglar finns, på stränderna ses beckasiner, spovar och pipare. Svalor, glador och andra flyttfåglar övervintrar och man kan se en och annan grön papegoja. Kråkor finns på vissa öar men inte på Male, där de obönhörligen skjuts om de visar sig.

Av husdjur lär förutom höns finnas getter och kor — men de torde vara sällsynta, i varje fall såg jag inga. Och ett husdjur saknas fullständigt: hunden. Hunden är ett orent djur enligt islam och på Maldiverna är den i lag förbjuden. Men tamkattor finns.

Den maldiviska floran är givetvis betydligt rikare än faunan. Obebodda öar täcks av en grön och frodig djungel av samma karaktär som på södra Ceylon. Många av de vilda växterna är ätliga, andra användbara på annat sätt — det finns till exempel en hög växt, *ruva*, som används för tillverkning av ytterst starka fiskelinor. Och över nästan alla öar reser sig kokospalmerna — detta vidunderliga träd, som ger människan nästan allt och som därigenom möjliggjort det mänskliga livet på Maldiverna.

Vad naturforskarna ägnat stort intresse är problemet om arkipelagens tillkomst och byggnad.

“Atoll” i maldiviskt språkbruk motsvarar inte riktigt vad man menar med ordet — ringformad korallö — i till exempel Polynesien. En maldivisk atoll, en “storatoll”, är i själva verket en hel grupp av atoller. Antalet atoller och öar har uppskattats till hela tiotusen. Det är förmodligen en överdrift, men enbart i Ari atollgrupp räknade Alexander Agassiz samman 369 öar och atoller.

Atollgrupperna är mycket skilda i form, storlek och skepnad. Somliga är relativt fria från rev, sandbankar och öar i sitt inre, andra har gott om ringformade korallrev, som kallas *faro*, och varav särskilt många finns i Norra Male atoll.

Rester av vulkanisk aktivitet saknas på Maldiverna. Korallöarna ligger på en undervattensplatå, som sträcker sig söderut från Indien och även bär upp Lackadiverna och längst i söder de brittiska Chagosöarna. På denna platå har korallreven byggts upp efter en landhöjning eller en

sänkning av havsytan. Men Darwins teorier om korallöars uppkomst som ringar kring sjunkna vulkaner stämmer inte, då det gäller Maldiverna. Man har svårt att förklara en del väldiga djup, som uppmätts alldeles utanför en del av korallreven. Det förefaller som om öarna är formade som svampar, att de står som höga fruktskålar på en hylla i havet.

DÄR DEN LIGGER I SIN AVSKILDHET, Vilassaru — kokospalmernas djupgröna kronor, de lysande gröna buskagen, den vita sanden, den turkosblå lagunen, den vita bränningslinjen, det djupblå havet — där den ligger motsvarar den lilla ön perfekt en drömbild av paradisön.

Om jag skulle komma tillbaka till Maldiverna, frågar jag, skulle jag då kunna hitta en sån här ö att bo på?

— Visst! skrattar Zahir-Naseer. Du har den ju här — du är välkommen att bo här hur länge du vill. Jag ska rusta upp huset. Inte skulle du behöva svälta — du har kokospalmerna, du kan odla grönsaker och bananer, du kan fiska. Du är välkommen!

Vi glider hem från ön i nästan vindstilla — karlarna ror, men seglet fylls av en nästan omärklig bris. För att inte gripas av Wadukanalens starka ström styr vi på annan kurs och rundar Vilingili, fängelseön.

Hur många fångar finns där?

— Ingen vet, säger Zahir-Naseer. Kanske några hundra. De flesta är politiska fångar.

Inga ljud hörs från ön, inget liv syns.

En paradisö. Och en fängelseö.

Efter solnedgången styr vi in mot Males ljusrand.

Zaheer-Naseer på sjukbesök hos Zuhaina Omar.

Konstnären och sportdykaren Sardhar don Manik med sin familj.

BURUNEEGE

*Ibland står jag nästan inte ut, då Afeef gråter
om natten*

DET FINNS INGA HOTELL på Maldiverna och för att få tillstånd att resa dit måste man egentligen kunna visa upp skriftligt på att man har bostadsfrågan ordnad. Det hade inte jag, men saken ordnades ändå snabbt av en effektiv yngling på Shipping Department i Male och jag hamnade i Buruneege, som är ett av de mest kända privathusen och ligger inte långt från Fredags moskén i stadsdelen Henvero. Där möts jag av husets härskarinna. Fahima Didi, och ser till att börja med endast hennes ovanligt ljusa by och hennes väldiga burriga hårsvall.

Mitt rum ligger i hörnet mot gatan. Det är stort men fattigt på möbler: en säng, ett litet bord, en stol. Sängen är skön — en madrass på metallfjädrar, men jag får varken lakan eller filt och behöver det inte heller. I taket sitter en fläkt, som jag måste ha på hela nätterna för att schasa bort moskiterna — det finns inga moskiter i Male har man sagt mig, men i mitt rum finns de. De kommer flygande från en brunn alldeles utanför. Maldiviska moskiter är av den förrädiska, energiska sorten: de hörs inte, men när de når sitt mål sätter de stjärten i vädret och borrar sig rakt in.

Rummet har två dörrar på ena kortsidan. Går jag genom den ena kommer jag ut på en trivsamt altan, som

jag delar med de andra hyresgästerna, ett ceylonesiskt lärarpar. Går jag genom den andra kommer jag direkt in i Fahimas vardagsrum. Oftast går jag genom dörren till vardagsrummet. Mycket snart blir jag nämligen upptagen i familjen, äter med dem, lever med dem.

Jag tror att Fahima trivs med att ha fått en man i huset.

Fahima Didi:

-- Min mor är egyptiska, min far är maldivier. Jag är född i Egypten och jag brukar säga att jag är 40, men folk påstår att jag är yngre — jag vet inte säkert.

Min far var nära släkt med sultanen. Han följde sultanen till Egypten och vistades där i 12 år. Där träffade han min mor och gifte sig med henne. Det var mycket vanligt på den tiden att de tog egyptiska hustrur. Jag var mycket liten, då vi flyttade hem till Male.

Första gången jag gifte mig var jag bara 16 år, men min man var 52. Folk trodde att han var min far. Jag grät mycket, men jag måste gifta mig. Hans första hustru var mycket sjuk i tuberkulos. Han hade inga barn - gifte sig med mig för att få barn. Men då hans första hustru dog efter något år skilde han sig från mig och jag flyttade hem.

Då ville Mohamed Ibrahim Didi gifta sig med mig. Han var ett år äldre än min far. Jag undvek honom, då han kom för att uppvakta mig, men mina föräldrar ville att jag skulle gifta mig med honom och så blev det.

Ibrahim Didi var då inte särskilt välbärgad. Det här huset fanns inte — här var bara några enkla hus av palmblad. Men han var en duktig affärsman. Han startade flera

butiker och blev rik och byggde Buruneege. Jag fick två barn med honom, en dotter och en son.

När han blivit rik skilde han sig från mig. Det var för fem år sen. Han sa bara åt mig att ge mig iväg -- här kan en man göra så. Redan nästa dag kan han gifta om sig. Kvinnan har ingen rätt. Det är alldeles fel att det ska vara på det sättet: att mannen ska kunna köra iväg sin hustru, då han träffar en annan kvinna.

Jag flyttade hem till mina föräldrar, jag var mycket olycklig. Förr var jag en frisk och frodig kvinna, det är jag inte nu. Men min man var också mycket olycklig. Också han grät. Det var hans släktingar, som tvingat honom att skilja sig från mig, och det var svartkonst med i spelet också. Hans släktingar tyckte aldrig om mig, jag var väl för självständig. Hans nya hustru var gammal. Han älskade mig. Han ville gifta sig med mig igen, men hans släktingar sa nej. Då blev han mycket sjuk och dog för två år sen.

Efter att ha skilts från Ibrahim Didi gifte jag om mig med en man, som var fyra år yngre än jag. Han var från de södra atollerna och mycket mörk. Jag tyckte inte om honom, hans förstånd var dåligt. Jag var tillsammans med honom i bara 22 dagar, sen fann han att det var bäst att skilja sig från mig, och den gången var jag inte olycklig.

Efter en skilsmässa får hustrun underhåll av mannen i tre månader --- sen får hon ingenting. Min son följde med mig. Min dotter var då på Ceylon, där hon studerade.

När Ibrahim Didi dog ville mina barn att jag skulle komma tillbaka till Buruneege och jag flyttade hit. Ingen kunde säga något om det. Det är barnen som bestämmer.

Den andra kvinnan fick ge sig av härifrån.

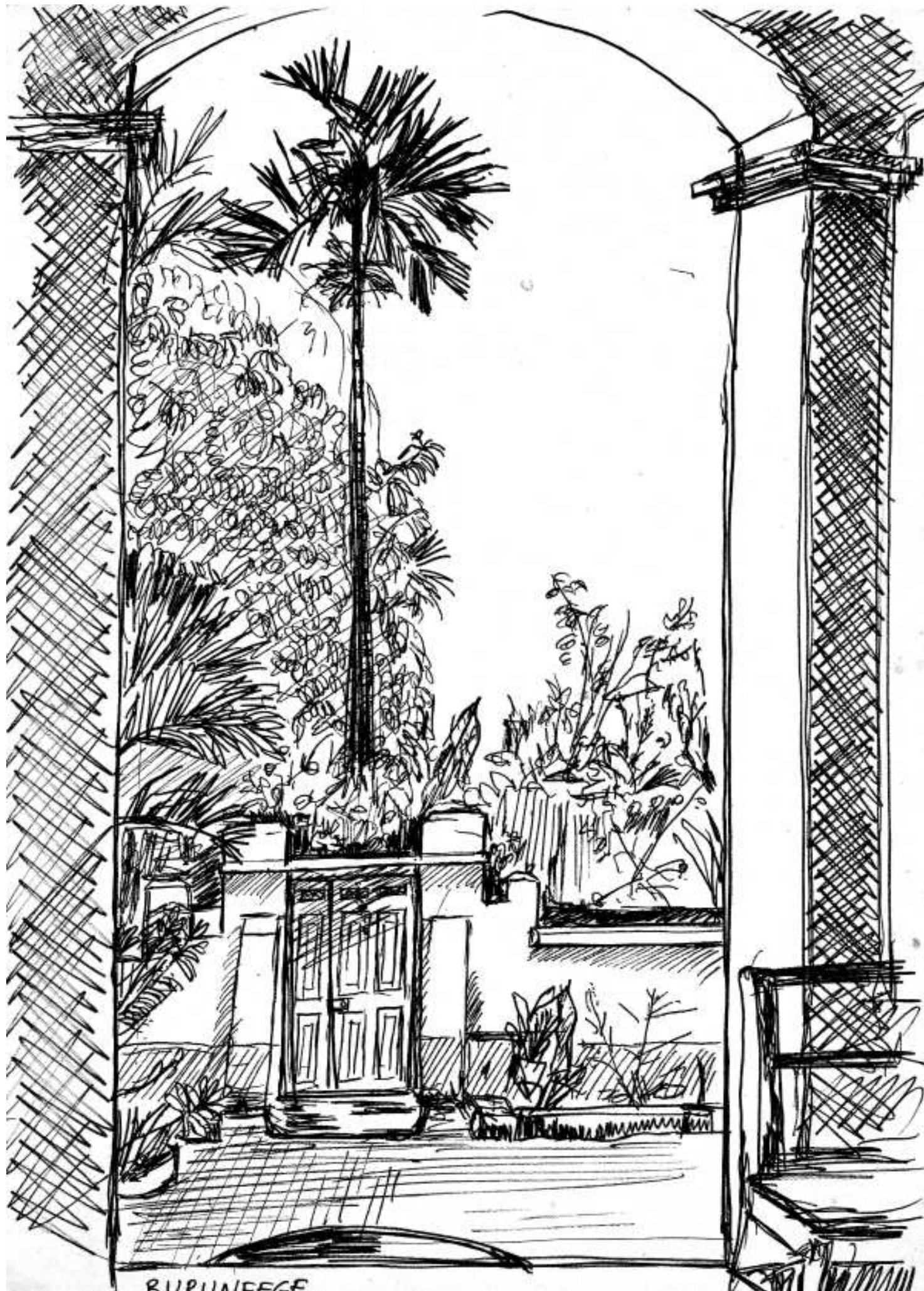
Ibrahim Didi var en mycket fin man. Han hjälpte de fattiga och han var en god muslim, som alltid bad fem gånger om dagen. För sju år sen reste vi till Mekka, hela familjen. Vi skulle gärna ha rest till Egypten också, men vi fick inte ta mera pengar med oss än för resan till Mekka.

Jag försöker vara en god muslim. Jag ber fem gånger om dagen, längst ber jag på kvällen. Kvinnor ber i hemmen, de får inte be i moskéerna. Och då de ber måste kvinnorna täcka hela kroppen utom ansiktet och händerna. Männen behöver däremot bara täcka nedre delen av kroppen. En fattig kvinna, som inte har kläder att skyla sig med, kan inte be.

Islam är en bra religion. Ber man Gud om något, då blir det uppfyllt. Han hjälper oss alla. Se bara på vår ö : vi har det bra, ingen svälter, vi har inget krig. Gud håller sin hand över oss på Maldiverna. Utan Gud skulle vi inte klara oss. Därför ber vi alla till Gud.

Och varje eftermiddag, just före skymningen då böneropet skallat från Fredagsmoskéns högtalare ser jag henne be. Hon duschar först och tvättar sig, klär sig sen i vitt - vit klänning, vit huvudduk och vita bomullssockor. Hon förvandlas till en liten vit gestalt som sitter på knä på sin bönematta alldeles oberörd av vad som försiggår omkring henne. Hon kopplar av omvärlden. Alldeles utanför min dörr sitter hon och jag kan höra hennes svaga mummel, då hon talar med Allah.

DET VAR INTE MENINGEN att jag skulle äta på Buruneege — jag

RUPINIECE

skulle äta någon annanstans, på någon servering i Male. Men redan första dagen kallar Fahima till middagen och då hon ser att jag äter den maldiviska maten bjuder hon till lunch och middag nästa dag och så blir det: jag äter där. När jag sen vill betala för maten säger hon:

— Nej, bara för rummet, elva rupees om dygnet, som vi har sagt. Men för maten vill jag inte ha betalt: du äter med oss för att vi är vänner.

Utan att sträva efter det, men också utan att göra motstånd, blir jag medlem av familjen, börjar känna mig som en av dem. Husets folk är förutom Fahima:

Ali Didi, hennes far. Han är 78 år gammal, har svårt att gå och ser illa genom starka glasögon, som han alltid bär långt nere på näsan. Morfar Ali är dock alltid uppe på dagarna, tar sig till matrummet och petar i sig riset, sen Fahima blandat det väl med såsen åt honom. Eftermiddagarna och kvällarna tillbringar han i en gungsoffa i det öppna trädgårdsrummet, tuggar arekanötter och röker en och annan tidningspapperscigarrett. Han är en snäll men respektingivande gammal man och trots att vi inte kan tala med varann uppstår en förtrolig kontakt mellan oss.

Fatumath, Fahimas mor, egyptiskan. Hon är 67 år och mycket vital. Med sin ljus gulbruna hy skiljer hon sig markant från alla infödda maldivier. Hon är mycket mager och har skarpa, starkt fårade anletsdrag. Hon hasar omkring på sina sandaler och har alltid ett öga på ungdomarna. Hennes huvudsakliga syssla är att brygga te och ibland smaksätter hon det med blommor, som hon plockar på en

stor buske på gårdsplanen och sen torkar. Hon tar väl vara på sin make och mellan dem tycks råda ett kärleksfullt samförstånd, som eljest inte synes vara vanligt mellan makar på Maldiverna. Att de båda varit tillsammans hela sitt liv är också ovanligt.

Mohamed Didi, Fahimas son, 14 år. Han är husets herre. Efter faderns död tillhör den allra största delen av förmögenheten honom, modern förvaltar den bara. Mohamed sändes redan i åttaårsåldern till Ceylon, där han under tre år studerade vid en internatskola och lärde sig engelska. Nu går han vid Majeediyya-skolan, regeringens gymnasium, där undervisningen sker så gott som helt på engelska och leds av nästan uteslutande ceylonesiska lärare.

Mohamed sköter sina studier väl och är en av de mest lovande eleverna. Han kombinerar brådmogenhet och barnslighet på ett stundom mycket påfrestande sätt. Han kan ibland föra diskussioner som en 18-åring, men uppför sig dessemellan som den mycket bortskämde 14-åring han är. Han behandlas i familjen som en viktig person, man tar hänsyn till hans nycker, bannar honom sällan. Också personalen i familjens 13 butiker behandlar honom högaktningsfullt.

— Han är min chef, säger en butiks-föreståndare.

Mohamed Didi har aldrig lärt sig leka, aldrig haft några egentliga lekkamrater och inga leksaker. Liksom den övriga familjen tillbringar han större delen av sin lediga tid innanför husets murar. Han är en främling i sitt land. Han vet nästan ingenting om Maldiverna och dess folk— i

skolan har man engelsk kursplan och engelska läroböcker. Han får noga lära sig de brittiska öarnas historia och geografi, men han kan bara namnet på ett fåtal av de maldiviska atollerna. Då han får följa med mig på en utflykt till flygfältsön Hulele är han själaglad och tar det som ett stort äventyr — som en resa till ett främmande land.

Mohameds framtid är utstakad: om några år kommer han åter att sändas utomlands på ett av de regeringsstipendier, som går till överklassens barn. Han vill bli läkare. Oavsett om han hamnar i Sovjet, Indien eller Australien kommer han att fjärmas ännu mer från sitt eget land.

Mohamed Didi, Fahimas brorson, 17 år. Han var endast fem år, då hans far dog, och han kom på barnhem. Han gick sen i skola i fem år, men skadade handen vid ett fall och misslyckades sen med sin examen. Han talar ganska bra engelska. Han bor nu hos sin faster och går ibland till en aftonskola för att lära sig till kontorist. Han hjälper till med enkla sysslor i hemmet, men saknar all initiativkraft och framåtanda och kommer aldrig att kunna göra något av sitt liv. Hans enda egentliga intressen är flickor och bio. Han är typisk för en stor grupp ungdomar i Male. Klyftan mellan dem och det privilegierade fåtal som får gå i skola växer.

Saeeda, Fahimas brorsdotter. Hon sägs vara 16 år, men ser ut, talar och beter sig som en åttaåring. Hon är mycket söt och behaglig, men en svår sjukdom sägs ha stoppat hennes utveckling. Hon fungerar som tjänstehjon i huset — sopar golv, serverar mat, rensar ris. Hon behandlas hårt av gamla mormor, som liksom Fahima betraktar henne som

lat. Ibland faller hon i sömn, sittande på en av cementbänkarna i trädgården.

Abdullah Afeef, förmodligen åtta år. En föräldralös pojke, som togs om hand av Fahima för tre år sen, då hon besökte en av öarna i norr. Afeef, som var hungrig och övergiven, tydde sig till Fahima, som tog honom med tillbaka till Male. Afeef ger ett första intryck av att vara en oerhört livlig och skojfrisk liten pojke.

Faaruu Didi, en annan av Fahimas brorsöner, 22 år och bror till den äldre Mohamed. Faaru, som aldrig gått i skola, är ovanligt kraftig och välväxt och går alltid klädd i höftskynke utan skjorta. Han tycks ständigt vara i verksamhet och gör en hel del av hushållsarbetet, men blir sen Fahima köpt bil familjens chaufför och ägnar sig därefter nästan uteslutande åt att pyssla om den nya leksaken.

Abdullah Rasheed, son till Fahimas avlidne svåger, 23 år. Han kommer senare till Buruneege, där han helt enkelt placeras av sin mor. Har inget arbete, men tycks ha en önskan att göra rätt för sig och försöker vara till nytta i hushållet.

Aminath Didi, Fahimas dotter, 21 år. Bor för sig själv i ett av familjens övriga hus intill och har där eget hushåll. Aminath, som liksom sin yngre bror Mohamed har varit länge på internatskola på Ceylon, visar sig sällan tillsammans med den övriga familjen.

Ibrahim, 18 år, Aminaths tjänstepojke. Han är en oerhört fräck och framfusig yngling, som kommit till Male från någon av öarna. Han har aldrig gått i skola. Tidigare var

han hos Fahima, som tröttnade på honom och betecknar honom som opålitlig.

DET ÄR SÅLUNDA FAHIMA som har ansvaret för hela denna grupp av människor, och för ekonomin. Familjen är en av de rikaste i Male. Den förmögenhet som byggdes upp av Mohamed Ibrahim Didi räcker fortfarande och ger avkastning genom kedjan av butiker. Fahima deltar inte direkt i butikernas skötsel utan har anställda föreståndare, som är relativt välavlönade. Hennes närmaste medarbetare är Ibrahim Luthfee, som gör ett mycket sympatiskt intryck och som hon förefaller ha fullt förtroende för. Luthfee kommer ett par gånger i veckan till Buruneege för att dryfta affärsproblem. Det är han som på Fahimas order köper en bil på auktion, och det är också han som senare köper en begagnad segelbåt och anställer folk som ska frakta byggnadsmaterial från lagunen till Male för försäljning. Alla avgörande beslut förefaller dock fattas av Fahima, och det är också hon som fördelar pengarna. Eftersom det saknas bank på Maldiverna förvarar hon hela kapitalet i ett skåp i vardagsrummet. Hon klagar då och då över de höga kostnaderna, över att elräkningarna är så dyra och att priset på fisk stigit. Men det förefaller som om affärskedjan, vilken är den näst största i Male, ger god förtjänst.

Fahima har också andra problem. Arvsskiftet efter hennes frånskilde make är inte klart — hon kallas till rätten per brev, men vägrar inställa sig: sänder Luthfee som ombud. En dag klagar hon över att hon är sjuk och ber mig

tillkalla läkare. Doktor Mohamed Ahmed kommer sent på kvällen och undersöker henne. Efteråt frågar jag vad det är för fel på henne:

-- Hon är inte sjuk, säger Ahmed. Hon är nervös. Det ligger så till att hon inte vill inställa sig vid rätten. Men eftersom hon redan kallats två gånger utan att komma måste hon nu ha ett läkarintyg på att hon är sjuk. Jag har sagt åt henne att komma till sjukhuset i morgon, så ska hon få intyget.

— Doktor Ahmed är en mycket fin man, säger Fahima senare.

Arvstvisten, som bland annat gäller frågan om hur mycket Fahima hade med sig i boet då hon gifte sig, och hur mycket Ibrahim Didis andra hustru hade med sig, ser ut att dra långt ut på tiden, men Fahima har en klar ståndpunkt och är inte beredd att ge med sig.

Buruneege är liksom övriga hus i Male en sluten värld, begränsad av höga murar. Den centrala punkten är den vackra inre gården, till vilken dörrar leder från två av huvudbyggnadens rum och från det fristående rum, som används uteslutande som matrum men är ytterst spartanskt möblerat och domineras av ett stort kylskåp. Längs gårdens ena sida finns en öppen veranda med tak och innanför den ett par mindre rum. Gården är "möblerad" med mjukt formade cementsoffor och låga cementmurar, innanför vilka blommor och buskar växer frodigt. I ena hörnet är den inmurade tanken för regnvatten placerad, vatten leds dit från alla taken. Vatten från de

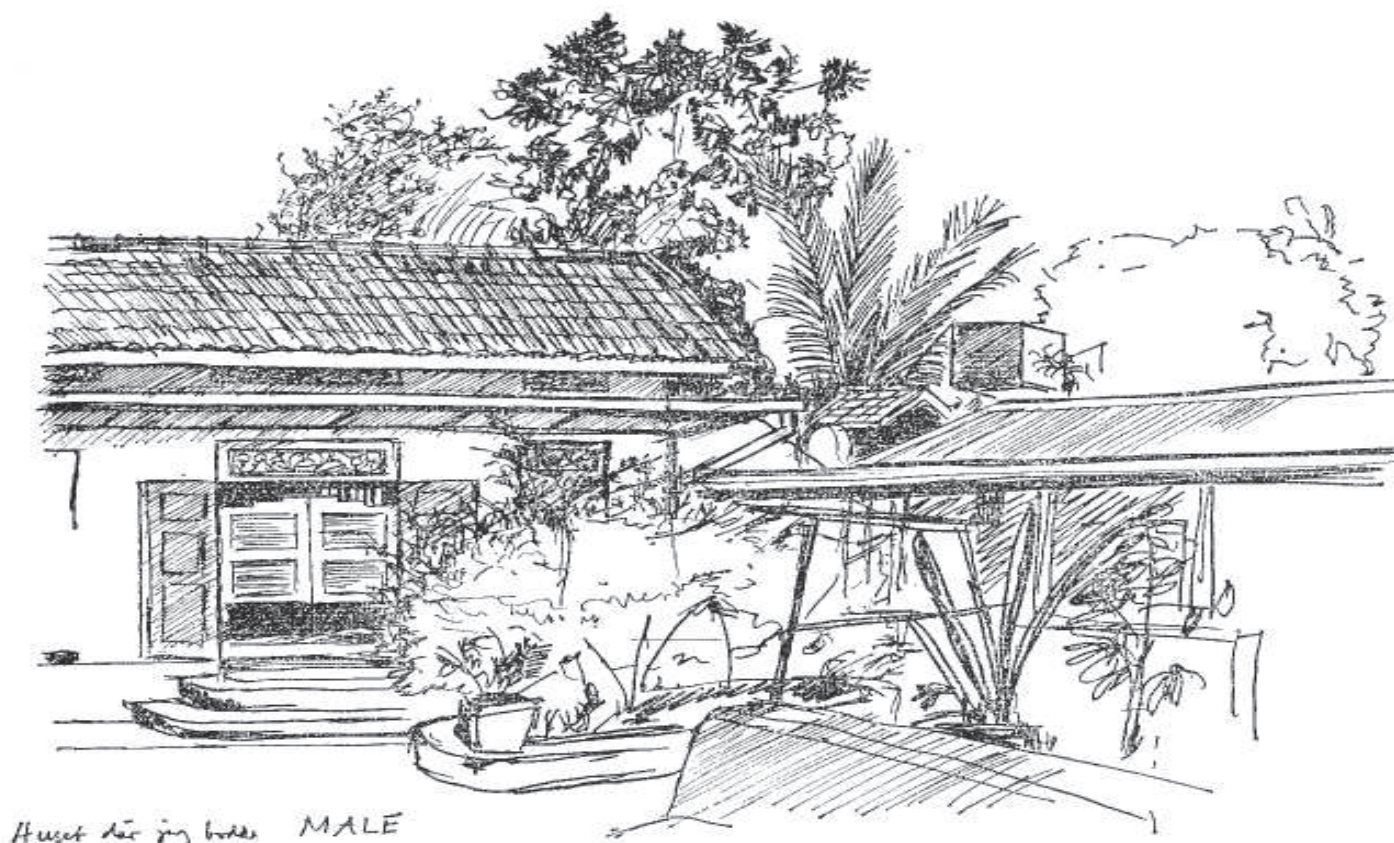
grävda brunnarna pumpas med en elektrisk motor upp i en annan tank. På gården finns två kranar — den ena märkt “Regnvatten” och den andra “Brunnsvatten”. För regnvatten finns endast denna kran, medan brunnsvattnet distribueras till husets tre duschrum och toaletter.

Från gården vetter en trång dörr ut mot gatan. Nästan all trafik till och från huset går via denna dörr. En annan dörr leder till bakgården och en trång gårdsgata med en långa förrådsrum. På bakgården finns det fristående köket, som består av ett öppet förrum med cementslatta bänkar och ett ganska stort fönsterlöst rum med en öppen eldstad längs ena väggen. Maten kokas på öppna eldar i det svartrökta köket. Endast för tillagningen av te använder man ett fotogenkök av gammaldags modell, vilket är placerat på en låda i matrummet.

Går man vidare inåt bakgården kommer man till det hus, där Fahimas dotter Aminath bor och kan därifrån gå genom en dörr i muren ut på en annan gata. Fastigheten sträcker sig sålunda rakt igenom ett kvarter.

Burunege vaknar långsamt på morgnarna. Gamla mormor är först uppe, väcker dottersonen Mohamed, ger honom te och ser till att han kommer till skolan. Men sen tiden på internatskolan är Mohamed van att sköta sig själv.

Fahima sover länge. Först mellan klockan nio och tio vaknar hon och dricker sitt te i matrummet. På förmiddagen förbereder hon sen middagen med hjälp av Saeeda och modern, skickar Faaru att köpa fisk eller kryddor, kokar riset, smaksätter såsen.

Matlagningen på Maldiverna är mycket omständlig. Rätten är visserligen alltid densamma, ris med sås. Men stor vikt läggs vid såsen, som består av otaliga ingredienser. Fahima skryter gärna med att hon själv lagar maten i stället för att ha kokerska, men maten vinner säkert inte på det.

Arbetet i köket förefaller vara helt planlöst, men klockan ett, då Mohamed kommer hem från skolan, är lunchen i regel klar. Den serveras då i det kala matrummet, där man äter hastigt och utan att njuta av maten. Mohameds magra kattunge, som påstås vara från Australien, är då alltid med och får några skedar ris på golvet. Men en fullvuxen vit- och svartfläckig katt, som är ändå magrare, körs alltid ut med kvasten av mormor, då den försöker få tag på några smulor. Saeeda passar upp och kommer med mangos, papaya eller bananer som efterrätt — frukten får man från egna träd på bakgården. Gamla morfar sitter alltid vid ena

kortsidan: han är den som ägnar sig mest helhjärtat åt maten och han använder sked och gaffel liksom jag, medan de andra äter på maldiviskt sätt utan bestick.

Afeef får aldrig äta vid bordet. Efteråt får han en tallrik ris som han äter någonstans ute på gården.

Under eftermiddagens heta timmar tar man i regel siesta. Fahima vilar sig då på en plyschklädd gammal soffa i vardagsrummet. Mohamed ägnar sig åt att spela indiska slagdängor på en radiogrammofon eller plockar fram sina sönderlästa amerikanska seriemagasin.

Vid femtiden har gammelmormor gjort i ordning te. Efter det förrättar Fahima bön och klär i regel om sig, borstar sitt hår och pudrar sitt ansikte, så att det blir ändå ljusare. I de flesta Male-hem äter man sen middag vid sjutiden, men i Burunege serveras den inte förrän omkring klockan nio, eftersom Fahima tycker om att äta sent. Det är åter ris och sås, men ibland sås med annan smak.

Efter middagen sitter man under verandataket på bakgården. Fahima och gamla morfar röker tidningspapperscigarretter och tuggar arekanötter och nejlikkrydda. Arekanötterna skärs i skivor med en särskild arekanötskniv, men Fahima har alltid en liten plåtask med färdigskurna nötter och nejlikkryddor med sig. Ibland kommer släktingar på besök. Saeeda rensar ris till nästa dag, häller upp det på en stor bricka och petar sen bort alla svarta riskorn. Morfar gungar sakta i soffan med ena benet uppdraget under hakan. Mohamed läser seriemagasin eller spelar grammofon. Hans engelska läxböcker ligger slängda här och där. Jag ser honom aldrig öppna dem — ändå sköter

han förmodligen sina läxor. Afeef ligger och sover på en cementsoffa i trädgården.

Kvällarna blir alltid sena. Till efter midnatt sitter man där under verandataket.

Då och då skymtar jag Aminath, Fahimas dotter. Hon kommer för att få is ur kylskåpet. Men för det mesta skickar hon Ibrahim, tjänstepojken. En gång ser jag henne sitta och prata med sin morfar.

Hon är mycket söt med hjärtformat ansikte och bakåttstruket hår. Hon är mörkare i hyn än sin mor och hon är mycket mindre till växten. Varför bor hon för sig själv? Varför söker hon bryta familjegemenskapen?

—Hon är arg på mig, säger Fahima.

Varför?

— Hon har förälskat sig i en man, som är 20 år äldre än hon och som redan har sex barn med andra kvinnor. Jag kan inte tillåta det äktenskapet. Jag säger henne att hon får gifta sig med vem som helst, bara inte med den där karlen. Han är en dålig man. Han dricker, han respekterar inte fastan — han är usel! Jag känner honom, han var gift med min brorsdotter tidigare. Han försökte sig på mig, han nästan våldtog mig en gång. Hon kan inte gifta sig utan att jag ger mitt tillstånd, men hur skulle jag kunna låta henne gifta sig med den mannen!

Jag får bara moderns version. Jag försöker tala med Aminath, men hon undviker mig bara, blyg och skygg. Hon är den enda som undviker mig. Jag vet ingenting om henne mer än det Fahima har berättat.

OM JAG GÅR GENOM DÖRREN från mitt rum till den yttre altanen och genom huvudingången i muren kan jag passera omärkligt. Men under förevändning att det inte går att låsa den dörren utifrån ber mig Fahima att alltid använda den andra dörren och passera genom huset och över gården. Den dörren står för det mesta öppen och då jag är inne kommer Fahima då och då och hälsar på. Hon flyttar in några korgstolar i mitt rum och vi sitter där och pratar och röker. Ibland låter hon då dörren blåsa igen, men det händer att gamla mormor, som tydligen anar oråd, öppnar den igen och lägger en blyklump för, så att den ska stå öppen.

Mitt emot mitt rum, på andra sidan altanen, bor de ceylonesiska lärarna, Kanagaratnam Ramananandan och hans hustru Kamaldranee. Regeringen hyr lägenheten, som är på två rum i två etage. De ceylonesiska lärarna i Male har god lön och många förmåner. Mina grannar har en tjänstekvinna och en tjänstepojke och regeringen håller också Kanagaratnam med en cykel.

Båda makarna är tamiler och tillhör alltså den ceylonesiska minoriteten. De är hinduer och stränga vegetarianer. Detta komplicerar mathållningen för dem — i Male är det mycket svårt att få grönsaker med tillräcklig proteinhalt.

Mellan Ramananandans och mig uppstår en förtrolig vänskap och genom dem får jag en första inblick i livet bakom Males fasader. I detta avlägsna land och på denna svårtillgängliga plats, där vi båda är främlingar, känner vi oss som landsmän.

Maldivernas tre statliga skolor är Majeediyyaskolan för pojkar, Ainceniyya för flickor och Hameediyya, som är en barnträdgård och småskola, berättar Kanagaratnam. Majeediyya är störst med omkring 700 elever och 80 lärare, de allra flesta ceyloneser. Skolsystemet fick denna form 1961, då man övergick till utbildning på engelska med engelsk "G.C.E."-examen som mål och Kanagaratnam anser att undervisningsstandarden är hög. Båda makarna är lärare vid Majeediyyaskolan. De är säkert alldeles utomordentliga pedagoger och tycks ha mycket god kontakt med sina elever. Ofta kommer pojkar eller flickor i grupper på besök, bjuds på saft och sitter där på altanen och pratar.

Men tjänsten på Maldiverna är bara en nödlösning för dem — på Ceylon finns inget arbete, i synnerhet inte för tamiler. När de sparat tillräckligt med pengar hoppas de kunna återvända hem och Kanagaratnam vill vidareutbilda sig i London. Men de kan inte spara så mycket som de hade räknat med, ty varje år reser de hem på ferier med ett flygplan, som regeringen chartrar åt de ceylonsiska lärarna, och då försvinner alltid större delen av de pengar de lagt undan.

Afeef, hittebarnet, är en underbar liten pojke — ekorr snabb far han omkring på gården. Ibland spelar han pajas, ibland sjunger han högljutt med mörk och vild röst — som om han vore i målbrottet.

Ibland ligger han och sover mitt på dagen. Varsomhelst kan han ligga, hopkrupen på golvet.

Första dagen kommer han in i mitt rum och tittar nyfiket på mina saker. Jag skojar med honom. Men då Fahima får se honom kör hon ut honom och förbjuder honom att gå in i rummet.

— Släpp inte in honom här mer, säger hon. Han är en mycket elak pojke.

Men Mohamed, sonen, som är mycket klåfingrigare, får springa i mitt rum hur mycket han vill.

Afeef lämnar inte gården. Ibland, när ingen ser det, klättrar han upp på muren och ligger där och sjunger eller ropar åt andra barn, men han går inte ut på gatan.

Han har nämligen husarrest, berättar Fahima:

— Han sprang omkring ute och gjorde ofog. Han höll till i butikerna, han lärde sig fula ord och retade folk. Polisen tog honom en dag och kom hit med honom. De gav honom husarrest — sa åt mig att han inte fick vara ute på gatorna.

En dag har han försvunnit.

— Vi måste få tag på honom! säger Fahima. Annars får jag obehag.

Han infångas snart.

Ibland gråter han på nätterna. Hans skrik och gråt ekar över hela gården, väcker alla som sover. Hjärtskärande skriker han och gråter.

Varför grät Afeef? frågar jag Fahima.

— Han är vild. Han är elak. Han påstår att han är rädd — varför skulle han vara rädd! På ön, där han var förut, bodde han ute i djungeln.

Ibland hör jag Fahima gå upp. Jag hör henne läsa för

honom och då blir han tyst. Förmodligen läser hon koranen.

En kväll är alla borta utom Afeef, Saeeda och jag. Och, visar det sig, gamla mormor. Saeeda kommer till mitt rum och säger:

— Det är bara du och jag och Afeef hemma.

Jag försöker prata med henne. Är du lycklig? frågar jag. Hennes svar kommer långsamt, stötvis, som fragment. Hon letar efter de engelska orden, som hon en gång lärt sig i skolan, och hon hittar dem :

— Nej, jag är inte lycklig. Alla är arga på mig ... Men jag bor hellre här än hos min mor ... Det huset är fattigt, där finns ingenting ... Det här är ett fint hus ... Jag är inte frisk ... Jag måste ofta gå på toaletten ... Jag har gått i skola ... jag har lärt mig engelska ... Men jag kan inte mycket engelska ... Jag kan skriva och läsa ... jag kan räkning också.

Då kommer mormor hasande på sina tofflor — som en häxa ser hon ut, med sin blick tvingar hon Saeeda att försvinna, ogillande ser hon på mig.

Ibland står jag nästan inte ut, då Afeef gråter om natten. Ibland kan jag knappast hejda driften att smyga mig bort till rummet, där han är inlåst, leda honom till min säng och låta honom krypa ner hos mig.

Jag talar med doktor Ahmed om Saeeda och Afeef. Han ser fundersam ut — men vad ska han kunna göra?

Ibland lyckas jag, då ingen ser det, klappa Afeef lätt på huvudet eller smyga åt Saeeda en smekning. Aldrig har de upplevt något sådant — ändå tycks de förstå.

Afeef och Saeeda! Slavpojken och slavglickan...

Till slut ligger jag grubblande, då Afeef gråter om natten. De stackars båda barnen kommer mig att grubbla över alla orättvisor, alla olyckor.

Jag tänker på vad som saknas i Buruneege.

Ömhet.

Det är inte Fahimas fel. Då hon räddade Afeef från att svälta ihjäl visade hon medmänsklighet — eller kanske var det för henne som att rädda en hundvalp? Hundar finns ju inte på Maldivorna, där hundar är oberörbara, men kanske Afeef är i stället för en hundvalp?

Till slut börjar jag vantrivas med folket i Buruneege — alldeles orättvist, alldeles snedvridet — dessa vänliga, gästfria människor, som låtit mig, en främling, komma in i deras krets! Jag avskyr dem fastän de är oskyldiga, fastän de bara är en del av ett mönster, där ömheten fallit bort.

— När du kommer tillbaka till Male ska du komma hit, säger Fahima. Du är som en av oss — vi har alltid ett rum för dig.

Jag lovar att komma tillbaka, men jag ljugar då jag lovar. Jag känner inte längre hennes söta sinnliga (loft.

Jag kommer nog aldrig tillbaka till Buruneege.

Fahima och Afeef

Nedan: gatan uanför Buruneege.

MALE

Hon är mycket lycklig över den nya bilen

DET MEST FÖRBLUFFANDE i Male är bilarna.

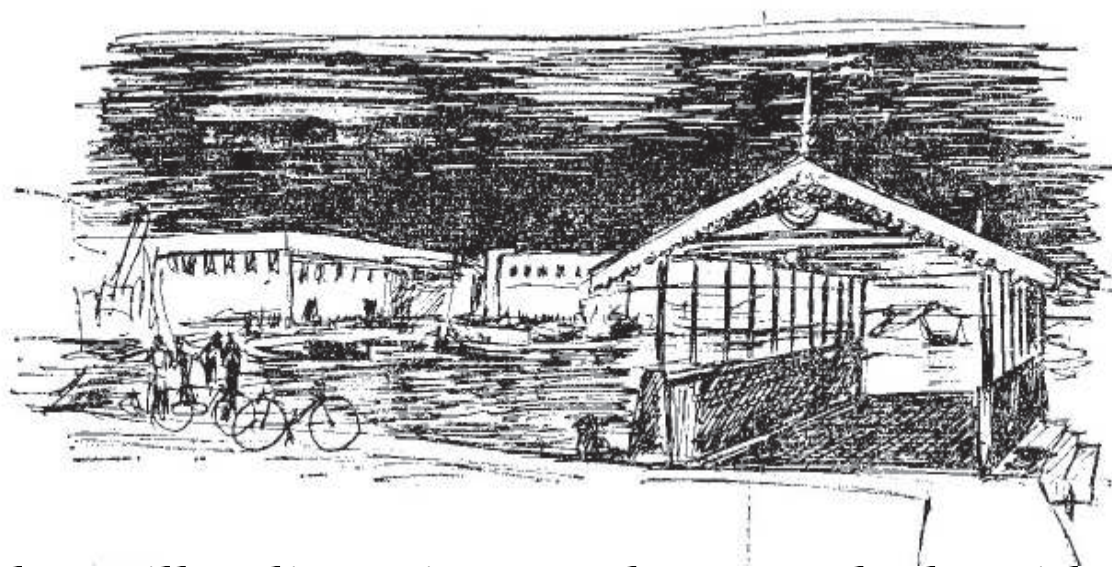
Ön är avlång till formen — omkring en och en halv kilometer lång och knappt en kilometer där den är som bredast. Det är en ö för promenader och cykelturer på den hårt packade korallsanden. Det tar inte stort mer än en timme att flanera runt hela ön till fots. På cykel hinner man på samma tid kryssa härs och tvärs genom varenda gata och gränd.

Det finns nu ett 30-tal personbilar i Male - Renault Dauphine och splitter nya krämfärgade japanska bilar av märket Isuzu Bellet, inköpta åt regeringsmedlemmarna.

Fahima köpte en Renault på auktion för 6 521 rupees - en hel förmögenhet på Maldiverna (växlar man via engelska pund är en rupee värd omkring 1:20 svenska kronor). Varje kväll får Faaru sen körlektioner och varje dag arbetar han med bilen. Med ens förändras livet i Buruneege — centreras kring den nya statussymbolen. En kväll klär sig Fahima fin, beställer fram bilen och ger sig iväg på premiärtur. Efter en timme är hon tillbaka:

Men var har ni åkt? frågar jag. Här finns ju ingenstans att åka.

— Jo då. Vi har hunnit åka tre gånger runt ön. Vi var

ända bort till radiostationen och stannade där vid stranden en stund.

Hon är mycket lycklig över den nya bilen.

Två dagar senare råkar man ut för sin första bilolycka - smäller ihop med en motorcyklist i ett av de helt siktfria gathörnen. Motorcyklisten kastas upp över motorhuven, men klarar sig. Vad värre är: det blir en buckla på bilens ena framstänkskärm. Faaru och körläraren har fullt arbete med bucklan i två dagar.

Trafikolyckor är ett relativt nytt inslag i livet i Male. Den första inträffade för ett par år sen — en bil skulle väja för ett barn och körde i stället på en man, som dog på fläcken. Bilföraren dömdes till fängelse.

Men fortsätter den vanvettiga bilimporten kommer man snart att ha ett allvarligt trafikproblem. Officiellt är det till exempel vänstertrafik i republiken, men det har inte alls alla cyklister lärt sig. Blir det flera nöjesbilister på den lilla ön tvingas man snart enkelrikta de flesta gatorna, skaffa trafikpoliser och sätta upp trafiksignaler för att undvika totalt kaos.

Men bilarna är kanske på sätt och vis ett uttryck för en säregen maldivisk mentalitet. I andra länder kan bilen vara

ett nyttoföremål: för nöjes skull köper man i stället motorbåtar och segelbåtar för utflykter på sjöar och fjärdar och även sjöar, som inte har större yta än Male, kan vara fulla av fritidsbåtar. Men på Maldiverna är det precis tvärtom: där har man lika litet land och lika mycket vatten som en fastlandsstat har mycket land och litet vatten. På Maldiverna betraktas sålunda båtar som enbart nyttoföremål och att färdas över vatten som ett nödvändigt ont. Det är möjligt att detta ändrar sig så småningom — det finns i Male en snabbgående motorbåt och ett par ynglingar som övar sig i vattenskidåkning. Men ännu är det stora nöjet för de rika att fara fram med bil på den lilla ön — att man sällan hinner få upp hastigheten till treans växel, knappast till tvåans, förrän ön är slut, spelar ingen roll ...

Över den vita staden välver sig en ganska frodig grönska: bladstora brödfruktträd, höga arekapalmer, kokospalmer, mangoträd, bananer ... Och längs de vita murarna prunkar blommor i alla färger året om — ja, Male är ett tropiskt paradys, bländande rent och välputsat i den brännande solen.

Ön har omkring 14 000 invånare och är helt fullbebyggd. Successivt ökar man ut arealen åt söder och väster genom att tömma avfall i det grunda vattnet innanför revet och täcka det med sand och sten, som man hämtar från rev ute i lagunen. Vid ebb är botten här delvis torrlagd — bebyggelsen av palmbladshyddor tränger sig oavbrutet vidare så snart en ny kvadratmeter land har kommit över vattenlinjen.

Ön är indelad i fyra stadsdelar: Henvero, Galolu, Machchangoli och Mafannu. Henvero räknas som den

“finaste” med mest muromgärdade vita korallstenshus, en del i två våningar. Mafannu är nybyggarkvarteren med palmbladshusen ytterst mot lagunen.

Alla hus i Male har namn och eftersom man sällan vet namnen på andra än de bredaste gatorna använder man inte gatuadresser utan husnamn och stadsdelsnamn. Mest fantasifulla är husnamnen i Mafannu: Kremlin, Den Söta Blomman, Alltid Lyckliga Huset ...

LÄNGS HELA DEN RAKA NORRA STRANDEN löper en vågbrytare med öppningar och innanför den hamnbassänger. Längs kajen går Males längsta gata, Marine Drive, som i östra hörnet böjer av mot söder och fortsätter ända bort till radiostationen, som ligger ytterst mot havet, där bränningarna ständigt dånar och stänker.

Uret i ett klocktorn bredvid hamnportalen visar ständigt rätt tid. Bakom tornet ligger Central Building, som är Males största byggnad och inrymmer en del av ministerierna, bland andra utbildningsministeriet, handels- och utvecklingsministeriet och jordbruksministeriet.

På en kort sträcka smalnar Marine Drive och där råder ständigt trängsel på dagarna, ty det är där alla segelbåtar med fisk, kokosnötter och bränsle förtöjer. Där finns Shipping Department i en stor byggnad, där finns också tullen och postkontoret.

Postkontoret är naturligtvis centrum för frimärkshandeln: Maldiverna är ett sådant där frimärksland som ger ut fantastiska serier om fotbolls-VM och månfärder och FN-jubileer. I frimärksalbumens värld är Maldiverna ett land av hög teknisk utveckling. En av de senaste serierna visar bilder från en av USA:s månlandningar, en annan visar gamla bilmodeller och är utgiven med anledning av automobilens 75-årsjubileum. De här frimärkena är givetvis varken ritade eller tryckta i Maldiverna.

Bakom postkontoret ligger Males egentliga affärskvarter med ett litet salutorg, där man säljer produkter från öarna, och ett annat större, där man uteslutande säljer ved och virke. Här finns också de flesta handelsbodarna. En

maldivisk handelsbod liknar nästan på pricken en svensk diversehandel från forna dagar och luktar också likadant. Där säljs det allra mesta. Rep och linor. Fotogen. Orange Squash. Desinfektionsmedel. Konserver, mjölkpulver. Kex, karameller. Tyg och plastsanda-ler från Hongkong. Porslin och husgeråd. Brevpapper och cy-kelsadlar. Allt i en salig röra.

Längs Marine Drive ligger också de numrerade MGBS-butikerna. MGBS betyder "Maldivian Government Bodu Stores" (bodu betyder stor) och är det regeringsägda grosshandelsmonopolet, varifrån varor slussas ut till de privata butikerna.

Västerut längs Marine Drive ligger en imponerande lång rad identiskt lika tvåvånings kontorsbyggnader. Där finns utrikesministeriet, luftfartskontoret, hälsovårdsministeriet, Colombo plan-kontoret, departementet för telekommunikation och många andra. Längan förlängs med flera likadana hus, som byggs på maldiviskt sätt med korallsten och murbruk av korall-kalk och korallsand. Det tar tid att bygga sådana hus, ty varje murad rad måste torka länge, innan nästa rad av stenar kan läggas på. På samma sätt och med samma vita material är Ma-les alla stenhus byggda. Sten och sand fraktas i båtar från lagu-nen. En del hus och murar vitrappas, andra lämnas med den nästan skimrande vita korallstenens ojämna yta synlig; man kan diskutera vilket som är vackrast, men ett hus utan rappning an-ses inte vara riktigt färdigt.

Innanför klocktornet i centrum av hamnen ligger polishuset med häktets höga murar. Bakom dem finns en

länga celler med järnstänger för fönstergluggarna och tak av korrugerad plåt. Soldater står på vakt.

Mittför polishuset ligger en mycket stor halvfärdig parkanläggning, där blommorna frodas men där gräset har svårt att slå rot. Hela detta område upptogs tidigare av sultanens palats. Detta revs ner till grunden, sen republiken införts, och ungefär samtidigt försvann ett kulturhistoriskt högst intressant gammalt portugisiskt fort, som fanns i hamnen. Hänsynslöst försökte man utplåna det förflutna men förlorade de båda byggnader, som kunnat bli Males främsta turistattraktioner i framtiden. De enda historiska minnen man nu egentligen kan finna i Male är några

urgamla kanoner, som ligger till hälften nergrävda i sanden vid hamnkajen och används som pållare.

Inte långt från polishuset hittar man presidentens kontor i en villa med lummig och särskilt välansad trädgård - inget blad hinner ligga många minuter i sanden förrän det plockas bort. Soldater vaktar utanför.

Males egentliga centrum är Fredagsmoskén, som inte är den största moskén på Maldiverna - det finns en större på Hittadu - och inte heller den vackraste, men den viktigaste. På toppen av en tjock vit minaret, som skulle se ut som en sädessilo om den inte vore så smakfullt dekorerad med arabiska inskriptioner, sitter fyra högtalare, vända åt de fyra väderstrecken. Fem gånger om dygnet ljuder från högtalarna de statliga bönropen. Det är omkring klockan 4.30 på natten, strax efter middagen, omkring klockan 15.15, klockan 18.15 och klockan 19.15 — tiderna är inte exakta, eftersom islam följer månens gång och inte solens. Bönropen blir en vana och har inte någon märkbar inverkan på livet i staden. Endast på fredagen, den muslimska veckohelgen, ses några större skaror män strömma till Fredags-moskén — på vardagar förrättar endast en och annan trogen muslim tvagningsproceduren vid brunnen, innan han går in i det alltid öppna gudstjänsthuset.

Det finns många andra moskéer i Male — mellan 15 och 20. Alla är kringgårdade av gravstenar, men numera förrättas inte längre begravningar vid moskéerna utan på två särskilda begravningsplatser. Detta har medfört att moskéernas brunnar nu har tämligen rent vatten och ur de brunnarna hämtas vatten till många hushåll.

Mitt emot Fredagsmosken och alldeles nedanför den tjocka runda minareten ligger en mycket vacker villa, som alltid bevakas av beväpnade soldater och som har skylten "President's Re-sidence" på en av grindstolparna. Det är en av den tidigare sultanens bostäder, som nu tjänar som presidentbostad. Men presidenten har andra bostäder och bor aldrig här. Soldaterna vaktar ett tomt hus.

TVÄRS ÖVER ÖN går en bred och alldeles rak gata, Majeedee-magu (magu betyder gata). Den korsas av Chandaneemagu och på en punkt mitt i staden kan man skymta havet i alla fyra väderstrecken. Vid Majeedeemagu ligger stadens båda biograf, Olympus — med Males enda neonskylt — och Odeon. Gatunätet är inte symmetriskt. Mellan de få breda gatorna löper ett spännande virrvarr av smala gränder utan trottoarer, kantade av höga korallstensmurar.

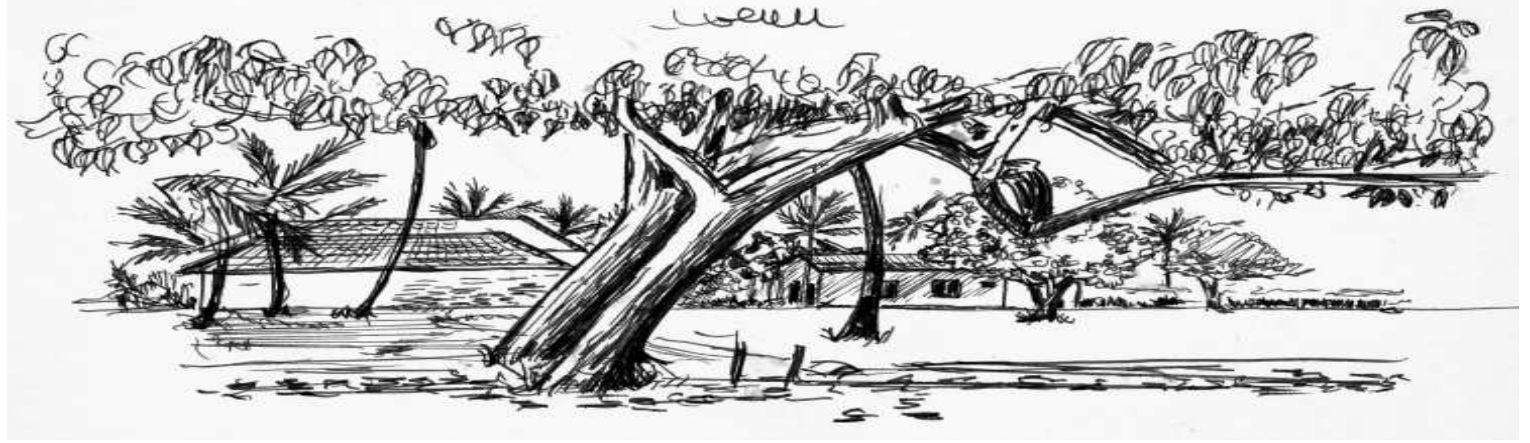
Skolorna sätter en viss prägel på Male. I typiskt engelsk kolonialstil har eleverna klädsamma skoluniformer, som alltid är rena och välpressade. Klockan ett på eftermiddagen, då skoldagen är slut, möter man självmedvetna skolpojkar och fnittriga skolflickor på väg hem. Ett par idrottsplaner i öns inre är flitigt utnyttjade på eftermiddagarna, då skoleleverna får instruktion i fotboll, cricket, basketboll och andra anglo-maldiviska idrotter.

Liksom de allra flesta maldiviska öar har Male ett sötvattens-förråd, som liksom en jättestor bubbla ligger och flyter på salt-vattnet i den porösa underjorden. Grundvattnet ligger högt och var man än gräver får man en brunn. I de finaste husen dricker man inte brunnsvatten utan samlar upp regnvatten i tankar. En liten del av bebyggelsen har avloppssystem.

Ungefär mitt i Male dånar det dieseldrivna elverket dag och natt. Lysrör tänds längs de större gatorna — alltid prick klockan sex. Då tänder också alla cyklister sina lysen, vare sig det är mörkt eller inte, och det är egentligen inte riktigt mörkt förrän efter klockan halv sju. Maldivierna är ett laglydigt folk och poliserna är nitiska: glömmer man att tända cykellyset blir det böter. Inte bara cyklar och bilar måste vara försedda med lyse och ljudsignal — också de avlånga dragkärrorna förses med tända lyktor efter klockan sex.

Det finns inte bara elektriskt ljus i Male utan också ett telefonsystem. Det är manuellt, fungerar oklanderligt och utnyttjas flitigt.

Alldeles intill Male ligger den långsträckt ö Hulele,

som utnyttjas för ett flygfält. En bred asfalterad startbana har byggts längs hela ön och dessutom en stationsbyggnad. Trafiken på Male-fältet är ringa: kanske fem eller sex starter och land-ningar per år. Det rör sig då om chartrade plan från Air Cey-lon. De ceylonesiska lärare, som är anställda av regeringen, tas varje år hem på ferier och tillbaka med flyg.

Längs ett par bygator på Hulele bor omkring 450 personer. Långa fina sandstränder ligger öde.

De heta tropiska kvällarna är stilla. Det finns inget annat nöjes-liv i Male än de två biograferna. Och de är också för det stora flertalet ett fönster mot omvärlden.

Men det är en underlig värld de, ser genom det fönstret.

Jag går på Olympus — som ägs av presidenten — och ser "Kismet", producerad av Pride of Asia Films i Bombay. Det är en helt vanlig, obeskrivlig indisk film, där allting händer ty i indisk film ska allt hända. Salongen är mycket stor - rymmer säkert minst 400 perso-ner. Men den är ändå välbesatt, fast filmen redan gått i flera veckor. Man ser den om och om igen.

Det börjar med ett mord och ett mord till. En popsångare med en gitarr invecklas i en intrig, som sen innehåller biljakter, flykt i brinnande järnvägsvagn,

romantik i Hawaii-miljö, kniv-mord, oräkneliga slagsmål, äventyrlig resa med luftballong, kamp för livet i kvicksand, en uppgörelse i ligans futuristiska högkvarter under havet och till slut en oerhört blodig strid på en sumpig och lerig holme. Och mitt i allt detta kommer riktigt njutbara dans- och sångnummer, som alltså också på något underligt sätt ingår i handlingen.

— Det här är en mycket bra film, säger en yngling då jag går därifrån. Jag har sett den flera gånger. Jag brukar alltid gå fyra-fem gånger på varje film.. Man lär sig mycket av filmer.

På andra sidan ett kilometerbrett sund ligger Vilingili, fängel-seön — alltid hotfullt närvarande. Den hör liksom till stadsbil-den i Male.

Jag tar en cykeltur tillsammans med doktor Ahmed från sjukhuset. Frågar honom om han varit där, på fängelseön.

— Nej, det har jag inte.

Han skrattar osäkert — ser bort mot ön.

— Och jag vill inte komma dit. Men många av mina bästa vänner är där, kamrater från skolan på Ceylon.

Gatubilder i Male 1972

**Ovan Fängelseön Vilingili, sedd från Male.
Nedan: hamnen**

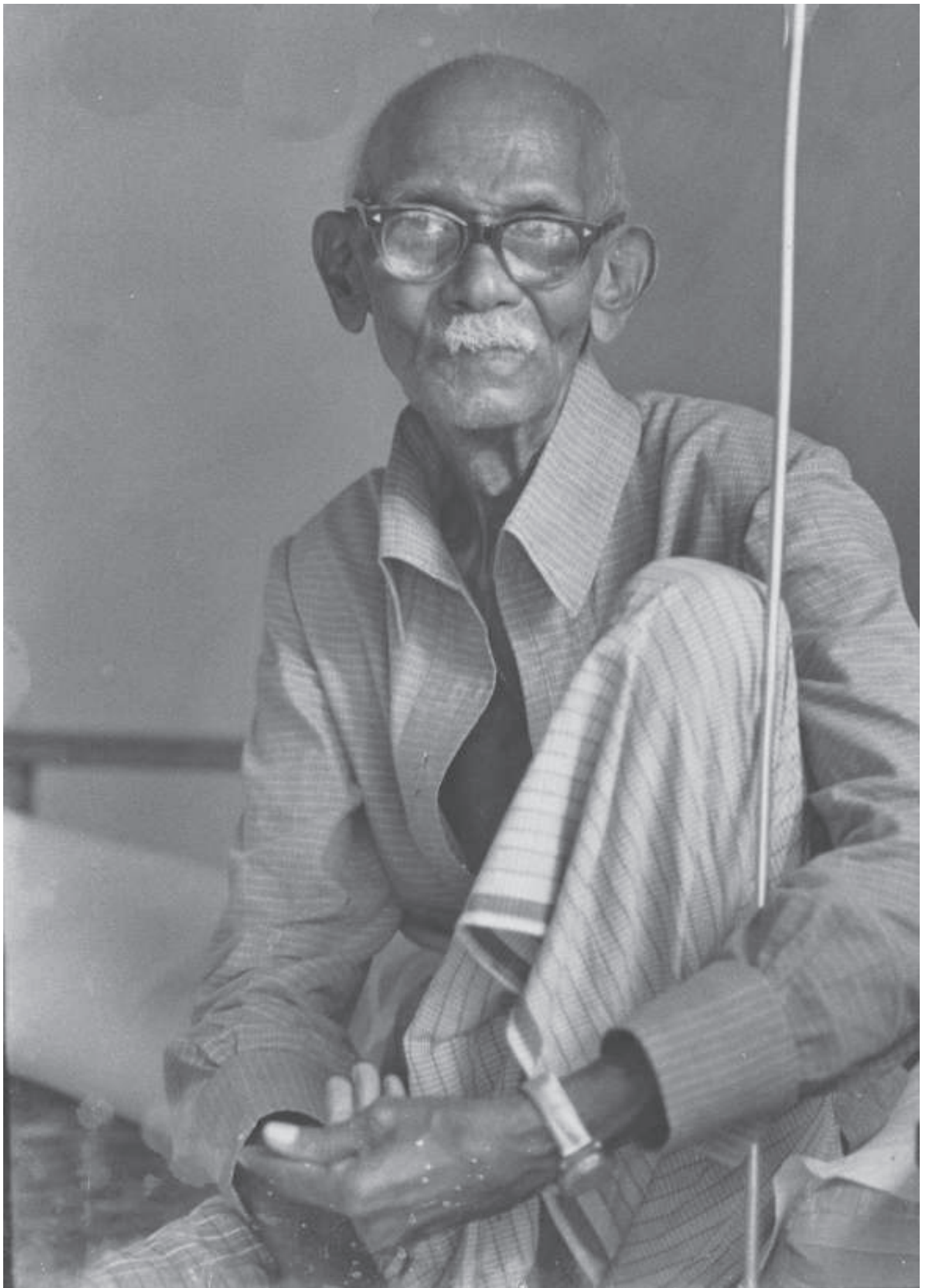
Restaurang i Male. Nedan: gatubild..

Ovan: Regeringsbyggnaderna vid hamnen.

Gammal man i Male.

Male.

HISTORIEN

*Män reser sannerligen dit bara sällan och då
mot sin vilja*

FÖRGÄVES HAR JAG SÖKT efter Maldivernas historia. När befolka-des dessa öar? Vilka är deras öden? Hur har de kunnat undgå de västerländska imperialisternas girighet? Upptäcktes de aldrig av Marco Polo eller Vasco da Gama eller James Cook?

Ingenting har jag funnit och ingen vet var jag kan finna det tills jag. en dag faller rakt ner i Maldivernas historia.

Jag försöker klättra upp på Buruneeges tak för att se Male litet ovanifrån och ta en bild, klättrar uppför ett rör längs husväg-gen. Då lossnar röret och brakar sönder, jag faller rakt ner i ce-menten och vattnet börjar spruta ur röret och allt blir kaos. Och Fahima, som rått mig att klättra uppför röret, blir alldeles ifrån sig. Jag upptäcker att jag inte kan stödja på högra foten, kryper på knä till mitt rum och resignerar — någon gång måste jag väl falla men hur kunde jag vara så otroligt dum att jag inte undersökte om röret höll, innan jag gav mig upp!

Nyheten sprids som en löpeld över hela Male. Någon påstår att han hört den i radion. Efter en timme kommer den vänlige mr Zahir-Naseer på besök, undersöker bekymrat foten och ringer sen till sjukhuset och beställer

ambulans. Foten röntgas, dr Mohamed Ahmed och alla hans kolleger dryftar fallet. Men någon fraktur kan de inte se — de lägger ett stödförband.

Den upptagne mr Zahir-Naseer kommer ännu en gång på sin cykel. Nu har han med sig en bok, som jag hört talas om och hoppats finna i Colombo på hemresan. "The Maldive Islands" av H.C.P. Bell — utgiven i Colombo 1940. "Monograph on the History, Archeology and Epigraphy". Den boken öppnar dörren på glänt till Maldivernas historia — i en vecka läser jag och antecknar, men varje dag beställer jag ambulans och åker den löjligt korta vägen till sjukhuset för att få foten omskött och omlagd.

Det lär inte finnas många exemplar av den boken. Om jag inte hade fallit från taket hade jag kanske aldrig fått läsa den.

H. C. P. Bell var en brittisk kolonialadministratör från Cey-lon, mera intresserad av arkeologiska utgrävningar än av le-vande människor, men den här svåråtkomliga boken är ändå en samlad beskrivning av Maldiverna. Han besökte öarna första gången 1879 och var sen där åtskilliga gånger. Han dog 1937 och hans bok fullbordades av en av hans medarbetare. Jag lä-ser:

"I dag är det inget tvivel om att hela arkipelagen — inklu-sive Maliku (Minicoy), som nu är anslutet till Lackadiverna och inte längre underställt sultanerna av de maldiviska öarna — antingen befolkades direkt från Ceylon, eller också ungefär samtidigt som den ön vid vår tideräknings början befolkades av människor av arisk stam

och med ariskt språk. Detta antagande styrks av det nära släktskapet mellan de maldiviska och singale-siska språken.

Genom ständig kontakt och samfärdsel med invånarna på Indiens västkust, influensen från araber och andra utlänningar och det tillfälliga införandet av afrikanska slavar har mycket av det karakteristiska hos den ursprungliga typen gradvis modifierats. Detta är mycket märkbart ifråga om de norra atollerna, som av nödvändighet har varit mera utsatta för främmande påverkan än de, som ligger i söder.

Den muslimska dominansen ökade stadigt genom regelbunden handel under åtminstone tre till fyra århundraden och kulminerade i buddhismens störtande och öbornas omvändelse till islam i mitten av det tolfte århundradet (1153-1154).

Efter den perioden har öarna regerats av en serie muslimska sultaner (eller mycket tillfälligt av sultaninnor), utom under ett och ett halvt årtionde av portugisisk tvångsockupation i det sextonde århundradet (1558-1573). De maldiviska öborna är en civiliserad och fredlig ras.”

MUHAMMED föddes den 20 april 570. År 622 flydde han från Mekka — och den muslimska tideräkningen började — 630 tågade han som triumfator åter in i Mekka och ett par år senare ingick han i den eviga härligheten. Han efterlämnade en religion, som har mer gemensamt med kristendomen än många kristna sekter, men som genom de detaljerade budorden och den oinskränkta fanatismen i Den Heliga Koranen har satt en dominerande prägel på

livet i alla de länder, dit den spritts. Därför går det heller inte att berätta Maldivernas historia utan att börja med Muhammed.

Maldivernas muslimske apostel hette Abu-ul Barakaat och var en berber från Marocko. Han kunde koranen utantill och med den som enda vapen tog han med framgång upp kampen mot en fruktansvärd djinn, som höll öborna i skräck och en gång i månaden krävde ett nattligt jungfruofer. Kungen blev omvänd till islam på mindre än en månad och sen Barakaat ännu en gång bevisat sin makt över djinnen revs avgudatemplet ner.

“Emissarier sändes därefter till de olika atollerna och om-vände alla invånare utan undantag till den muslimska tron, vare sig de ville eller inte”, står det i Tarikho, som är en maldi-visk kungakrönika från tiden 1141 till 1821.

Kungen, som tidigare haft titeln “Siri Bavanaditta Tabriz” antog nu titeln sultan och namnet Mohamed-Ul-Adil. Nya ad-ministrativa regler infördes, de muslimska lagarna sattes ome-delbart i kraft, alla tendenser till “avgudadyrkan” slogs ner, is-lam predikades intensivt och moskéer byggdes överallt. Mu-hammeds lära grundmurades på kort tid, sedvänjor och tänke-sätt förändrades.

I och med islams införande blev Maldivernas historia deras sultaners. Sen den förste sultanen spårlöst försvunnit efter att ha meddelat sina undersåtar att han ämnade segla till Mekka, har öarna regerats av omkring 90 sultaner och fyra sultaninnor.

År 1343 kom Ibn Batuta, Moren från Tanger, till Maldiverna.

Han är en av alla tiders största resenärer och det faller sig rätt naturligt att han också besökte dessa avlägsna öar.

Batuta — med förnamnen Mohamed Ibn Abdalla — var marockan, född 1304, Han genomförde ofattbart vidsträckta resor under en tid, då världen var sluten och oåt-komlig för andra människor. På gamla dar dikterade han berättelsen om sina resor för en skrivare.

Under en resa, som slutligen förde honom till Kina, bestämde sig Ibn Batuta för att göra en avstickare till Maldiverna — ”dessa öar är bland världens under”. Han blev kvar där i 18 månader.

Ibn Batuta togs väl emot på öarna, som vid den tiden regerades av sultaninnan Khadija, vilkens make Jamul uddin var visir. Han fick mat, husrum och kvinnor, behandlades med största respekt och steg så i gunst att han utnämndes till kázi, det vill säga justitieminister, med avgörande inflytande på rätt-skipningen. I det ämbetet uppträdde han med varierande fram-gång som pietistisk reformator och införde omänskliga bestraff-ningsmetoder, som var vanliga i arabvärlden men tydligen då ännu inte hade anammats av de fridfulla maldivierna. ”De har en svag kroppsbyggnad och har inga anlag för strid eller krig”, berättar han, ”och deras vapen är bönerna. En dag i det landet gav jag order om att en rövares högra hand skulle huggas av, varpå många av de infödda i lokalen svimmade.”

Batutas berättelse är den första någorlunda ingående skild-ring av Maldiverna som finns, men när man läser den förbluf-fas man av hur aktuell den ändå är: i många delar kunde den likaväl ha skrivits i dag. Redan då var

kalubilamas (torkad fisk), fångad och beredd på exakt samma sätt som nu, öarnas främsta exportvara och kokospalmen deras enda nyttoväxt av betydelse. Den administrativa indelningen var ungefär densamma som nu med en atoluveri som landshövding på varje atoll. Alla hus var då byggda av trä — man hade tydligen ännu inte lärt sig konsten att mura med korallsten och korallmurbruk — men de var byggda med en häpnadsväckande konstfärdighet. Gatorna hölls sopade och rena och det var som att vandra i en fruktträdgård. Som pengar användes enbart kaurisnäckor, insamlade i havet. Mot båtlast av snäckor, som också var valuta i bland annat Bengalen, bytte man till sig ris.

Efter en schism med storvisiren, som försökte påverka ett domslut, avgick Ibn Batuta som kázi och lämnade Maldiverna vid Fomulah. Han råkade ut för en del äventyr på Ceylon och Koromandelkusten — i ett piratöverfall förlorade han alla sina ägodelar — och återvände efter två år till Maldiverna för att träffa en son, som fötts efter hans avresa. Han blev åter väl mottagen, men efter att ha träffat sin son konstaterade han att det skulle vara bättre för denne att stanna på öarna, och gav sig åter av.

SOM VÄL DE FLESTA KUNGAKRÖNIKOR upptas också den maldiviska till stor del av intriger och hänsynslös maktkamp. Sultanen Kalu Mohamed avsattes till exempel år 1492 av sin bror Yusuf efter att ha regerat endast nio månader. Han återtog tronen 1494 efter att ha slutit fördrag med Ali Rája av Cannanore, en av de mäktiga sjörövare som under flera århundraden behärskade havet från den

indiska Malabarkusten. Efter 15 år detroniserades Kalu Mohamed på nytt, denna gång av sin brorson Has Hassan. Han sökte åter hjälp av Ali Rája, som utrustade en flottstyrka men överraskades av portugisiska sjörövare, vilka efter att ha utkrävt en rejäl lösensumma slog följe med malaba-rerna. De båda flottorna attackerade Male och återinsatte år 1513 Kalu Mohamed på sultantronen. Mohamed, som betecknas som en svekfull tyrann, regerade därefter i 17 år. Maldiverna betalade årlig tribut till rajorna av Cannanore från denna tid och ända till mitten av 1600-talet.

Maldiverna fick genom portugiserna sin första kontakt med den europeiska — kristna — imperialismen. Men öbefolkningen var tillräckligt sammansvetsad i sin tro för att kunna slå tillbaka attackerna och efter omkring 100 år hade Muhammed definitivt segrat över Kristus på de maldiviska öarna. Denna period är den intressantaste i Maldivernas historia och hade delvis karaktären av frihetskrig.

Portugisernas härjningar i denna del av världen inleddes år 1498, då Vasco da Gama upptäckte sjövägen från Europa till Indien. Maldiverna fick sin första erfarenhet av västerlänning-arnas grymhet år 1503, då fyra maldiviska segelbåtar, som var på väg till Calicut med kaurisnäckor, maldivisk fisk och silke, kapades av ett portugisiskt fartyg. Ombord på segelbåtarna fanns närmare hundra "morer" från Calicut: under hot om att alla båtarna eljest skulle brännas tvingades maldivierna att peka ut morerna, varefter dessa bands till händer och fötter och kastades i en

av båtarna, vilken dessförinnan hade lossats. Portugiserna täckte fångarna med torra palmblad, som användes av maldivierna som emballage, och tände på — endast några morer undkom och kunde ta sig till land för att berätta vad som skett.

De maldiviska öarna blev sen bas för portugiser, som 1519 tydligen också byggde ett fort på Male, varifrån plundringarna leddes. Maldivierna sökte hjälp av en malabarisk sjörövare, vilken utrustade 12 båtar. De portugisiska fartygen i hamnen låg obemannade och fortet var försvarslöst från sjösidan. Öborna deltog i en vild attack och efter en kort strid hade alla portugiserna huggits ner.

Det portugisiska sjöröveriet fortsatte, men det första slaget mot inkräktarna hade maldivierna alltså vunnit.

Omkring år 1550 kom sultanen Hassan IX till makten i Male. Hans maktställning blev emellertid starkt hotad och efter två år och fem månader gav han sig i hemlighet av till det portugisiska Cochin med en del av sin familj. Där omvände han sig år 1552 till kristendomen — han var då endast 20 år gammal — och fortsatte senare till Goa, där han äktade en kristen kvinna av fin familj. Som kristen kallade han sig Don Manuel.

Jesuiterna hälsade omvändelsen med jubel och stödde Don Ma-nuels strävan efter portugisisk hjälp för att återta sultantronen. Portugisiska kronan betraktade egentligen Maldiverna som alltför fattiga på kryddor och guld för att offra något besvär på, men övertalades ändå att göra några försök.

Don Manuel skickade bud till Male med order om att alla maldivier skulle övergå till kristendomen och betala skatt till honom. I Male hade emellertid nu Ali — samme man som genom sina intriger förmått Don Manuel att ge sig av — tagit makten och avfattade, säkerligen med folkets stöd, ett skarpt svar: Om någon är skyldig dig pengar får du själv komma och kräva ut dem men om du föredrar att vara kristen är det bäst att du stannar där du är — beträffande oss dör vi hellre än avsvär oss vår muslimska tro.

Don Manuel fick hjälp av portugiserna, som skickade ut en styrka, men i Male mötte de starkt motstånd, förlorade ett skepp och många män och måste slå till reträtt.

Följande år återvände portugiserna med en starkare flotta och bättre lotsar. De landsteg år 1558 i Male, där Ali ledde ett hårdnackat försvar. Efter en hjältemodig kamp föll han i striden och maldivierna måste kapitulera. Portugiserna for sen på härjningståg till de andra öarna, som tvingades till underkastelse.

Portugiserna behärskade Maldiverna i 17 år. I örikets hela historia är detta den enda längre period, då det lytt under främ-mande herrar. Om hur den perioden gestaltade sig finns två motsatta uppgifter. Enligt den maldiviska kungakrönikan var det en tid av grymt förtryck och obeskrivliga gräsligheten: "Havet färgades rött av muslimskt blod." Men enligt en annan källa var det en fredlig tid: "Jag har hört öborna säga att handeln och välmågan på öarna aldrig varit så stor som när portugiserna

regerade där” (Pyrard — mera om honom senare). Enligt kungakrönikan utnämnde sig den portugisiske befälhavaren till sultan och sökte tvinga folket att omvända sig till kristendomen. Men enligt en annan uppgift (Pyrard) kallade inkräktarna alla hövdingar till Male och förklarade att man ämnade låta dem leva i fred och fortsätta hylla Allah, varefter man utsåg en quisling att regera under den portugisiske kommendanten. Den senare versionen förefaller trovärdigast: här som annorstädes eftersträvade kolonialmakten först och främst handelsmonopol och möjligheter till ekonomisk utsugning. Jesuiterna, som åkte snålskjuts på erövringstågen, lär knappast ha haft några framgångar på Maldiverna.

NU FRAMTRÄDDE en maldivisk frihetskämpe, värdig samma ära och berömmelse som vilken annan gerillaledare som helst. Han hette Mohamed — fick senare hederstiteln Takarufanu — och var son till hövdingen på ön Uteem,. Tillsammans med sina två yngre bröder Ali och Hassan och några följeslagare gav han sig av till Minicoy, som behärskades av Ali Raja av Cannanore. Där anslöt sig ytterligare två man, bröderna Haji Ali och Haji Hassan. Man svor en ed på att utrota portugiserna på öarna, Mohamed Takarufanu utsågs till ledare och man återvände till Maldiverna.

Gerillastyrkan upprättade av allt att döma sitt högkvarter i Huvadü atoll i söder, vilken inte behärskades av portugiserna, som inte vågade sig över den breda havskanalen dit och alltså inte heller var på Fomulah eller

Addu. Från Huvadu inleddes ett frihetskrig, som hade formen av snabba räder och pågick i åtta år. De samman-
svurna landade på öarna nattetid, dödade alla portugiser,
förnyade sina förråd av vapen, ammunition och proviant
och försvann före gryningen. Ali stupade, då han
övertäckades av portugiser under en räd, men de övriga
fortsatte kampen och hade så småningom rensat så gott som
alla maldiviska öar utom Male från inkräktare.

Den portugisiska styrkan på Male hade alarmerats och
var på sin vakt. Efter ett misslyckat försök att landstiga på
Male förstod Mohamed Takarufanu och hans kamrater att
de var för få för slutkampen och slöt förbund med mala-
bariska sjörövare, som förstärkte gerillastyrkan.

Enligt krönikan sattes slutattacken mot portugiserna in
i exakt rätta ögonblicket. Den portugisiska garnisonen hade
förberett den slutgiltiga omvändelsen av Males hela
befolkning till kristendomen med hot om dödsstraff för dem
som tredsades. Men Males invånare, som helt i enlighet
med koranens bud var beredda att dö för sin tro, hade samlat
vapen och förberett sig för den sista striden.

Mitt i natten landsteg Mohamed Takarufanus styrka
utan att upptäckas av portugiserna. Marionettregenten
stupade för ett muskötskott, avlossat av Takarufanu själv,
och hela den portugisiska garnisonen, omkring 300 man,
dräptes.

Säkerligen gick det inte till riktigt på det sättet, i varje
fall förefaller berättelsen om den förestående tvångs-
omvändelsen av Maleborna sägenartad. Tiden för attacken
var ändå väl vald: man hade nämligen uttröt att den

portugisiske befälhavaren med en del av sin styrka hade avrest till Cochin.

Sen portugiserna dödates och deras fort plundrats tog malabarerna enligt det uppgjorda avtalet hälften av bytet och tänkte ge sig iväg, men maldivierna kom på andra tankar: de gick till attack mot malabarerna, segrade efter en utdragen strid och tog tillbaka även den delen av krigsbytet.

Mohamed Bodu ("den store") Takarufanu och hans yngre bror Hassan regerade nu öriket. Portugiserna gjorde upprepade försök att återta makten, men maldivierna slog tillbaka alla attacker. För att få ett slut på det ständiga kriget nådde man en överenskommelse: portugiserna förband sig att låta Maldiverna vara i fred mot att maldivierna lovade att betala en årlig pension till Don Manuel och hans arvingar. Ett dödligt hat mot portugiserna hade emellertid grundmurats på Maldiverna.

DEN ENDE EUROPÉ, som någonsin vistats någon längre tid på Maldiverna var varken upptäcktsresande, författare eller utrikes sändebud. Han var fransk sjöman, Francois Pyrard, som efter ett skeppsbrott hamnade där år 1601 och inte lyckades komma därifrån förrän fem år senare.

Köpmän i de franska städerna St. Malo, Laval och Vitre hade utrustat två fartyg, Croissant och Corbin, för en expedition till Indien. Pyrard hade mönstrat på Corbin, förmodligen som skeppsintendent. Man startade den 18 maj 1601, råkade ut för överfall, hårda stormar och sjukdomar och hade efter ett års segling inte nått längre

än till Komorerna. Därifrån satte man kurs mot Indien, passerade ekvatorn den 21 juni och siktade den 1 juli några öar och rev. Följande natt skildes fartygen och katastrofen närmade sig: kaptenen var svårt sjuk, förste styr-man och andre styrman var berusade, nakterhuslanternorna tilläts att slockna och utkiken hade somnat. Mitt i natten gick fartyget på ett rev.

I gryningen siktade man några öar på långt håll. Eftersom livbåten var obrukbar började man bygga en flotte för att försöka ta sig över revet men misslyckades. Man såg några båtar närma sig från öarna och den bäste immaren utsågs att försöka nå kontakt med dem. På alla sätt försökte man få öborna att komma till hjälp men förgäves: "Vi kunde inte förstå anled-ningen till detta omänskliga barbari", skriver Pyrard — men se-nare fick han veta att öborna var strängt förbjudna att närma sig ett skeppsvrak utom på order av sultanen.

Bland de omkring 40 skeppsbrutna fransmännen utbröt för-tvivlan. Man lyckades få loss livbåten och reparera den, men måste tillbringa ännu en natt ombord. Följande dag tog man med sig svärd, hakebössor och pikar och gav sig av i livbåten. När man efter mycket besvär slutligen nådde fram till en ö tvingades man lämna ifrån sig vapnen till öborna, vilka också gjorde livbåten obrukbar genom att plocka bort rodret och mas-ten, som skickades till en annan ö. Pyrard konstaterade att man hamnat hos "en intelligent och kvicktänkt ras" — ön hade bara mellan 20 och 25 invånare, som ju inte kunde försvara sig mot en övermakt på 40 beväpnade främlingar.

Pyrard och hans kamrater hade kommit till ön Fuladu i Goidu atoll ungefär 100 kilometer från Male.

Så snart sultanen fått bud om skeppsbrottet sände han båtar för att bärga så mycket som möjligt från vraket — enligt maldivisk sedvänja, som fortfarande i viss mån tillämpas, tillhör allt vrakgods staten. För de skeppsbrutna följde nu en tid av största elände.

Utom alla andra värdefulla varor hade man tvingats lämna större delen av reskassan i silver kvar ombord på Corbin, men några av sjömännen tog med sig en del silvermynt som de gömde i sina bälten. På ön grävde man sen ner mynten och beslutade sig för att inte ta fram dem annat än för gemensamma behov och i absolut nödfall. Men då man upptäckte att man inte fick någon mat av öborna grävde några av karlarna upp silvret igen för att köpa mat. Det minsta mynt de hade var 20 spanska sol. Och någon växel fick de inte tillbaka, då de betalade maten, som på det sättet blev orimligt dyr. De flesta hade snart gjort slut på sitt silver och de som ännu hade pengar kvar delade inte med sig. Utan betalning gick det inte att få mat av öborna — en efter en började fransmännen dö av svält utan att få någon hjälp av vare sig sina kamrater eller maldivierna.

Pyrard själv och två andra togs till en närbelägen ö. De hade inga penningbälten. Till en början försågs de med föda av öborna, men då dessa erfarit att de skeppsbrutna på Fuladu be-talade för sig, lämnade de Pyrard åt sitt öde för att se om inte han och hans kamrater också hade pengar gömda. Sjuka och svältande kröp Pyrard och hans kamrater

omkring på stranden och livnärde sig på krabbor, sniglar och självdöda fiskar. De var så gott som döda, då öborna insåg att de faktiskt inte hade pengar och lät dem börja arbeta för maten. De behandlades som slavar..Kaptenen och många andra svält ihjäl, 12 lyckades rymma med en av öbornas båtar, men Pyrard, som redan från början insåg att det gällde att försöka lära sig öbornas språk, kom på ganska god fot med dem: "Jag har lagt märke till att ingenting gagnade mig så mycket eller vann folkets, herremännens och till och med kungens välvilja så mycket som att ha kunskaper i deras språk, och detta var anledningen till att jag alltid gavs företräden framför mina kamrater och blev mer uppskattad än de", skriver han — en notering, som kan tjäna som ett gott råd till alla resenärer. Pyrard togs efter en tid till Male, dit redan tidigare 15 eller 16 av de skeppsbrutna förts, men endast tre av dessa var vid liv, två flamländare och en fransman — den senare dog strax därefter. Den engelske lotsen och tre sjömän dödades efter ett flyktförsök. Utom Pyrard kom så vitt man vet endast tre av de omkring 40 skeppsbrutna någonsin från Maldi-verna med livet i behåll. Pyrard drabbades strax efter ankomsten till Male av en ohygglig feberattack, som han nätt och jämnt överlevde.

Pyrard rönt sultanens välvilja och försörjde sig under sin långa vistelse på öarna som köpman. Samtidigt som han tillfredsställde sultanens vetgirighet genom att berätta om livet i Europa skaffade han sig själv grundliga kunskaper om livet på Maldiverna och redovisade dessa i en bok, som först utkom 1611 och sen i utökade versioner

1615 och 1619 — Pyrard dog i Frankrike 1621. Pyrards "Voyage" är fortfarande den enda ingående beskrivning av livet på öarna som finns. Han skildrar maldivierna som ett mycket händigt folk, också hemmastatt i litteratur och vetenskap och särskilt framstående i astrologi: "De är ett klokt och försiktigt folk, mycket sluga i handel och umgängesliv. Och fastän de är tappra och modiga och skickliga i vapnens bruk lever de i ett fullständigt system av lag och ordning."

Sultanen hette på Pyrards tid Ibrahim och var son till frihetskämpen Mohamed Takarufanu. Maldivernas "kristne kung" — en ättling till Don Manuel — var i exil i Goa, men hade en handelsagent på öarna. Kungen utövade ingen makt; då han skickade en förhandlingsdelegation till Male nonchalerades denna helt av Ibrahim och måste efter fyra månader återvända med oförrättat ärende.

Sjöfarten i dessa farvatten var under denna tid mycket livlig och handeln blomstrade. Araber, perser och indier kom ofta på besök liksom skepp från Ceylon och Sumatra. Kokosnötter och kokosprodukter exporterades, bland annat tågverk av kokosbast, som var hållbarare än några andra rep. Kaurisnäckor såldes i stora mängder liksom sköldpaddsskal och givetvis torkad fisk. Maldiviska mattor, vävda av säv, var berömda för sin skönhet och slitstyrka. I utbyte mot dessa varor tog maldivierna ris, bomullstyg och silke, olika oljor, arekanötter, järn, kryddor och porslin. Också guld och silver importerades, men inte den minsta bit av dessa ädla metaller fick åter lämna landet.

Av speciellt intresse är den stora exporten av kauri-

snäckor, vilka användes som mynt: små, lysande vita skal, som i regel samlades i havet av kvinnorna. Pyrard såg ett år 30 eller 40 skepp lämna öarna fullastade enbart med kaurisnäckor. Under 1700-talet blev kaurisnäckor också eftersökta av européer, som använde dem som betalningsmedel i slavhandeln på Afrikas västkust. Stora kvantiteter maldiviska snäckor köptes upp av holländarna, som då behärskade Ceylon, och exporterades till Europa, främst Amsterdam, där de köptes av franska och engelska köpmän och användes för inköp av slavar i Afrika. De maldiviska snäckorna ansågs vara särskilt värdefulla.

Det fanns också andra säregna naturrikedomar på Maldiverna. På stränderna hittade man ambra, som användes till parfym och medicin, och *tana karhi* — jättestora ilandflutna dubbelnötter, som också användes bland annat för medicin. Både ambraklumparna och jättenötterna var insvepta i mystik. Ganska tidigt kom man underfund med att ambran kom från valar — det är fråga om kaskelotters gallsten. Nötterna, som kallades "maldiviska nötter", trodde man kom från ett träd, som växte under havsytan — de härstammar i själva verket från en palmart, som endast växer på Seychellerna, och flyter därifrån tvärs över Indiska oceanen. Man hittar fortfarande både ambra och jättenötter på Maldiverna, men mycket sällan. Den officiella maldiviska handelsstatistiken för år 1968 upptar en export av sju kilo ambra. Både ambran och jättenötterna, liksom vrakgods och allt annat, som hittades på stranden, tillhörde sultanen. Han var säkerligen speciellt intresserad av dubbelnötterna — formade nästan exakt som en kvinnas

underkropp i närpå naturlig storlek har de avsevärda pornografiska kvaliteter.

MALDIVERNA var en absolut monarki, där sultanen var enväl-dig. Armén utgjordes av sultanens garde med 600 soldater och dessutom fanns tio reservkompanier, som inkallades vid behov, inte bara för att göra krigstjänst utan också för att förse sulta-nen med arbetskraft, då det till exempel gällde att bygga ett nytt palats eller sjösätta ett skepp.

Sultanen Ibrahim var sjukligt girig — en egenskap, som för övrigt tycks känneteckna de flesta maldiviska sultaner. Gods och rikedomar från strandade skepp hamnade ofelbart i sultanens magasin och vid varje tillfälle, då skepp måste söka hamn i Maldiverna i väntan på monsunerna, utvecklade sultanen de mest utstude-rade metoder för att komma över så mycket som möjligt av las-ten. Pyrard berättar bland annat om hur en styrman och dennes son, en pojke på tolv eller tretton år, utsattes för en bestialisk tortyr: sultanen trodde att de gömt undan skatter från ett grundstött fartyg. Under en månad hölls de fastkedjade, slagna och piskade varje dag. "Jag har aldrig sett en sådan ståndaktig-het och ett sådant mod som hos dem, ty de kunde aldrig fås att erkänna någonting, förrän de till slut måste befrias, då det var tydligt att de inte skulle dö. Ingenting har förbluffat mig så mycket som att de inte dog tusen gånger av all plåga de uthärdade. De var ingenting annat än skinn och ben när de kom ut från fängelset, men vad jag beundrade mest av allt var den lille pojkens

beslutsamhet att genomgå allt detta lidande med så stort tålamod.” Och det underligaste av allt: de hade verkligen gömt undan skatterna.

I februari 1607 varnades sultanen för att en armada på 16 galärer var på väg mot öarna. Innan man hann få de sju båtar, som fanns, i sjön, siktades inkräktarnas segel vid horisonten. Panik utbröt i Male och sultanen flydde i sista stund med sina hustrur och satte kurs mot Huvadu atoll. Större delen av sina rikedomar tvingades han lämna kvar.

Inkräktarna, som kom från Bengalen, skickade åtta galärer efter sultanen, vilken dödades då han försökte sätta sig till motvärn. Pyrard själv blev kvar på Male och var nära döden men benådades, då sjörövarna kom underfund med att han inte var portugis utan fransman. Större delen av Maleborna hade hunnit packa sina ägodelar i småbåtar och fly i alla riktningar, men kungens palats plundrades liksom ett maldiviskt skepp, som låg färdigt att segla till Arabien. Efter tio dagar hade bengalerna lastat sina båtar med bytet och då de återvände följde Pyrard med dem. Efter en månads resa kom han till Chittagong.

Kanske kommer det att dröja länge innan någon annan vistas så länge på Maldiverna, skriver Pyrard, ”ty män reser sannerligen dit bara sällan och då mot sin vilja på grund av de stora vådor och risker, som åtföljer resan, vilket gör att de und-viker öarna så mycket de kan”.

Portugiserna attackerade Male 1624 och 1649, men slogs tillbaka av försvararna, som bland annat förfogade över kanoner, bärgade från skeppsvrak. Maldivierna lämnades sen i fred av portugiserna.

Med rajorna av Cannanore hade man dock ytterligare besvär. Sultanen Iskandar, som lett försvaret mot den sista portu-gisiska attacken, inställde skattebetalningarna till både Goa och Cannanore. Följden blev att rajan sände ut ett par straffexpeditioner, som brände och härjade på öarna men slutligen kördes iväg av Iskandar, vilken var en värdig efterträdare till Mohamed Takarufanu och slog vakt om örikets oberoende. Han dog 1687 efter 40 år på tronen.

Malabarkustens pirater var tidvis en plåga för övärldens befolkning under ytterligare några århundraden. 1752 lyckades de erövra tronen, men besegrades efter bara fyra månader av maldiviska patrioter under ledning av Hassan Manikufano, som sen blev sultan under namnet Hassan Izzudeen eller Don Bandarias. Denna korta period var den sista av direkt främmande makt utövning på Maldiverna. Sultanerna slöt i fortsättningen avtal med holländare, fransmän och slutligen engelsmän, men trakten gällde endast handel och försvar och inkräktade inte på den inre självstyrelsen. Med undantag för 17 års portugisiskt förtryck på 1500-talet och några månaders piratvälde på 1700-talet har Maldiverna alltså varit en suverän stat i hela sin historia.

Under sultanernas autokratiska välde levde öfolket ett relativt fredligt och stillsamt liv — decennier och sekler förflöt utan större förändringar. Då och då gick fartyg på grund — de betraktades som skänker från ovan, laster av guld och dyrbarheter bärgades och sultanernas kassakistor fylldes. Då och då for sultanen och andra höga herrar på pilgrimsfärder till Mekka — det var strapatsfyllda resor och

det hände att fartygen förliste. Då och då blossade intrigerandet om sultantronen upp och då och då råkade man ut för pirater, som gjorde strandhugg på isolerade öar.

Även engelsmännen, som på 1800-talet efterträdde de portugisiska, holländska och franska imperialisterna i Indiska oceanen, ägnade Maldiverna ett ganska ringa intresse. De 2 000 korallöarna utövade ingen större lockelse på imperiebyggarna, de var för obetydliga. På papperet inordnades sultanatet år 1887 i det brittiska världsväldet, men det skedde i fullt samförstånd med sultanen, som sökte skydd mot pirater. Maldiverna fick ställning som brittiskt protektorat. Sultanen erkände den brittiske monarkens överhöghet över de maldiviska öarna och fransade sig all rätt och avsikt att ingå avtal med andra nationer utom genom den brittiske guvernören på Ceylon. Den engelska regeringen förband sig att skydda Maldiverna mot främmande fiender men att så långt det kunde anses försvarligt avstå från inblandning i öarnas interna angelägenheter. överenskommelsen innebar egentligen inga större förändringar för Maldiverna. Engelsmännen följde avtalet om "icke inblandning". Få engelsmän besökte öarna, inga kolonistörer bosatte sig där. Maldiverna förblev en okänd och ointressant provins i det brittiska imperiets yttersta landamänen.

Protektoratet varade i 78 år. År 1957 började de vänskapliga förbindelserna knaka i fogarna. Oenigheten gällde konstruerandet av en brittisk flygbas på ön Gan och kväsades av en revolt på Addu atoll, där en utbrytarstat proklamerats. 1965 löstes tvisten. England

erkände Maldiverna som en suverän stat.

EN GANSKA STARK UPPBLANDNING med araber har skett på Maldiverna genom arabiska invandrare och sjömän och genom att medlemmar av den högre klassen tagit med sig hustrur hem ef-ter studier i Egypten. Slavar importerades från Zanzibar och Jeddah och eftersom sköna kvinnor fordom i arabvärlden be-traktades som en handelsvara skaffade sig rikemännen också sydeuropeiska och burmesiska hustrur — de senare ansågs sär-skilt vackra. Följden har blivit att maldivierna representerar nästan hela hudfärgsregistret utom det vitaste och det svartaste. Men liksom på de allra flesta håll i världen är det den ljusare hyn som privilegieras. Sen gammalt förekommer en indelning i tre klasser: de mest ljushyade och högresta tillhör den högre adeln, som alltid har familjenamnet Didi. Mellanklassen heter Maniku. Klassindelningen har också influerat språket: det finns nämligen ett sätt att tilltala en Didi, ett annat för Maniku och ett tredje för "ofrälse". Ifråga om vissa fraser, till exempel häls-ningsord, finns tre helt skilda alternativ.

Det gamla klasssystemet är nu på avskrivning, men i stället tenderar — som på andra håll i världen — nya klassgränser att växa upp. Det är numera betydligt fördelaktigare att vara släkt med presidenten — som inte är en Didi — än att vara avkom-ling till någon av de forna sultanerna.

Det finns inga minoriteter på Maldiverna. På Male fanns ti-digare en liten grupp indier, "borak-köpmän". De hade

bott där sen 1860-talet och liksom i många andra länder i Asien, Afrika och Oceanien i praktiken skaffat sig ett handelsmonopol — utan att ta efter landets språk och seder förstod de att hålla sig väl med de rikaste och mäktigaste maldivierna och helt inrikta sig på sin handel. I början av 1960-talet maldiviserades handelen : indierna tvingades auktionera bort allt de hade och skickades brutalt ut ur landet. Handelsmonopolet övertogs av regeringen. Det finns nu inte ett spår av den indiska folkgruppen kvar; så löste man något som kunnat bli ett minoritetsproblem.

Grundvalarna för den nationella enhetens bestående genom århundradena är språket och religionen.

Det maldiviska språket, divehi, talas på alla de maldiviska atollerna och på den isolerade ön Minicoy. Divehi har likheter med elu, den ursprungliga formen av singalesiska, men är starkt uppblandat med hindustani och, i ännu högre grad, med arabiska. Likheten med singalesiska är mer utpräglad i de dialekter som talas på de sydligaste atollerna Huvadu, Fomulah och Addu. Divehi saknar konsonantkombinationer: varje konsonant följs av en vokal.

Ursprungligen skrevs divehi från vänster till höger, men det arabiska inflytandet nödvändiggjorde införandet av ett nytt alfabet, konstruerat med utgångspunkt från arabisk skrift, skrivet från höger till vänster och rätt säreget till sin uppbyggnad. Detta alfabet lärs i skolorna och används officiellt. Det finns också en rudimentär litteratur på divehi, bland annat några böcker av Maldivernas förste

president, Ameen Didi. Äldre bildade maldivier kan också läsa och skriva arabiska och enligt grundlagen ska alla maldivier lära sig både divehi och arabiska. Men all utbildning i Males tre statliga skolor sker sen 1961 på engelska, som också används i officiella skrivelser, där divehi inte förslår. Det finns de som vågar hävda att det maldiviska al-fabetet bör överges till förmån för det latinska: Maldiverna är en alltför liten kultursfär för att kunna hålla sig med ett alldeles eget skriftspråk. Och användbara skrivmaskiner för divehi har ingen lyckats konstruera.

Maldivernas isolering från yttervärlden medförde en intressant utveckling av matematiken på öarna: den grundades tidigare på 12-talet. Från allra första början övertogs av allt attdöma decimalsystemet från singaleserna, men relativt tidigt kom maldivierna underfund med 12-talets fördelar i form av större delbarhet och utvecklade med utgångspunkt från räk-neord, som övertagits från singalesiskan, ett system grundat på 12-talet. Under inflytande från yttervärlden har detta säregna maldiviska räknesätt nu så gott som dött ut.

Divehi är ett av världens minsta språk. Det har säkerligen bidragit till Maldivernas isolering men också till den nationella sammanhållningen. Den andra sammanhållande länken, religionen, har varit än starkare. Efter den oblodiga och förunderligt snabba omvändelsen 'för åtta århundraden sen har de mal-diviska öarna varit trogna Allah och hans profet. Sen det misslyckade portugisiska försöket att erövra öriket åt påven har inga kristna missionärer, vare sig katolska eller lutherska, vågat sig dit;

de skulle för övrigt omedelbart ha blivit avvisade. Religionsfrihet existerar liksom i andra muslimska länder endast i så måtto att utlänningar i sina kammare får tillbe vilka gudar de vill men absolut inte tillåts att predika några irrläror offentligt.

När det gällt har maldivierna följt koranens bud:

“Döda och strid för Allah och er tro! Döda dem som vill döda er, men var inte den som börjar fientligheterna. Allah älskar inte dem som överskrider de gränser han satt. Döda dem varhelst ni påträffar dem, förjaga dem från den ort, varifrån ni själva blev fördrivna.”

Portugiserna erfor ju redan på 1600-talet innebörden i de orden.

SJUKHUSET

Hon var bara 18 år och skulle ha sitt femte barn

REGERINGSSJUKHUSET I MALE är det enda sjukhuset på Maldiverna, fränsett militärsjukhuset på den brittiska basen Gan. Det tillkom med bistånd av England och öppnades 1967, då också den förste maldiviske läkaren var klar med sina studier i Indien. Nu tjänstgör vid Male-sjukhuset tre unga maldiviska läkare och två indiska, därav en kvinnlig.

Sjukhuset har 40 bäddar. De utnyttjas sällan fullt — endast vid epidemier, då sjukhuset under kortare perioder kan bli överbelagt. Men den viktigaste verksamheten är den öppna kliniken. Läkervården är där helt fri, men patienterna betalar för medicinen från de två apotek, som hör till sjukhuset.

Chef på sjukhuset är Moomina Ahmed Isman, en högst respektingivande ung kvinna som studerat i Ceylon, Indien och Australien. Hennes största bekymmer är kvardröjande brister i den tekniska utrustningen, brist på läkemedel och otillräckliga laboratoriemöjligheter, men med bistånd av främst Australien räknar man med att successivt kunna utöka resurserna. —

—Tills för två år sen var malaria den vanligaste sjukdomen, berättar Moomina. Men sen Världshälsoorganisationen startat ett försöksprojekt och börjat bespruta öarna med DDT har malarian gått starkt tillbaka och

förekommer inte längre i epidemisk form. Tuberkulos är däremot fortfarande vanlig. Vi försöker med vaccinering, men levnadsförhållandena och dieten gör det svårt att få bukt med sjukdomen. Folk bor hopträngda i små utrymmen och de lever ju i stor utsträckning på ris: smaksätter endast med fisk i stället för att ha fisk som huvudföda. De får mycket stärkelse men litet protein. Det är gamla fördomar som spelar in — till exempel att alltför mycket fisk inte är bra för hyn eller för ögonen. De vanligaste sjukdomarna i övrigt är olika former av diarré och feber.

Utanför Male finns inga läkare. På de flesta atollerna har man emellertid hälsocentraler, där hälsoassistenter är placerade. De är utbildade av Världshälsoorganisationen och tränade att diagnosticera de vanligaste sjukdomarna och ge viss vård. Det händer mycket sällan att patienter sänds till Male från atollerna.

Preventivmedel är totalförbjudna i Maldiverna — har man alltså inget behov av födelsekontroll?

— Individuell födelsekontroll förekommer i speciella fall, säger Moomina. Familjer som har alltför många barn försöker vi övertala att ta det försiktigt, även om vi inte direkt uppmuntrar födelsekontroll eller familjeplanering. Maldiverna är inte ett överbefolkat land. Male är överbefolkat, men de flesta andra öarna är underbefolkade och många öar är ju inte befolkade alls.

Tandläkare saknas i republiken. På sjukhuset finns en så gott som fullständig utrustning, men man har inte lyckats engagera någon att sköta den. Tandutdragningar gör man

på sjukhuset men inga lagningar. Behovet av tandvård är stort.

På BB-avdelningen har man bara två bäddar och de utnyttjas sällan: för intagning på sjukhuset måste man nämligen betala sju rupees per dag, eller 30 rupees för privatrum. De flesta föredrar fortfarande att föda hemma, men varje månad ökar antalet födslar på sjukhuset och därmed minskar också spädbarnsdödligheten märkbart. Kejsarsnitt klarar man av.

En stab av unga söta, självmedvetna sköterskor lägger förband och ger sprutor. De tre maldiviska läkarna har jourtjänst — dygnet runt är sjukhuset öppet. Den sympatiska unge läkaren Mohamed Ahmed träffar man nästan alltid på sjukhuset, vare sig han har jour eller inte.

Mohamed Ahmed:

— Jag är född på ön Kuludufushi, som ligger i Thiladummathi atoll längst uppe i norr. Jag är nu 29 år. När jag tänker på det tycker jag att det är en rätt underlig serie tillfälligheter som styrt mitt liv. Min familj var inte fattig men inte heller rik — standarden där på öarna är ju betydligt lägre än här i Male. När jag var åtta år reste min far till Male för att arbeta och tog mig med. Hans arbete bestod i att se efter en obebodd ö i närheten av Male, ägd av en familj här. Jag fördes till huset Sosandi och togs om hand av en kvinna, som var gift med mr Ibrahim Nasir, den nuvarande presidenten. Han var inte särskilt välbeställd då. Jag togs inte dit för att få utbildning utan endast för att leka med deras barn: för att fungera som ett

slags lekkamrat, som en hundvalp. Jag försökte ändå studera hemma och fick så börja skolan. Men på den tiden undervisade man inte i engelska.

Mr Nasir önskade skicka sin son, som är yngre än jag, till Ceylon för studier. Någon skulle följa med honom och jag utsågs. Vi inkvarterades i ett hus i Colombo, som ägdes av regeringen. Gruppen bestod av åtta pojkar och sju flickor. Och jag. De skulle alla först lära sig engelska. Den ende, som inte tilläts studera, var jag. Jag skulle tjänstgöra som uppassare åt de andra. Mr Nasir hade nu skilt sig från den kvinna, som hade tagit hand om mig.

Efter en tid blev det ändå så att jag också fick börja studera. Efter nio månader tog jag en engelsk examen och fick sen fortsätta vid St. Peters college i Colombo. Där var vi sammanlagt 60 elever, ceyloneser och maldivier. Jag fortsatte sen studierna i Peradenya på Ceylon.

År 1963 erbjöd Sovjetunionen fyra stipendier åt Maldiverna. Bland dem som utsågs var jag och den andre läkaren här vid sjukhuset, dr Abdul Samad — det var honom du träffade den kvällen du kom hit. Vi hade varit tillsammans sen 1958. Det var de första stipendierna från Ryssland och de gällde för fem år. Men resan dit blev ganska äventyrlig. Vi var fyra som skullesesa, och innan vi lämnade Colombo fick vi besked om att vår regering skulle betala biljetterna till Delhi, där ryssarna skulle möta oss och sända oss vidare. Men i Delhi var ingen och mötte oss. Vi tog oss till ryska ambassaden, som inte var informerad om oss. Vi kontaktade brittiska ambassaden — på den tiden, då Maldiverna var ett protektorat, hade vi brittiska pass — och

fick hjälp. Men två i gruppen hoppade av i Delhi — bara Abdul och jag fortsatte efter en vecka till Moskva. Ingen mötte oss där heller, men vi tog oss till universitetet och hamnade efter mycket besvär i Leningrad. Där studerade vi ryska i nio månader — jag talar nu det språket flytande. I sju år studerade vi så vid Första medicinska institutet i Leningrad.

En gång försökte jag komma in i Sverige. Vi hade varit i Finland, Danmark, Öst- och Västtyskland och England. Men i Sverige blev det stopp. De hade aldrig hört talas om Maldiverna där. Efter flera timmar i polisbilar och polisstationer blev jag utvisad.

Ryssland är ett bra land, om man ska ägna sig åt studier. Professorerna var verkligen angelägna om att driva på oss. Vi fick mycket praktik på sjukhus och kliniker. Och hela utbildningen var fri.

Någon rasdiskriminering fanns inte i Ryssland — inte officiellt. Man kan säga att så länge en ryss är nykter visar han inga rasfördomar. Men i det ögonblicket, då han blir lagom berusad, visar han en annan sida. Naturligtvis visste ingen var Maldiverna låg. Jag brukade förklara att jag var från Ceylon.

Den 26 juli 1970 återkom jag till Male. Jag gick direkt från båten till min beskyddare, presidenten. Jag hade ingenstans att bo, men fick flytta in i en lägenhet i ett av hans hus vid Marine Drive. Där bor jag fortfarande. Jag började omedelbart arbeta på sjukhuset.

Min mor kom från ön till Male och bodde en tid hos mig. Nyligen kunde jag få ledigt tillräckligt länge för att

återvända till min ö. Det var 18 år sen jag lämnade den. Jag har tre bröder och fyra systrar. Jag är äldst. Allt var naturligtvis främmande för mig. Jag kände inte igen mina syskon.

Naturligtvis är det svårt att lära sig trivas i Male efter så många år utomlands. Jag ägnar mig nästan helt åt arbetet, är på sjukhuset större delen av tiden. Några av de yngre har startat en klubb, där vi har en del nöjen på fritiden — till och med dans. Det kommer att bli mera sådant. Vad jag nu önskar är ett stycke land för att bygga mig ett eget hus. Men det är svårt att få köpa mark i Male. Jag har talat med Big Boss om det — kanske han kan göra något. Jag hoppas så småningom få vidareutbildning — skulle vilja specialisera mig på barnsjukdomar. Jag är inte gift — det är också något jag måste göra. Skaffa mig en hustru och ett hem. Jag tänker i varje fall stanna i Male. Innan jag fick stipendiet fick jag skriva på en försäkran att arbeta åt regeringen i minst fem år efter studierna, det får man alltid göra. Hittills har inte Maldiverna några sådana problem med "intelligensflykt", som man har till exempel på Ceylon. Alla som fått studera utomlands vill göra en insats för sitt land. Även om det kan vara mycket påfrestande ibland.

Jag är ingen god muslim. Det är svårt att tro på det där, när man har bott utomlands. Fortfarande är det mycket starka band mellan staten och religionen här, men banden lossnar. För fem år sen var man tvungen att gå till moskén för bön — de som inte gjorde det blev dömda. Nu är det inte så längre. Och inga kvinnor går med slöjor längre. Också i det fallet går alltså utvecklingen snabbt.

Jag tror på framtiden. Jag tror också på den president vi har i dag. Ingen är naturligtvis fullkomlig, men han har fler goda sidor än dåliga.

Ekonomiskt är vi ännu inte självständiga. Vi har ju bara fisk, kokosnötter och brödfrukter — annars måste vi importera allting. Men handeln utvecklas — nu har vi ju många fartyg som går över hela världen. Om tio år tror jag detta kommer att vara ett bra land att leva i.

JAG TAR MIG TILL SJUKHUSET varje dag. Jag har fått låna en krycka, som är alldeles för kort, och hoppar som en kråka in i den stora entréhallen, där patienterna sitter och väntar. Jag har ingen värk i foten, det är bara det att jag inte kan stödja på den. Doktor Ahmed skickar efter ett slags helande vätska från apoteket varje gång — blöter kompresser i den, lägger på vadd och gör ett våtvärmande omslag. Ibland lägger någon av sjuksköterskeflickorna förbandet.

När foten inte blir bättre vill Fahima skicka efter en klok gubbe, som heter Tulusdu-Tutti.

— Sen är du bra på två dar, säger hon. Läkarna på sjukhuset begriper sig inte på det här.

Men Tulusdu-Tutti är inte i Male, han är hemma på Tulusdu och botar sin sjuka hustru.

En dag räddar mig Mr de Silva, ceylonesisk projektchef vid Världshälsoorganisationen, ur en besvärlig situation. Jag har lånat en cykel av Fahima — om jag tar det försiktigt kan jag cykla utan att använda min onda fot. Nu dröjer jag mig kvar nere vid hamnen — en polis håller ögonen) mig och jag förstår inte riktigt varför, förrän jag upptäcker att

klockan är över sex och att cykeln inte har något lyse. Det är ännu inte mörkt, men om jag försöker cykla blir jag säkert arresterad och förd till polisstationen, för det är olagligt att cykla utan lyse efter klockan sex, vare sig det är mörkt eller inte.. Och gå kan jag inte, eftersom jag inte har kryckan med mig.

Då dyker de Silva upp och inser min belägenhet. Han hämtar en ficklampa. Med den på styrstången kan jag ta mig tillbaka till Buruneege.

Jag blir god vän med doktor Ahmed. Sent en kväll kommer han och hälsar på mig i mitt rum. Han är trött och desillusionerad.

— En sex dagar gammal baby dog på sjukhuset i kväll, säger han. I stelkramp. Hade fått den genom navelsträngen —det är mycket vanligt. Lyckligtvis blir det allt flera föds-lar på sjukhuset. Men vi klarar det inte alltid ändå. En mor dog i dag, då hon skulle föda. Hon var bara 18 år och skulle ha sitt femte barn, men också barnet dog.

Så dör en av Fahimas brorsöner hastigt en natt, 21 år gammal. På kvällen har han förts till sjukhuset, strax efter midnatt är han död.

Inom 24 timmar måste han begravas. Han förs till Fahimas hus och sveps på morgonen och strax efteråt är han begravd – ingen tycks sörja nämnvärt, men i 40 dagar ska koranen reciteras entonigt och sjungande varje dag i huset.

Jag träffar doktor Samad, som haft nattjouren på sjukhuset. Pojken dog av vätskebrist, orskad av kräkningar, berättar han.

Men vad orsakades kräkningarna av?

— Det vet vi inte. Våra laboratoriemöjligheter räcker inte till. Det kan ha varit tyfus, det kan ha varit något annat. Vi har inte tillräckligt med medicin heller, vi kunde ingenting göra. Det är ofta vi ingenting kan göra.

Doktor Muhamed Ahmed

FISKARE

Deras värld är äkta, fri från illusioner

FRÅN EN HAMNBASSÄNG utanför Queen of the Night, som ligger vid Marino Drive och är den enda restaurangen värd att nämna i hela Maldiverna, lägger tidigt på morgonen en del av Males fiskebåtar ut. Jag har gjort upp med en av lagbasarna, Abdullah, om att få följa med på en tur.

Den 17-årige Mohamed har lovat hjälpa mig bära kameraväskorna till Queen of the Night klockan fyra på morgonen, men då jag väcker honom stönar han bara att han är för trött och inte orkar. Jag försöker ta mig dit själv stödd på kryckan, men vänder efter ett par kvarter och svär över den late och opålitlige ynglingen, som svikit mig.

Nästa natt försöker jag igen: tar det som ett slags sportslig kraftprestation för att stärka min tynande självkänsla — lyckas vakna i tid utan väckarklocka, hoppar fram längs gatorna i mörkret med stöd av korallstensmurarna och den korta kryckan, en och annan nattvandrare stannar på säkert avstånd och betraktar mig. De har tydligen inte sett en invalid förr och ingen krycka: det är så på Maldiverna att man aldrig ser några halta och lytta där, de håller sig väl hemma. Jag är rätt utmattad när jag kommer fram, men jag har klarat det.

Jag väntar där i restaurangen, dricker svart kaffe och lyssnar på "Bron över floden Kwai", 78 varv, från en skrällig

grammofon. Ett par fiskebåtsbesättningar kommer in, stälper i sig kaffe och går ut i mörkret i samlad tropp. En och annan dhoni (fiskebåt) glider ut. Men Abdullah och hans karlar är sena — gry-ningen har kommit och himlen färgats ljusröd bakom de åskblå molnen i öster, innan de dyker upp.

Moltyst dricker Abdullah sitt kaffe i restaurangen — han är bister i ögonen och ordknapp, munnen förseglad av en fyrkantig mustasch. Jag träffar senare flera maldivier av samma typ som han. Jag känner omedelbart stark respekt och sympati för ho-nom. Han är huvudet kortare än jag, men hans kropp är ett fullpackat kraftpaket och hans rörelser fullständigt tveklösa. Då han kommer in i restaurangen ändras atmosfären där: det är som då en berömd prickskytt träder in på en saloon i en vilda västern” film. Utan att säga ett ord får han sitt svarta kaffe, utan ett ord dricker han det, utan ett ord reser han sig och går, utan ett ord slänger han betalningen på disken. I dörren tecknar han åt mig att komma.

De hissar dhonins trekantiga segel och ror sen ut i lagunen med sex bredbladiga åror. Vi är nio ombord: Abdullah, chefen. De båda gamlingarna Hassan, med svart basker, och Ju-sufu, som bär en vit solmössa med öronlappar. Den unge och stilige Hassan Fulu, som mest tjänstgör vid rodret. De unga pratmakarna Mohamed Zarim, Jafaru och Mohamed Wahid. Och Mohamadu, som har den viktiga uppgiften att locka fisk till båten. Och jag.

Dhonin är omkring fem meter lång och ganska bred. Den är kraftigt byggd av kokosträ och har en plattform

längst akterut, där rorgängaren står. Seglet i den korta masten manövreras av rorgängaren med en lina, som löper via en ögla på relingen till en upprättstående träbalk framför rorkulten. Rorgängaren står där och styr med foten. Med ett enkelt handgrepp kan han släppa ut seglet eller spänna det. Då man stagvänder hjälper de andra till att föra seglet och linan framför masten och åter på andra sidan.

Jag sitter på det lilla akterdäcket med ryggen lutad mot en lerkruka, som fyllts med färskvatten före avfärden. Efter 30 minuters rodd tar vinden plötsligt tag i seglet och båten skjuter fart. Hassan Fulu styr ut mot lagunen och Abdullah gör i ordning några linor med krokar, som kastas ut.

Omkring 1 500 rupees kostar en ny dhoni med segel och allt, berättar Hassan. Den här dhonin ägs av samme man som äger Queen of the Night. Han har tre fiskebåtar och tar givetvis sin del av fångsten.

Krusningarna på vattnet tyder på fisk och en stund senare halar Abdullah in en blänkande halvmeterlång silverklump. Men vi seglar vidare och passerar ett grund, där några båtar är förtöjda — karlar bär vit korallsand från grundet till båtarna.

Vid åttatiden mojar vinden. Hassan den äldre styckar noggrant en makrillrandig fisk, som Abdullah har dragit upp. Han följer ett schema, som ger två stora bitar och flera mindre.

De letar nu efter fisk — spejar ner i vattnet. Man kan se lagunens botten, vi är nära ett rev. Men Abdullah ger order om rodd. Mohamadu håller utkik i fören — han har en

flaska med brun vätska i handen och stänker då och då över vattnet med en pinne.

De söker sig från grund till grund. Abdullah får napp på linan ett par gånger: vid niotiden drar han upp en fullkomligt underbar fisk, mörkt beige till färgen och täckt av lysande grön-blå prickar, fenor mörknande till violett.

Men inte förrän vid elvatiden upptäcks ett stim småfisk. Snabbt skarvas fyra långa metspön med stänger — man fäster ett rött nät vid dem och kör ner det i vattnet. Samtidigt tas bottenapparna vid masten ur och båten börjar fyllas med vatten. Hassan Fulu har fäst ett fiskhuvud på en stång — nu skrapar han en del av de fiskstycken som Hassan den äldre skurit till — gör en fiskpasta som han stoppar ner i fiskhuvudet. Sen kör han ner fiskhuvudet i vattnet och drar det upp och ner, så att fisk-pastan sprids. Då småfisken samlats kring molnet av fiskpasta manövrerar man med störarna in nätet under stimmet och på order av Abdullah drar man snabbt upp det. De skimrande grönbå småfiskarna vräks i båten. Vattnet porlar fortfarande in och jag börjar befara att de tänker sänka båten. Men då den sjunkit så djupt att vågorna slår in över relingen börjar en av karlarna ösa.

En del av båten har förvandlats till en fisksump. Vattnet strömmar in genom bottenhålen vid masten och silar sen genom hål i mellanskottet till den bakre brunnen. Därifrån öser man med jämna mellanrum med stora träskoliknande öskar av kokosträ. Betesfisken måste hela tiden ha friskt vatten.

Efter fyra håvor är båtens mitt nästan full av blänkande

småfisk — Abdullah ger order om avfärd och seglet hissas. I god fart styr vi mot sydöst och når efter någon timme havet mellan ett par små öar. Hassan Fulu har hämtat upp krokar ur färskvattenkruset — jag vet inte varför de förvaras där — och binder dem på linor. I ökad medvind rusar vi ut mot havet — de unga pojkarna turas om att ösa, ty vattnet strömmar fortfarande in genom bottenhålen. Då båten kränger slår vågor in.

Mohamadu börjar kasta ut de levande betesfiskarna och Abdullah fäster en av dem på en krok — han trär kroken in i ryggen på fisken, som fortfarande sprattlar då han kastar ut. Efter en stund börjar det nappa. Abdullah halar in den ena stora bonitofisken efter den andra och vräker in den över relingen. I en timme arbetar man där, men det blir till slut ändå inte mer än ett tiotal fiskar av växlande storlek och ingen är riktigt nöjd. Abdullah ger åter order om avfärd, seglet hissas och i nära två timmar seglar vi i frisk sidvind mot söder, förbi inloppet till Male och över Wadukanalen. De flesta passar på att ta sig en lur, halvsittande eller liggande i alla möjliga ställningar. Då och då dricker vi vatten ur kruset.

Långt utanför Södra Male atoll ses flera dhoni-segel — här finns tydligen fisk. Vi är sent ute. Betesfisk kastas ut och några tärnor dyker upp ur tomma intet, men klockan är redan över sex då det börjar nappa. Abdullah och Hassan Fulu står på aktre plattformen med varsin lina “ de agnar med levande fisk och varje gång de drar upp en bonitofisk står Zarim och Jafaru beredda att lossa den från kroken, döda den genom att slå den hårt mot relingen och sen kasta

den bland de andra i båten. Hassan gör rekordfångsten — i flera minuter arbetar han med att få in den mot båten, där Jafaru hugger den med en båtshake och hivar den överbord. Det är en meterlång, tjock bonito — den stirrar med stora runda ögon.

Då solen släcks i havet står månen redan högt på himlen. Males ljus tänds vid horisonten. Det nappar nu oavbrutet. Men strax efter klockan sju tycks bonitostimmet ha gett sig iväg. Abdullah ger order om hemfärd, seglet hissas och vi styr mot Males ljus. Ett 40-tal fiskar — det är ingen god fångst, men heller inte särskilt dålig. Det händer att man måste återvända alldeles lottlös efter en dags hårt arbete. Men det händer också att man kommer hem med så mycket fisk båten kan bära.

Har man tur att hitta ett stort och hungrigt bonitostim får fisket karaktären av korta och kaotiska rusher — man hinner inte agna krokarna och det är inte heller nödvändigt: kastar bara ut linorna med de blänkande krokarna och öser ut skopor med vatten, som plaskar mot ytan i närheten av linorna. Boniton uppfattar vattenplasket som ljudet från den panikslagna betesfischen och hugger vilt omkring sig. De båda männen med linorna arbetar frenetiskt: i lyckliga fall kan man fylla båten med bonito på bara en halvtimme.

Vinden är svag. Dhonins seglingsförmåga är beundransvärd, men Abdullah tycker ändå att det går för långsamt och säger till om rodd. Sex man ror taktfast med långa, effektiva årtag. Vi passerar radiostationen och den långa esplanaden, styr in i hamnen och lägger till.

Innan de går hem i mörkret gör de i ordning båten och

läm-nar fisken till kokning och torkning. Bonitofisken måste omedelbart tas om hand och förvandlas till *kalubilamas*.

Då jag går in mot staden får jag sällskap av Hassan Fulu och Jafaru. Med vänligt deltagande lyckas de gå lika sakta som jag med min krycka. De bär ett par av de mindre fiskarna med sig. De har inte ätit något på hela dagen — endast druckit ur vat-tenkruset.

I morgon bitti. ger de sig av igen.

Jag tänker:

Medan överklassungdomarna ägnar sig åt innehållslösa dagdrömmar eller privilegierade studier arbetar dessa fiskare för sitt livsuppehälle. De förefaller lyckliga och deras värld är äkta, fri från illusioner. Den är den direkta motsatsen till den halvcivilisation, som de privilegierade själva skapat åt sig.

För männen på fiskebåten består framtiden av oavbrutet arbete — av en oändlig serie fisketurer. Men ändå är varje dag för dem en helt annorlunda dag.

Den gamle med solmössan var trött — för honom tycktes livet vara slut. Men den unge styrmannen: full av kraft var han. En dag kanske han själv förstår sin styrka.

DET FINNS TING som är fullkomliga — som i form, konstruktion och proportioner genom århundraden nått en sådan fulländning att varje liten detalj är perfekt och varje förändring otänkbar, eftersom den skulle medföra en försämring. När tingen nått detta stadium av utveckling är de inte längre döda föremål utan levande konstverk, som tycks ha sin egen själ.

De maldiviska fiskebåtarna är sådana ting. De är födda ur öarna, förlösta av människor, nödvändiga delar av öriket, som skulle vara en sovande och livlös värld utan dem.

De maldiviska båtarna byggs i olika storlekar, från de minsta fiskebåtarna, *masdhoni*, och de större, *bathali*, till de stora fraktbåtarna, *odi*, men de har alla samma utsökta form och de är alla avsedda för både segling och rodd. De större typerna liknar med sina höga förstävar vikingaskepp, och när det gäller de båtar i de södra atollerna som ännu är utrustade med fyrkantiga råsegel i stället för trekantiga latinsegel är liknelsen mycket slående. Ett djupt och skarpvinklat kölrum gör att båten skär rakt igenom vågorna och inte driver för sidvind. Det djupa kölsvinet fungerar som ballasttank: i hård vind tas vatten in över relingen och båten stabiliseras. Och de fungerar alltså också som sump för betesfischen.

Alla båtar, även de allra minsta, är snabba och säkra seglare med förmåga att gå högt mot vinden. Riggen är sinnrik och mycket effektiv, i en del avseenden lik moderna kappseglingsbåtars. Snabbheten är ju en väsentlig egenskap hos fiskebåtarna: man måste fort komma ut till de platser i lagunen, där betet fångas, och sen hinna ut på havet för att leta efter bonitofisken. Och man har bara en dag på sig, fångsten måste omedelbart i hamn.

Seglen glider fram över de maldiviska lagunerna även i knappt märkbar vind. Men alla båtar, även de större, är dessutom utrustade med olika antal åror, beroende på storleken. Genom att relingen är låg är rodden, som alltid sker med en man vid varje åra, enkel. Även vid rodd har

man seglet uppe och utnyttjar den svagaste luftrörelse.

De större båtarna, som används för transporter mellan öar och atoller, är däckade och har en hytt med palmbladstak midskepps. En del av dem har två master.

KOKOSPALMEN lämnar inte bara kokosmjölk, kopra och palmsaft att tillverka socker av, blad till väggar och tak på husen, fibrer att tvinna till rep eller väva mattor av — kokospalmen ger också virket till de maldiviska båtarna.

Kokosträ har en helt annorlunda struktur än vanligt båtbyggjarvirke. En kokosstam saknar årsringar. Den är uppbyggd av långa fibrer, packade runt en lös kärna, vilken fungerar som vattenledning mellan roten och kronan. De yttre fibrerna ligger tätare och gör stammen ytterligt hård. För båtbyggande används endast de största palmerna och eftersom en kokospalm upphör att bära frukt efter 70 år inkräktar inte virkesbehovet nödvändigtvis på kokosnötsproduktionen.

Stammen klyvs lätt med yxa och man kan ta ut fyra plankor ur varje träd. Delvis kan stammens naturliga böjning utnyttjas.

För förstäv och akterstäv används andra träslag, men masten och årorna är också gjorda av kokosträ. Man använder endast träpluggar vid sammanfogandet — de enda metalledarna på en riktig dhoni är ett nedre gångjärn för rodret, som är fäst upptill med kokosrep, och några segelfästen. Alla rep, trossar och vant är tvinnade av kokosfibrer. De maldiviska båtbyggarna arbetar med mycket enkla verktyg; yxa, mejsel, borr och såg. Man har

inga ritningar eller beskrivningar: konsten att bygga båtar har förts vidare från generation till generation — alla mått finns i minnet hos många. Båtbyggandet, som tar mycket lång tid och sysselsätter många män, försiggår under palmladstak i närheten av stranden. Med yxhugg i det hårda träet formas plankorna och hopfogas med stor precision och skrovets yta huggs så jämn som vore den slipad med finaste sandpapper.

Innan den sjösätts impregneras båten med hajleverolja. Den tas sen upp ibland och bestryks på nytt under vattenlinjen. En båts livstid uppskattas till över 30 år, men gamla båtar förnyas ofta genom reparationer: dåliga plankor byts ut liksom nötta partier av relingen.

DEN MALDIVISKA EKONOMIN bygger helt och hållet på fisket.

Varje dag, året om, går tusentals masdhonis ut i gryningen och kommer hem i skymningen. Varje dag rapporterar Radio Maldives antalet båtar som gått ut och deras fångst, atoll efter atoll, enligt öchefernas walkie-talkie-rapporter.

De maldiviska båtarna går inte långt ut, men de egna fiskevattnen bevakas effektivt och svartsjukt. Sen andra världskriget har man störts av främmande trålare — många har uppbringats och beslagtagits. De tjänstgör nu som maldiviska bevakningsfartyg.

Det finns planer på att modernisera det maldiviska fisket. FN-organet FAO gjorde 1959 en utredning om den saken. Men maldivierna ändrar ogärna på de metoder som de tillämpat under århundraden, och helt säkert är det väl

inte att ett mekaniserat och moderniserat fiske skulle vara till fördel för flertalet. En alltför snabb förändring skulle däremot kunna medföra stora problem. Det är bättre om tusen masdhonis bärgar var sin del av fångsten än om tio stora trålare kammar rent i de maldiviska fiskevattnen och tar en oproportionerligt stor del av nationalinkomsten. Först måste samhällsskicket förändras och ett demokratiskt vinstfördelningssystem genomföras. Det har man glömt i många andra utvecklingsländer.

Än har ingen masdhoni försetts med motor. Kanske kommer de tysta seglen att glida fram över de blå lagunerna så länge vinden blåser över Maldiverna.

Ibrahim Luthfee, Saeed Abdul Gahnee, Tutti Maniku och jag ger oss ut på nattfiske en torsdagskväll — seglar i frisk bris utåt lagunen från Male mot den obebodda ön Furanafushi. Där går månskäran i moln och det blir alldeles mörkt.

I lä av ön ankrar vi i revet och låter sen båten driva ut på djupare vatten, skarvar ankartrossen med en lång kokoslina. Vi betar krokarna med fiskbitar, som Ibrahim haft med sig, och låter linorna sjunka djupt ner i det absolut svarta vattnet.

Tutti får först napp och halar in den långa reven. En fet fisk rasar över relingen. Sen känner jag hur det drar i min lina och försöker göra precis som Tutti — halar in linan febrilt och känner hur tyngden ökar, halar och drar och tycker linan aldrig tar slut. Fisken är inte särskilt vildsint, men den är tung och slemmig. Fem gånger upplever jag

sensationen att ur detta mörka djup dra upp de stora, feta fiskarna. Saeed drar upp en liten haj, som kämpar hårt innan den träffas av ett klubbslag i huvudet.

Ibland skymtar vi en annan dhoni i mörkret, men inga människoröster hörs. Med förstörade proportioner i mörkret glider den främmande dhonin förbi oss som ett spökskepp. Lysalgerna förvandlar våra revar till stjärnband, då vi halar upp dem.

Vi seglar hem och svallvågorna lyser av marelden — som en lysande, glittrande pil skjuter dhonin genom det svarta vattnet.

Vi seglar tätt intill det stora ryska fartyget på Males redd.

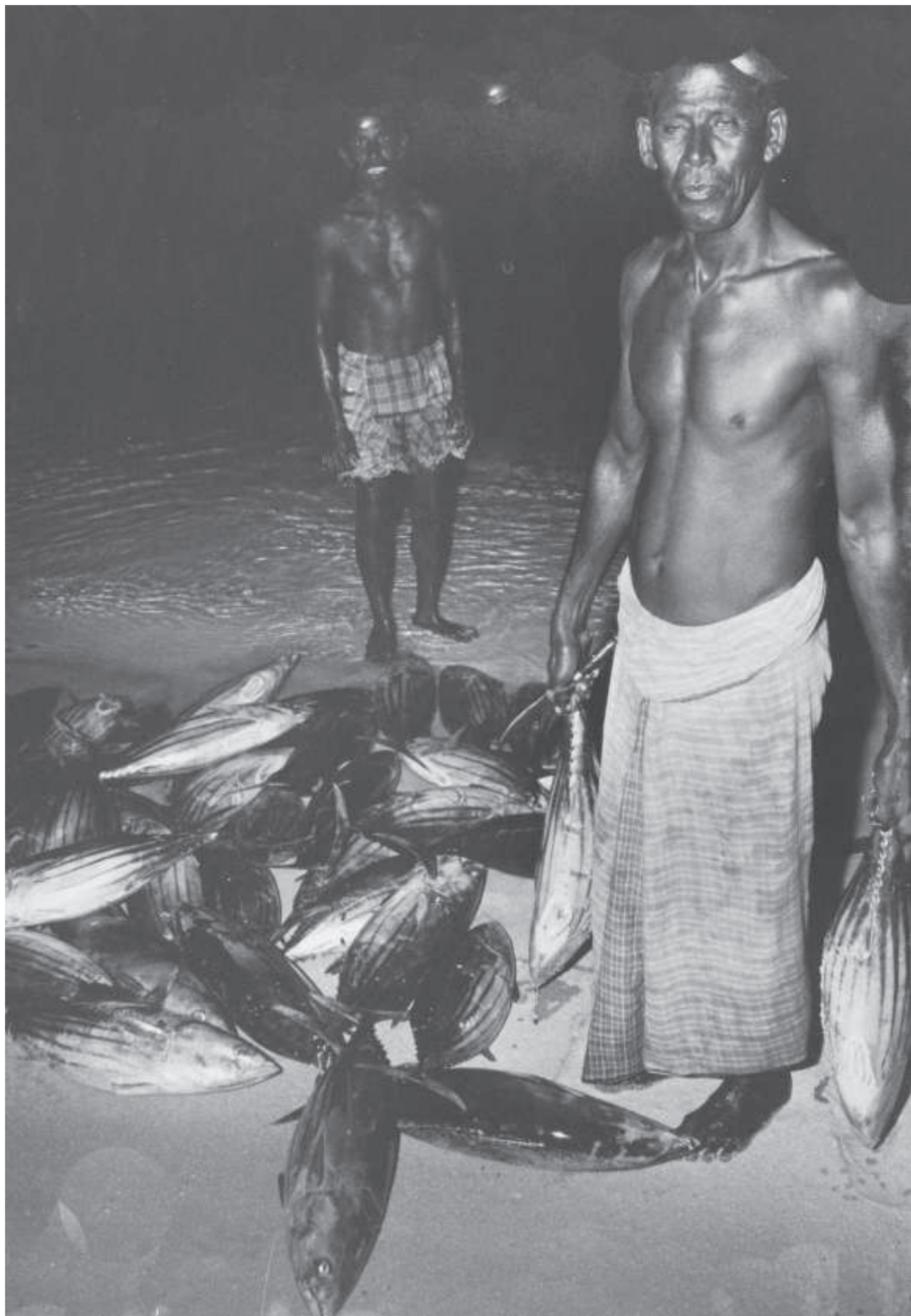

Mot fiskevattnen

Maldiviskt fiske

Fångsten landas på stranden

FEM ÖAR

Har du sett en ö har du sett alla

MIN VÄN WAHEED DEEN — utrikesministern är hans farbror — ordnar en resa till öarna.

Några reguljära förbindelser finns inte i örepubliken, jo, till flygfältsön Hulele alldeles intill Male kan man möjligen ta sig med en motorbåt mot en biljett, som kostar 25 lari (det går 100 lari på en rupee). Men då är det inte alls säkert att man kan komma tillbaka samma dag.

Vi hyr motorbåten Sea Quest av Ahmad Adam, som är chef för elverket. Tidigt på morgonen ligger den klar för avfärd nedanför Beach Villa med tre unga besättningsmän: Ibrahim Aris, 18, Abdul Ladhif, 18, och Mohamed Sharif, 19. Ibrahim är kapten. Deens unge vän Adam Saleem är också med. Han är till stor hjälp för mig, ty jag är fortfarande invalid och har kryc-kan till stöd.

Vi styr söderut över Wadukanalen. Vi börjar genast tära på provianten: två lådor läskedrycker från presidentens läske-drycksfabrik, som heter Beach Crescent, en konserverad ost och några paket kex.

Vi ska besöka fem öar i Male atoll.

Rundar en udde och styr in i lagunen. Alla grund syns tydligt i det kristallklara vattnet — Ibrahim manövrerar lätt efter färgskiftningarna. Läger till vid en brygga — folk kommer strömmande ner till stranden, då vi stiger iland på en plank. Men ingen *katibu*, öchef, syns till och Deen mulnar — atollchefen har lovat kontakta alla öarna via walkie-talkie, men det har tydligen inte klaffat. Mig gör det detsamma, men Deen skulle gärna vilja ha ett officiellt mottagande.

Endast en fiskebåt syns ute på lagunen. Flera ligger uppdragna på den vita stranden och en karl håller på att måla en av dem med illaluktande hajleverolja. Längre bort sysslar man med kalkbränning: gräver en grop i sanden, staplar kokosved i den och täcker så med en stor hög porös vit grenkorall. Ur några högar ryker det och hettan är stark. Korallen bränns till kalk för husbyggen.

Katibun får bud och vi ledsagas genom bygatan till hälsocentralen, som är öns finaste hus och ligger litet utanför den övriga bebyggelsen alldeles intill en lund av särskilt höga kokospalmer. Hälsoassistenten är den ende, som talar engelska på ön. Han heter Ahmed Saleem och är bara 17 år men redan före-ståndare för en av Maldivernas största leprakolonier, som finns på Guraidu och en mindre ö i grannskapet. 275 patienter vårdas där. En del av dem hålls isolerade, andra får röra sig fritt — det beror på vilket stadium sjukdomen befinner sig i, säger Ahmed. Utom denna koloni finns en annan på en ö närmare Male. Där har man, över 700 patienter.

Den bofasta befolkningen på ön består av 265 människor. Ytan är ungefär en fjärdedel av Males och invånarantalet ökar med ungefär 15 om året. Man har 15 fiskebåtar och hela den manliga befolkningen ägnar sig åt fiske — pojkarna hjälper till från 14-årsåldern. Båtarna byggs på ön. Fisken kokas och torkas och tas till Male.

— De lever nog ett lyckligt liv här, säger hälsoassistenten.

Han har bara varit en och en halv månad på ön och känner sig rätt isolerad. Han har en batteridrivnen grammofon, som är öns samlingspunkt. Han bär ut den i kokoslunden, ställer den på en stol och lägger på en skiva med amerikansk popmusik.

Runtomkring oss samlas kvinnorna. De står ett stycke från oss, lutade mot palmstammarna, eller sitter i grupper på marken. Det är kvinnor överallt, kvinnor i alla åldrar. Kvinnoögon.

— Här finns egentligen bara tre familjer på ön, berättar häl-soassistenten. Många män har två hustrur. Den som tjänar tillräckligt kan ha fyra. Samtidigt, alltså. Fast det är sällsynt. Men de skiljer sig och gifter sig förstås. Har en kvinna i taget.

Jag får uppfattningen att de egentligen lever i någon sorts gruppäktenskap på ön. Och att nästan alla är syskon eller halvsyskon.

— Det stämmer nog, säger hälsoassistenten. Så är det. Men halvsyskon kan gifta sig med varandra.

Vi dricker så många färska, läskande kokosnötter vi vill ha och Deen har sen ordnat lunch hos katibun. Han ger

mig en lektion i maldiviskt bordsskick. Sen jag kommit på knepet är det inte alls svårt att äta ris med fingrarna: man formar det till en klump, böjer sen handleden i rät vinkel och skickar med tummen in klumpen i munnen. Man använder bara höger hand till att stoppa in maten med. Men då man tar för sig mera mat eller då man dricker är det viktigt att man använder den vänstra handen. När de sen kommer med ett litet handfat och en vattenkanna ska man skölja handen bara i rinnande vatten, inte doppa ner den. Allra sist tvättar man av sina läppar.

Vi får bara ris med sås — inte en fiskbit.

Maafushi

Infarten går genom en trång ränna, men Ibrahim klarar det — vi stöter inte emot.

Det är underligt: öarna ligger inte särskilt långt ifrån varandra och ändå tycks atmosfären på dem vara så olika. Här finns ingen katibu och ingen annan heller, som kan ge några upplysningar: folk står bara i dörröppningarna och stirrar, då vi går genom byn. Under några träd mitt på en öppen plats plockar man till slut fram några stolar och vi sätter oss där, Deen och jag och Adam, liksom för att visa upp oss. Deen får någon att skaffa fram kokosnötter.

— Har du sett en ö har du sett dem alla. Det är ingen större skillnad på dem, säger Deen. Här är det ingen idé att vi stannar längre.

Det är oerhört hett. Då vi druckit kokosnötterna går vi tillbaka till stranden. Där håller några karlar på att reparera en fiskebåt under ett palmbladstak. De byter ut en del av

bordläggningen. Det är förvånansvärt med vilken precision de kan forma till det hårda kokosträt med bara en yxa som verktyg.

Gulli

Det stämmer inte riktigt, det Deen sa om öarna. Det är skillnad på dem.

Gulli ligger ganska öppet mot havet, innanför sitt eget lilla barriärrev, så som många maldiviska öar gör. Men den har inte lika tät vegetation som Maafushi och den är inte alldeles platt, som de flesta öarna, utan lätt kuperad "vinden har blåst upp sanden till ett par kullar. Och byn ligger inte samlad vid en enda gata utan husen är mera utspridda. Nere vid stranden ligger en enkel liten moské. Vi möts vänligt av öns gamle moské-väktare, som berättar att man inte har någon ordinarie katibu utan en extra tillförordnad — men denne har seglat till en annan ö och väntas tillbaka om några timmar. Han heter Mohamed Wasseem.

— Är han här! säger Deen. Jag känner honom. Han har studerat på Ceylon.

Moskéväktaren tar väl hand om oss och visar oss sin ö. Sen går Deen till den lilla moskén för att förrätta sina böner och medan jag sitter nere vid bryggan anländer en segelbåt med tillförordnade katibun, mr Wasseem, som på engelska förhör sig om syftet med mitt besök. Han ger mig ett vackert hummerskal och några färgskimrande snäckor. Han träffar Deen och vi följer honom till hans hus, murat av korall och ännu inte riktigt färdigt. Medan vi dricker te berättar han.

om sin ö och om sig själv.

Gulli har 270 invånare och är bara en knapp kilometer lång. Wasseem är född här för 38 år sen, men kom i sin tidiga ungdom till Male och studerade sen engelska och singalesiska på Ceylon i tio år. 1961 återvände han till Male och fick ett regeringsjobb. Men dessutom öppnade han ett kafé.

Han hade sina släktingar kvar på Gulli — föräldrarna är döda, men hans farbror ville att han skulle komma tillbaka. Han slutade sitt arbete i Male, stängde sitt kafé och flyttade till ön för några månader sen. Den förre katibun, som tydligen skött sitt uppdrag illa, fick avsked och Wasseem tog över — lär väl bli utsedd till ordinarie katibu så småningom.

Det är alldeles tydligt att Wasseems återkomst betytt en värdefull injektion för ön. Han är den ende som har utbildning och den ende med idéer och vyer. Det finns ingen skola på ön, men Wasseem har startat kurser i islam:

— De bör först och främst lära sin religion.

55 elever i åldern tre till 12 år har han i dagkursen och 29 äldre elever, mest kvinnor, i kvällskursen. Någon ersättning vill han inte ha.

— Men det finns planer på att starta regeringsskolor på nio öar i atollen. Då ska det också bli en skola på Gulli. Behovet av utbildning är mycket stort.

Wasseem låter mig gå husesyn i sitt nya hem, som ännu inte är riktigt färdigt. Det har ungefär samma planlösning som andra hus på öarna, vare sig de är byggda av korallsten eller av flätade palmblad. Först en öppen veranda med en

eller två hängande sängar — som hammockar försedda med långa kuddar. Det är hedersplatsen — bjuds man att sitta där ska man ta det som en ärebetygelse. Innanför verandan själva vardagsrummet med en mycket bred väggfast bänk som huvudmöbel. Den bänken både sitter och ligger man på och har man gäster serveras också maten på den. Så ett eller flera sovrum och innanför dem bakgården, som också fungerar som badrum och toalett. Den är alltid omgärdad av en mur eller ett högt palm-bladsstaket och den enda dörren dit kan alltid låsas utifrån. Vid den gjutna brunnen mitt på bakgården tvättar man sig — men var är toaletten?

Jag måste fråga Deen till råds — han lär mig mycket på den här resan. I mitt rum i Male har jag vattenklosett, och det förstår jag ju att det inte finns många sådana på Maldiverna, men hur gör man?

— Man gräver en grop i sanden, säger Deen. Var som helst i "badrummet". Men se till att den blir tillräckligt djup, så att du kan täcka över ordentligt efter dig. Du tar en hink vatten från brunnen med dig att tvätta dig med efteråt. Det är för "nummer två", som du gräver gropen. Ska du bara göra "nummer ett" behöver du inte gräva någon grop. Men du ska slå vatten på efteråt, annars blir korallsanden gul.

Men om jag gräver, där någon annan har grävt?

— Sânt händer och det är inte särskilt trevligt. Men det hör till undantagen.

Jag förstår nu varför växtligheten på de maldiviska bakgårdarna ofta är så ovanligt frodig — det är där man

har bananerna och mangoträden. Och jag tror också att detta toalettsystem, kattsystemet, är det enda tänkbara på öarna. Vanliga västerländska latriner skulle snabbt förgifta det dyrbara sötvattensförrådet under marken — vattenklosetter skulle både tära på sötvattensförrådet och förpesta lagunens klara vatten. Men med det maldiviska systemet blandas den sterila korallsanden med gödsel.

Vi ledsagas till Wasseems farbrors hus, bjuds på choklad och härliga maldiviska kakor. Sen sitter vi under ett stort *hirudugdo*-träd och pratar medan den snabba skymningen kommer och mörkret faller. De hänger en fotogenlykta i trädet.

Före andra världskriget bodde mer än 900 människor på Gulli, påstår Wasseem. Men världskriget betydde svåra påfrestningar för maldivierna — importen av ris och andra födoämnen avbröts och fisket stördes av främmande krigsfartyg. Många dog på Gulli och många flyttade till andra öar. Så var det över hela öriket. Flera hundra öar, som tidigare varit bebodda, ligger öde sen andra världskriget, säger Wasseem. Men nu ökar befolkningen på Gulli för varje år.

Lever man ett lyckligt liv på Gulli?

— Det tycker jag, säger Wasseem. Det är en helt problemfri tillvaro. Har man tillgång till en fiskebåt behöver man inte lida nära någon nöd. Och fisken finns nära inpå: man gör inga långa turer. I regel fångar man först betesfisk i lagunen, seglar hem och äter lunch och fångar sen de stora fiskarna utanför revet på eftermiddagen. Ön har hela tio båtar.

Det kommer rapport från stranden att man just landat

dagens fångst och vi går ner och tittar. Tusentals eremitkräftor har tagit stranden i besittning i mörkret, springer rasslande om benen på oss. De är osynliga på dagen, håller sig gömda i hål, men förvandlar efter solnedgången hela stranden till en krälände matta.

Karlarna är i färd med att rensa och stycka upp dagsfångsten av bonito. Sen bärs den upp till kokhuset, där kvinnorna kokar fiskbitarna i en blandning av havsvatten och brunnsvatten och sen röktorkar dem på ställningar över elden. Fisken röks i omkring två dygn. När den sen lagras i några dagar kommer den i jäsning och får en speciell smak. Slutligen saltorkas den och hårdnar. Av fyra kilo färsk fisk blir det ungefär ett kilo kalubilamas, läckert mörkbrun till färgen. Den fraktas till Male, där man inte har några problem med avsättningen.

— Det är en stor fördel att vi har så nära till Male, säger Wasseem. All fisk måste ju levereras där. Är det god vind kan resan dit gå på mindre än två timmar. Även om man måste ro tar det sällan mer än sex timmar. Men just nu är fångsten dålig. Under högsäsongen kan vi få ända upp till tusen fiskar på en dag. Då brukar vi hissa en flagga.

Wasseem bjuder på mat och serverar fiskhuvuden till riset —ät ögat, säger han, det är en delikatess ... och jag sväljer det stora stirrande fiskögat. Han bjuder på *rihaakuru* till: det är en maldivisk delikatess det också, den tjocka, starka sås man får genom att skumma oljan från ytan, då bonitofisken kokas. Ris med *rihaakuru* är öarnas festrätt. Men också deras vardagsrätt.

Vi sitter på den väggfasta bänken och äter. Rummet är

upplyst av ett par enkla men mycket sinnrika oljelampor av en typ som jag bara sett på Maldiverna: glasburkar, som försetts med järntrådshängare. I en böjd järntråd hänger en veke, trädde genom ett kort rör, nere i burken och suger upp fotogen från burkens botten.

Sen sitter vi åter länge under trädet. Wasseem röker en bubblande vattenpipa, som kvinnorna gjort i ordning åt honom, och jag bjuds på bidi. Alla på Maldiverna, både män och kvinnor, röker tidningspapperscigarretter. Bäst är papperet i en informationstidning, som utges av italienska ambassaden i Colombo, berättar man för mig. Men Sydney Daily Mirror är också bra.

Folk gillar att bjuda mig på bidi och jag har slut på både pipetobak och cigarretter. Jag får några bloss från Wasseems vattenpipa också. Tobaken ligger i en liten kopp längst uppe på ett rör och några bitar träkol håller glöden vid liv. Röret går ner i botten på en flaska, som är till hälften fylld med vatten. Man suger ur en slang, som går in uppe vid flaskhalsen, och får då i sig en kall och mycket len rök, som först har bubblat upp genom vattnet. Ju längre man röker, desto brunare blir vattnet.

På en tälsäng under trädet ligger en man med ena lilltån svullen och mörkblå. För två dar sen, berättar man, högg han av sig lilltån, då han var ute och røjde i skogen. Han kom till baka till byn utan lilltå. Folk gav sig ut på skallgång och hittade tån efter två timmar tog den med sig hem och satte fast den. Jag vet inte riktigt vad jag ska tro. Lilltån sitter litet snett. Den ramlar nog snart av igen.

Deen och jag kommer att tala om islam.

Han är en rättrogen muslim, Deen. Rättrogen, ärlig och

uppriktig. Han försöker alltid få tid för sina böner, även när han är på resa – tvagar sig i brunnarna utanför öarnas moskéer, försvinner in i deras dunkel och kommer ut vederkvickt. Men han är ingen "namnmuslim", han försöker verkligen leva som han lär. Han tar sin tro på allvar.

— Allt står ju klart angivet i koranen, säger han. Bönerna ska bes på bestämda tider. De som inte gör det bryter mot koranens bud.

Men är det så viktigt med bönerna?

— Det är viktigt. Men de som tror att de blir saliga bara genom att be har fel. De är inga riktiga muslimer. Koranen är Guds ord, ett rättesnöre. Det finns många som kallar sig muslimer men inte bryr sig ett dugg om vad det står i koranen. De tror att de ska bli saliga bara genom att be sina böner. En muslim kan till exempel inte samla på sig rikedomar. En rik man ska ge sina rikedomar till de fattiga.. Men det finns muslimer, som gör sig rika genom att smuggla. De dricker sprit och de äter svinkött — de gör allt det som är förbjudet.

Och den värsta synden av alla, säger Deen, det är att vara högfärdig. En högfärdig man kan aldrig komma till himlen.

Du ska inte döma islam efter muslimerna, säger Deen. Du ska läsa koranen — det är där du finner islam.

Det är precis som med kristendomen. Man ska kanske inte döma kristendomen efter de kristna.

Men islams alla krig, säger jag. Och det som sker i Östpakistan nu — det är ju också islam.

— Det är det inte alls, säger Deen. Och för den delen:

hur många krig har inte förts i kristendomens namn. Det är inte så stor skillnad mellan islam och kristendomen, som du tror. Men det är skillnad mellan religionernas verkliga innehåll och hur de utövas.

Så vitt jag kan förstå av vad jag har sett här på Maldiverna kommer du att bli rätt ensam i din himmel, säger jag.

— Det har du rätt i, säger Deen. Det kan tyckas så. Men jag är inte alls fullkomlig jag heller. Fast jag försöker.

Månen går upp bakom palmerna.

VI SOVER OMBORD på Sea Quest och jag lägger mig på taket under stjärnorna tillsammans med Adam Saleem. Några regnstänk väcker oss mitt i natten, men bara några stänk — vi somnar om och vaknar inte förrän i gryningen, då båten med fisk till Male redan är på väg ut från revet och byn har vaknat. Män — och längre borta kvinnor — ses vada ut i lagunen för morgondoppet, som också utnyttjas som toalettbesök. På stranden pågår alltid någon form av aktivitet. Man gör sina behov där, rensar sina tänder med sand eller skurar kokkärnen.

Vi hade tänkt ge oss iväg tidigt, men Wasseem har övertalat oss att äta frukost på Gulli och hämtar oss nu till sitt hus, där vi får te och nygräddade maldiviska tortillas, *roti*, gjorda av en blandning av vete och hirs. När vi sen kommer ner till Sea Quest visar det sig att hon står på grund i ebban: alla försök att få henne flott är förgäves. Det är bara att vänta på att månen ska försvinna bakom horisonten och vattnet komma tillbaka.

Vi sitter en stund på stranden — några karlar arbetar med att gräva upp kokosstockar, som de förvarat gömda djupt under sanden men nu behöver för att hugga plankor av till ett båtbygge. Några barn leker i vattnet: de har en fin liten modell-dhoni, som de fraktar snäckskal på. Sen sitter vi åter under hirudugdoträdets. Mannen med den fastsatta lilltån kommer också dit — han går utan att halta. Och lilltån sitter kvar.

Det är alldeles underbart där under trädet. När jag är törstig kommer kvinnorna med läskande citronsaft. Vi pratar om havet och lagunen, stranden och träden, fiskarna och frukterna. När det kommer bud från stranden att Sea Quest äntligen är flott har jag inte längre någon lust att lämna Gulli.

— Du kan stanna här så länge du vill, säger Wasseem. Det kommer inte att kosta dig någonting: du är vår gäst. Du kommer att trivas här — varför skulle du inte kunna stanna!

Men för andra gången följs vi av alla våra nya vänner ner till stranden och rör ut till motorbåten. Wasseem står kvar på bryggan med walkie-talkien och anropar atollkontoret på Hulele för att rapportera hur många fiskebåtar, som gått ut på morgonen, och för att be om ett meddelande till Huraa att vi är på väg dit.

Huraa

Huraa ligger norr om Male och det tar oss fyra timmar på havet att nå dit. Jag sitter på kajuttaket och pratar med Adam Saleem och ber honom berätta om sig själv och sin ö.

Adam Saleem:

— Jag är 16 år och född på Kuludufushi i Thiladummathi atoll. När jag var mycket liten kom jag till Male. Min far var mycket nära vän till mr Zaki, som är utrikesminister nu, och jag kom dit tillsammans med min mor, som blev barnsköterska i mr Zakis hus. Min farfar var också med. Jag har gått sju år i Majeediyya-skolan och hoppas jag ska få ett stipendium för att resa till Australien eller Nya Zeeland. Jag har inte bestämt mig för något yrke än, men jag skulle gärna vilja bli kapten eller styrman på en stor båt. Jag skulle vilja se hur människor lever i andra länder.

Varje år hälsar jag på hemma på min ö. Den är lika stor som Male. Omkring tusen människor bor där, tror jag. Där växer grönsaker, chili, mango, jams och brödfrukter. De flesta av männen arbetar med fiske. De har mycket större båtar än i Male. De är ofta ute två dagar på fiske och ibland reser de till obebodda öar och fiskar i andra vatten. De kan då vara borta fyra—fem månader.

Men det finns andra öar i atollen, där de inte fiskar utan bara ägnar sig åt jordbruk. De odlar betel och jams, chili och limoner, som de byter mot fisk och ris på vår ö.

Jag tror att folk är lyckligare på min ö än de är i Male. De dansar ibland. Till och med gamla människor dansar. En gång om året dansar de en speciell dans, som kallas vadjji. De är omkring 40 människor i gruppen och de börjar vid tretiden på eftermiddagen och dansar genom byn med långa käppar i händerna. De slår takten på ett slags tamburiner och dansar fram till ett stort tält, som de har rest i närheten av mosken. Där samlas alla till bön och

mellan bönerna dricker de te. Vid sextiden går de till mosken och senare på kvällen serveras mat i tältet på stora träfat, som kallas *kan*. Sex människor äter från varje kan och maten består av rostad kyckling. Sen röker de bidi och tuggar arekanötter och börjar sjunga och dansa igen. Nu tar de fram en särskild sorts kniv, som används bara för denna dans. Bladet är omkring tio centimeter långt och mycket skarpt. En av de dansande går ut och har kniven i handen. Medan de andra ser på dansar han fortare och fortare till trummor och tamburiner och sen sticker han sig tre gånger i huvudet med kniven, så att blodet börjar rinna. När han har dansat färdigt tvättar man honom med vatten och då stoppar blödningen. Om den inte stoppar sjunger man en särskild sång och om den ändå inte stoppar tar man en flagga som står utanför moskén och höjer den i luften och sjunger. Då slutar det blöda och man kan inte se några märken alls efter knivsticken. Jag har sett den här dansen flera gånger och jag tycker det är mycket underligt att man inte ser några märken i huvudet på mannen, som stuckit sig med kniven.

— Kom nu ihåg, säger Deen, att katibun på Huraa är en nära vän till atollchefen och att han, om allt har klaffat, tar emot oss och bjuder oss på lunch. När du hälsar på honom bör du vara extra artig. Då använder du båda händerna, när du skakar hand, och sen för du högra handen till pannan.

Vi styr in i atollen mellan ett par buskbevuxna sandbankar och ser på långt håll ett vitt hus på den

långsmala ön — det tycks stort och pampigt, men det är underligt hur lätt man råkar ut för synvillor i detta landskap av hav och låga öar: huset blir allt mindre ju närmare vi kommer och visar sig vara en li-ten vitkalkad portal ute på en lång pir.

Där står mycket riktigt katibun och tar emot oss, en sordinerad man med grått hår och skarpa drag — hans son, som är vice katibu, är också med. En bred sandesplanad med husrader på båda sidor leder in mot ön och mot moskén. Därifrån ser man havet på andra sidan ön genom en bred allé av planterade kokospalmer — bränningarna brusar.

Ön är frodig. Höga brödfruktträd reser sig över husen. Höns går och sprätter vid en sumpig bräckvattenpöl, som vimlar av småfisk. Kvinnor river kokos och rensar ris under träden. De håller sig inne i de svarta skuggorna.

Katibun har slaktat en höna inför vår ankomst. Han är rikast av öns 260 invånare och han har varit öchef i 30 år. Hans son ska snart efterträda honom. Det är nästan alltid så: katibuti-teln går i arv i den rikaste familjen.

— Det är muslimsk demokrati, säger Deen.

Men jag anar att han menar det som ironi.

Himmafushi

— Som jag sa dig, tjatar Deen. Har du sett en ö har du sett alla — de är alla lika.

Men Gulli var annorlunda. Gulli var öppen och vänlig — Maafushi, där vi bara drack några kokosnötter och sen gav oss iväg, tycktes slutet och orörligt. Och Himmafushi

liknar inte Huraa. Det finns inte en kokospalm på Maldiverna som är riktigt lik en annan kokospalm — de har alla sin egen böjning på stammen och sin egen frisyra på bladkronan. Det finns ingen ö, som är riktigt lik en annan ö.

Och även om levnadssätt och vanor, klädsel och kost i stort sett är desamma på alla öar måste man — tänker jag — kunna finna vissa skillnader i människornas tänkesätt, i öarnas själva atmosfär, om man lever tillräckligt länge på dem. Ty varje ö är en sluten värld och varje ö har sin egen arvs massa.

Maldiverna är ett rike där allt land mellan de spridda små byarna har utbytts mot vatten. I ett sådant rike förenar inte vattnet utan skiljer. Segelbåtarna går ut på fiske och de styr åter hem till ön. Mellan öarna finns nästan inga förbindelser. Många Malebor ur överklassen har besökt Ceylon, men mycket få av dem har besökt någon annan maldivisk atoll än sin egen.

De allra flesta öbor föds, lever och dör på sin ö — deras värld är deras ö och deras omvärld är deras atoll.

Det divehiska ordet för "ö" är detsamma som ordet för "land", rah. När de vill veta varifrån jag kommer frågar de: vad heter din ö? Även de som kan litet engelska använder ordet "island" i stället för ordet "country". Människor, som bott hela sitt liv på en isolerad liten kokosö, kan naturligtvis inte föreställa sig fastlandet. För dem består världen av ett stort hav med en mängd öar. Somliga öar, till exempel Ryssland, USA och Kina, är mycket stora öar, det vet de. Men Sverige, som de aldrig hört talas om, måste vara en

mycket liten ö. I varje fall mindre än Male.

De vet att jorden är rund, men de kan inte föreställa sig vad detta egentligen innebär. De har svårt att förstå att solen går upp i Amerika, då månen går upp över Maldiverna. De har hört att människan varit på månen och gått på dess yta, men för dem är detta ingenting märkvärdigare än att det finns människor i Amerika och Europa. Det är alltid tacksamt att berätta för folk i tropikerna om snö och is, men då jag försöker berätta för maldivierna om att hav och sjöar kan frysa till så tjock is att man kan köra bil på dem, har jag ett intryck av att de tror att jag ljugar.

Och de allra flesta av dem har ju aldrig sett en sjö. De har inte sett ett berg heller och inget vattendrag. Det finns inga vattendrag på Maldiverna — inte ens en enda liten bäck. Det måste vara svårt för dem att föreställa sig vatten som rinner i floder och åar.

Deras värld är tvådimensionell — en vidsträckt yta av hav och låga korallöar.

Men det är en bra värld.

DÅ JAG TÄNKT ALLT DETTA kommer vi till Himmafushi och en av de första öbor jag träffar där säger: — Där har jag varit! då jag berättar att minö heter Sverige och ligger på andra sidan Ryssland.

Han heter Hassan Kalagafaan och har varit sjöman. Maldiverna köpte en båt — Maldivian Star — från ett finskt varv för några år sen och Hassan var med den besättning, som hämtade båten. Han minns Göteborg och han tycker att Sverige var som en stor park.

Himmafushi har tät bebyggelse och mycket höga

kokospalmer. Där bor 370 personer och man har en skola. Vi sitter på en stock och dricker kokosnötter — man hugger upp ett hål i dem, delar dem då vi tömt dem, gör en sked av en bit av fiber-skalet och äter den mjuka koprabeläggningen. Stranden doftar av kopra.

Några flickor badar vid stranden — de har klänningarna på. Då de kommer upp dryper klänningarna av vatten och klistrar sig tätt inpå deras kroppar. Solen går ner långt borta i lagunen. Vi säger farväl till katibun, som står på stenbryggan med sin walkie-talkie, styr söderut och om en stund ser vi Males ljusrand och ljuset från båtarna på redan. Det är som att nå fram till världens centrum — som att skönja Manhattan efter en atlantsegling.

Maldiverna är en miniatyrvärld, tänker jag. Med en miniatyrmetropol.

Guraido och, nedan, Maafushi.

Deen tvagar sig inför bönen i moskén på Gulli. Nedan: atollchefen tar kontakt med grannön i walkie-talkie.

Hushållsbestyr på Gulli.

FRAGMENT

Så småningom börjar jag skönja konturerna

AMEEN DIDI.

Första gången jag hör det namnet har jag varit två veckor i Male. Det är någon som säger:

— Det var bättre på Ameen Didis tid.

Ameen Didi?

— Han var vår förste president.

Mer får jag inte veta.

I det här landet — det har jag förstått — talar man inte fritt om vare sig det förgångna eller dfet nuvarande. Man frågar inte rent ut: Vem var Ameen Didi? Vad hände med honom?

Av en broschyr från informationsdepartementet framgår att Maldiverna blev republik den 1 januari 1953. "Men efter en kort period återinfördes sultanatet efter en folkomröstning. Statsförfattningen ändrades i enlighet härmed." Sen utropades republiken på nytt den 11 november 1968.

Ameen Didi nämns inte. De har försökt utplåna hans namn ur historien, men man hör det ändå fast det uttalas alltid tyst och viskande.

Ameen Didi var en god man, säger man. Vi förstod det inte då, vi var för okunniga, för tanklösa. Men nu förstår vi det. Ameen Didi var den bäste ledare vi någonsin har haft.

Så säger man nu.

Det var Ameen Didi som genomdrev den första republiken och som blev den första republikens president. Han var en högt bildad man och oerhört aktiv. Under sultanen hade han varit stats-, inrikes-, utrikes-, finans-, justitie-, utbildnings- och handelsminister samtidigt, alltså redan då den verkliga makthavaren. Han hade rest mycket i andra länder — hade tveklöst accepterat efterkrigstidens tankar om nationell frigörelse, upplysning, internationellt samarbete.

Den tid var förbi, då ett litet land kunde leva i isolering, ansåg han. Men han var för tidigt ute och han hade för bråttom. Han var för brysk och för oresonlig. Han var en renlevnadsman — han avskydde till exempel tobaksrökning. Han kunde inte tåla att Maldiverna importerade dyr utländsk tobak bara för att bränna upp den — han förbjöd import av tobak och cigaretter.

Men hur skulle fiskarna kunna döva hungerkänslan under en dag på havet om de inte hade tobak?

Och även i många andra fall slog Ameen Didis reformiver slint. Han förbjöd visserligen kvinnorna att bära slöja — det var ett framsteg. Men han återinförde handavhuggning som straff. 1951 fick två män sina händer amputerade, anklagade för en guldstöld.

Han gick till attack mot malarian genom att förordna att en 15 meter bred gata skulle dras genom varje by för att åstadkomma bättre genomluftning. Men han tog ingen hänsyn till att värdefulla brödfruktträd och kokospalmer då strök med under ett år, då fisket gått dåligt och hungersnöd hotade.

Endast åtta månader efter republikens utropande störtades Didi. Han vistades på Ceylon, där han genomgick behandling för sockersjuka. Nästan omärkligt, utan blodsutgjutelse, tog några av dem han betraktat som sina anhängare, men som i själva verket var hans fiender, makten i Male — hans medarbetare greps och förvisades till avlägsna öar. På Ceylon nåddes Didi av rykten om oroligheter — utan att bekänna färg bekräftade kupp-männen ryktena och bad honom komma hem. Didi gav sig till Male med ett sjöflygplan, som landade i hamnen. Hans närmaste man mötte honom där med en segelbåt, som styrde ut mot lagunen. Jag ska till Male! protesterade Didi. Jag måste tala till folket! Han kunde inte förstå att han hade blivit förrådd.

I Male behärskade kupp-männen situationen helt. Men Ameen Didi, som fortfarande var helt övertygad om att han hade folket på sin sida, lockades av sina anhängare att göra ett försök att återta makten. En natt arrangerades en flykt från den öde ön — övertygad om att allt skulle ordnas upp om han bara fick tillfälle att tala till folket begav sig Didi till Male.

Men Ameen Didis fiender visste folkets svaghet — hur lätt ett folk, som under generationer pressats ner i okunnighet och isolering, kan hetsas. Då Ameen Didi landade möttes han av en vild folkmassa, som grep honom, misshandlade honom, släpade honom genom gatorna. Blödande, halvdöd och apatisk fördes han sen tillbaka till förvisningsön.

Det sägs att han där, lämnad utan vård, drabbades av

en svår feber, att han blev vansinnig och höll tal till vågorna i tron att han talade till folket. Efter en tid dog han.

Många minns den skräcknatten. Många minns Ameen Didi och hur han misshandlades. Många säger alltså nu: Han var en god man. Men vi förstod det inte. Det var Ameen Didi, säger man, som skaffade elektriskt ljus till Male. Det var han, som startade de första riktiga skolorna. Som bröt öarnas isolering. Ameen Didi gjorde mycket gott. Efter honom har ingenting gjorts.

Så återinfördes sultanatet. Och de män som organiserat kuppen och mordet hade makten. En av dem var Ibrahim Nasir. En marionettsultan installerades — hans namn var Mohamed Farid Didi. Nasir blev premiärminister.

JAG SER IBRAHIM NASIRS feta anletsdrag med de lystna diktatorsögonen överallt på regeringskontoren, men jag ser bara en bild av Ameen Didi. Sardhar — sportdykaren och konstnären — visar mig den: han ger mig en trave teckningar att bläddra igenom och där, gömd mellan halvt pornografiska skisser av oblyga europeiska kvinnor, som han måste ha kopierat ur någon gammal tidning, hittar jag ett porträtt av en reslig man med glasögon: han tycks utstråla intelligens och obändig viljestyrka.

— Det är Ameen Didi, vår förste president, säger Sardhar.

Jag ber att få köpa teckningen, men han vill inte sälja den. Den är inte tillräckligt bra, skyller han på.

Ingen vågar berätta hela historien om Ameen Didi — de ger mig bara fragment och brottstycken. Men jag vet

inte riktigt vad som är legend och vad som är fakta. Vem var egentligen Ameen Didi — var han en progressiv folkledare eller var han också en cynisk despot?

— Du bör veta vad som hände år 1942. Redan då hade Ameen Didi makten som premiärminister. Det var under kriget och svälten på öarna var förfärlig. Situationen blev så desperat att omkring 30 000 människor från de norra atollerna seglade och rodde till Male och hotade med att gå till angrepp, om inte regeringen gjorde något för att uppfylla deras krav och genomföra reformer. De var så aggressiva att Ameen Didi fann det bäst att samtycka till deras krav. Men sen bad han folkmassans ledare att gå i land i Male för att dricka te. Något te serverades inte, utan i stället arresterades alla ledarna och fängslades. En av dem tvingades att säga åt folket att allt var som det skulle vara och att de skulle återvända hem. Ledarna torterades svårt i fängelset. Och alldeles innan han störtades påstod Didi att han hade blivit utsatt för trolldom och ställde den föregivna trollkarlen framför en exekutionspluton utan någon dom eller rannsakan alls.

Men ändå — nu tycks ju folket beklaga hans död?

— Det beror på, min vän, att de nu har det ännu värre.

Jag talar med en grupp unga pojkar i ett gathörn och en av dem säger:

— Har du hört talas om revolten?

Vilken revolt? Då jag frågar blir pojken rädd och tyst. Åter måste jag börja samla på antydningar, tyst uttalade svar på försiktiga, försåtliga frågor.

Det gjordes ett försök att störta Ibrahim Nasir för tre eller fyra år sen. Men det var ett mycket valhant försök och kan knappast kallas för en revolt. Vad som hände var tydligen att en måg till Ameen Didi tillsammans med några andra ur överklassen förberedde ett maktövertagande. De sammansvurna konfererade i Colombo och begav sig sen till Male. Det sägs att de smugglat in vapen i Male, men vapnen inskränkte sig, säger man, till en enda revolver, som gömts i en docka. Man skulle döda Ibrahim Nasir med den revolvren. Kupplanen läckte ut och det blev en hård utrensning. Ett 30-tal misstänkta hamnade på förvisningsöarna. Ledaren själv förvisades på 18 år. Hans hustru, som alltså var Ameen Didis dotter, förvisades på fem år. Hon är nu tillbaka i Male. Hon var vid tiden för kuppförsöket Ibrahim Nasirs sekreterare och beskylldes för att ha vetat om planerna, vilket hon förnekade. Det sägs att den verkliga orsaken till förvisningen var att hon vägrat gifta sig med Nasir.

Sent på kvällarna samlar jag fragmenten om Ameen Didi och om revoltförsöket — erinrar mig repliker och antecknar dem. Innan jag lämnar Male går jag igenom det materialet, jämför och försöker dra slutsatser.

Men fragmenten om Ibrahim Nasir skriver jag aldrig ner i min anteckningsbok. I

En gång tror jag mig skymta honom inne på en gård. Beväpnade soldater står på vakt i porten — därinne ser jag en mycket tjock man som en skugga.

Jag möter presidentens skugga överallt, men den är mycket diffus. Så småningom börjar jag skönja konturerna.

KÄRLEKSLIVET

*Kvinnorna är er åker: gå på er egen åker hur
och när ni vill*

HON KOMMER EMOT MIG längs stranden, leende, öppen, inbju-dande. Hon har en oemotståndlig utstrålning av livsglädje. Hennes långa mörka hår fläktar och flyger i vinden från havet.

Vågorna rullar upp på stranden — försöker förgäves nå hen-nes nakna fötter. Men varje våg tömmer ut sig och förintas.

Hon svänger på armarna, tycks vara tyngdlös. Det blir inga avtryck efter hennes fötter i korallsanden. De svävar fram så, de unga kvinnorna på Maldiverna.

De gifta kvinnorna går annorlunda: de glider fram. De håller underlivet framskjutet och kroppen lätt tillbakalutad. De svänger armarna och håller huvudet högt..

De flesta besökare på Maldiverna har fascinerats av dess kvinnor.

“I hela världen har jag aldrig sett några kvinnor, vilkas säll-skap är mera angenämt”, skriver Ibn Batuta. “Kvinnan betror ingen annan omsorgen om sin makes betjänande: det är hon som kommer med maten åt honom, som tar bort då han har ätit, tvättar hans händer, överräcker vattnet

för hans tvagning och täcker över hans fötter, då han önskar sova.”

UNDER DE 18 MÅNADER han vistades på Maldiverna hann Ibn Batuta skaffa sig fyra hustrur — och umgicks dessutom med slavflickor, som han fått till skänks. På grund av att den hemgift som krävs är så liten och på grund av att kvinnorna är så villiga är det lätt att gifta sig på dessa öar, noterade han. Inte heller kräver de någon bröllopgåva utöver vad som fastställts i lagen. När främmande fartyg anländer tar besättningen hust-rur, som de skiljer sig från då de avreser: det är en sorts tempo-rärt giftermål. “Varje nykomling som önskar gifta sig har frihet att göra det. När tiden för hans avresa är inne skiljer han sig från sin hustru, ty Maldivernas folk lämnar inte sitt land.”

Så snart Ibn Batuta vunnit storvisirens bevågenhet sände denne honom en ung kvinnlig slav och en budbärare fram-förde:

— Visiren ber mig säga att om denna flicka behagar dig är hon din, i annat fall ska han skicka en mahratta-slavinna.

Ibn Batuta tyckte om unga mahratta-flickor och svarade att han föredrog en sådan. Visiren sände en ny flicka av önskad typ till honom och denna behagade Ibn Batuta storligen. Nästa dag fick han ytterligare en ung slavinna som gåva, denna gång en tös från Koromandel.

Ibn Batutas första giftermål blev en aning slumpartat. Visi-ren Suleiman, som var amiral, ville gifta bort sin dotter, men då Ibn Batuta bad storvisiren jamul uddin om tillstånd till detta giftermål svarade denne att han i stället

önskade att Ibn Batuta skulle gifta sig med hans dotter, så snart lagenlig tid efter dennas förre makes död hade gått. Ibn Batuta vägrade: storvi-sirens dotter förde dålig lycka med sig — hon hade redan överlevt två män. Bröllopet med amiralens dotter blev ändå arran-gerat och storvisiren gick med på att det skulle hållas i hans palats och i hans närvaro.

“Folket hade kommit för att övervara ceremonin”, berättar Ibn Batuta. “Visiren Suleiman dröjde. Man sände bud efter ho-nom, men han kont ändå inte. Man skickade efter honom en andra gång, men han ursäktade sig med att hans dotter var sjuk. Storvisiren sa då till mig utan att någon annan hörde det:

— Hans dotter vägrar att gifta sig och hon är herre över sig själv. Men eftersom folket ändå har samlats: skulle du vilja gifta dig med sultaninnans styvmor, hennes faders änka?

Jag svarade:

— Ja, för all del.

Han kallade på överdomaren och notarierna. Den musel-manska trosbekännelsen reciterades och visiren betalade bröllopgåvan.”

Ibn Batutas “ja, för all del!” är en härlig replik, som säkert är typisk för denne friske marockanske äventyrare. Utan att tveka en sekund gick han med på att gifta sig med en kvinna, som han möjligen hade sett någon gång men säkert aldrig ens hade talat med. Ändå blev hans första maldiviska äktenskap tydligen lyckligt:

“Efter några dagar fördes min hustru till mig. Hon var

en av de bästa kvinnor som någonsin levat. Hennes goda uppförande var sådant att då jag blev hennes make smorde hon mig med väldoftande oljor och parfymerade mina kläder; under denna förrättning skrattade hon och tillät inte att något obehagligt blev synligt.”

Efter detta giftermål utsåg storvisiren Ibn Batuta till justitieminister, *kázi*. Batuta skaffade sig senare ytterligare tre hustrur. Det var i samtliga fall fråga om rent politiska äktenskap — geom dem fick främlingen en betydande makt på, öarna.

Några erotiska problem hade han alltså inte på Maldiverna, Ibn Batuta: för sin egen del utnyttjade han helt de oräkneliga tillfällena till sexuella kontakter. Som rättrogen muslim sökte han dock i sin egenskap av *kázi* slå vakt om de muslimska morallagarna och undanröja en del sedvänjor, som han tydligen ansåg oanständiga. Han upptäckte att kvinnor efter skilsmässan bodde kvar hos den förutvarande maken ända tills de blivit gifta på nytt — detta förbjöd han strängeligen, dömde 25 män till prygel för att de förbrutit, sig i detta avseende och tvingade deras frånskilda hustrur att ge sig iväg.

I ett avseende misslyckades han emellertid totalt i sitt arbete på att förbättra sederna. De maldiviska kvinnorna bar endast höftskynken: de hade alltså inga slöjor och de visade öppet sina bröst. Ibn Batuta utfärdade order om att kvinnorna skulle skyla sig helt — han gjorde av allt att döma starka försök att tvinga fram en förändring men hans strävanden var helt förgäves, vilket han konstaterar med

en viss resignation.

Ibn Batuta har en förklaring till den starka erotiska aktiviteten på öarna — han tror att den beror på maten:

“All föda, tillredd av kokosnötter, och fisken som ätes därtill, åstadkommer en enastående och oöverträffad manlig drift. I det avseendet uträttar öarnas invånare förbluffande bedrifter. Vad gäller mig hade jag i det landet fyra lagliga hustrur, förutom konkubiner. Jag besökte dem alla varje natt och tillbringade natten med dem i tur och ordning. Jag fortsatte detta levnadssätt under den tid på ett och ett halvt år, som jag tillbringade på Maldiverna.”

DÅ FRANSMANNEN FRANCOIS PYRARD kom till Maldiverna 160 år senare hade Ibn Batuta blivit bönhörd: bruket att dölja bröstet hade slagit igenom fullständigt bland de maldiviska kvinnorna. Medan Ibn Batuta såg nakna kvinnobröst överallt och i sitt religiösa nit chockerades av denna syn — men säkert tyst njöt av den — noterade Pyrard att kvinnorna var särskilt noga med att täcka bröstet så snart de börjat knoppas och mogna i nioårsåldern. Detta tabu gäller fortfarande — kvinnorna visar sig överhuvudtaget inte oklädda. Även unga flickor badar i havet med klänningarna på, vilket inte gör dem mindre erotiskt tilldragande. Ansiktsslöjor används däremot inte — de förekom under en period men avskaffades helt under detta sekel.

Pyrard, som ju var kristen, hade inte, alls samma intima kontakt med det motsatta könet som moren från Tanger. Av religiösa skäl kunde han inte gifta sig. Han avslöjar ingenting om sitt eget kärleksliv, nämner nästan inga andra

kvinnor än sultanens tre hustrur, med vilka han umgicks mycket vänskapligt men kyskt, särskilt efter sultanens hastiga och tragiska död. Men under de sju åren av ofrivillig vistelse på de, maldiviska öarna är det väl knappast troligt att Pyrard levde i fullständigt celibat — han måste ha blivit utsatt för starka frestelser eftersom de maldiviska kvinnorna säkerligen hett åstundade sexuella experiment med denne främling.

De maldiviska kvinnorna är vackra, skriver Pyrard, och de har olivfärgad hy: man finner dem som är lika ljushyade som i Europa; ehuru deras hår alltid är svart. Men de är inte bara sköna. De är dessutom oerhört sexuellt laddade och det har inte undgått Pyrard. Fast han inte går in på några detaljer är hans skildring av de sexuella förhållandena på Maldiverna mycket målande och i det väsentliga giltig än i dag. Han förbluffas bland annat över antalet skilsmässor:

“På grund av dessa talrika skilsmässor gifter de sig många gånger och byter häpnadsväckande ofta partner. En man kan under sitt liv ha 80 hustrur och fler, bland andra hade överdomaren, som dog kort efter min vistelse på öarna, så många som hundra. På samma sätt har kvinnorna ett ofantligt antal män, men detta utsätter dem långt ifrån för någon skarn: de är stoltare ju oftare de har bytt män och när de kurtiseras omtalar de antalet, namnen och egenskaperna hos sina tidigare män som en god rekommendation. Inte heller uppskattas de mindre av sina friare, snarare mer. Den som är jungfru uppskattas mindre än den som inte längre är det, utom när det gäller kungen

och de höga herrarna. Trots detta vanliga bytande av partner finner man ändå män och kvinnor, som stannar tillsammans länge därför att de älskar och håller av varandra mer än hela världen.”

Pyrard skildrar med stark medkänsla några av de kärleksdramer, som utspelade sig i Male under hans tid där, bland annat det olyckliga öde, som drabbade den bengaliske köpmannen Mohamed Caca och hans unga vackra hustru Canboe, båda i 30-årsåldern. De hade hamnat på Maldiverna, då ett stort indiskt skepp förliste på ön Guraidu. De bosatte sig i Male och mannen försörjde sig gott på handel, men gjorde ofta veckolånga resor. I grannhuset bodde en man från Cochin, kristen och med europeiska seder; han hette Simon Rodrigue och var 27 år.

Medan Caca var på sina resor ägnade sig Simon Rodrigue och den vackra Canboe åt älskog och detta pågick i två år, innan den bedragne mannen började fatta misstankar. En dag meddelade han att han skulle vara borta i två veckor, utrustade sitt fartyg och kysste hustrun farväl som vanligt. Men på natten vände han tillbaka, gick rakt in i hustruns sängkammare och konstaterade att sängen var tom. Han gick till palatset för att få hjälp av sultanen, vilken sällan lade sig före midnatt, men träffade först sultanens fartygskommendör, som var Simon Rodrigues bästa vän. Då sultanen fick höra att kvinnan låg med en kristen beordrade han kommendören att bege sig till platsen med tolv soldater, döda mannen och kasta honom i sjön. Så skedde, ty kommendören var lojalare mot sultanen än mot sin utländske vän, och många var belåtna, ty de hade varit

skyldiga Rodrigue pengar. Caca hindrades med svårighet från att döda sin hustru — hon kastades i stället i fängelse, skulle sen dränkas men undkom slutligen med prygel.

Den bedragne mannen gifte snart om sig med en ung maldivisk flicka, men råkade — som vi ska se — åter i olycka: han bodde nämligen alltför nära sultanens palats.

Sultanen ägnade en stor del av sin tid åt amorösa äventyr och skydde inga medel för att tillfredsställa sin åtrå efter sköna kvinnor. Efter att ha övergivit sin första hustru inledde han ett sexuell förhållande med en kvinna, som inte bara ansågs vara skönast av alla utan dessutom, som det senare visade sig, var en av de liderligaste. Hon var visserligen redan gift och hade tre gifta döttrar, men sultanen stack av misstag ut ett öga på hen-nes make — han hade avsett att sticka honom i magen — och gifte sig med kvinnan. Äktenskapet blev dock inte långvarigt: kvinnan blev snart mer än sultanen orkade med — hon kunde aldrig få nog.

Sultanen fick i stället lust på en annan kvinna, yngre och vackrare. Denna hade emellertid inte någon strävan efter rikedom — hon föredrog sin make. De båda försökte fly tillsammans, men sultanens män grep dem och förde dem tillbaka till Male, där den unga kvinnan tvingades bli sultaninna. Den unge mannen dog av sorg efter ett år och kvinnan blev inte sultanen till mycken glädje: hon höll honom på halster men roade sig flitigt med andra män.

Så fick den lystne sultanen, nu tämligen till åren kommen men med potensen i behåll, alltså ögonen på den bengaliske köpmannens nya hustru: bara 18 eller 20 år gammal var

hon och en av de skönaste man kunde se. Sultanen ordnade så att han fick vad han ville ha men han ville ha ändå mer och han ville ha det för sig själv: den stackars Caca tvingades under hot om livet att låta kvinnan flytta till palatset. Under sultanens sista år var det tydligen denna unga skönhet, som fick ta emot hans dagliga sädesuttömningar. Men hans avlagda hustrur behövde inte heller de lida någon sexuell nöd: de tog fritt emot vilka män de ville i sina sängkammare.

Pyrard är förskräckt fascinerad av de maldiviske kvinnornas oblyga sexualitet. Flera gånger återkommer han i sin skildring till kvinnornas liderlighet och männens svårigheter att tillfredsställa sina hustrurs erotiska behov.

Om en man har tre hustrur och alla bor på samma ö är mannen enligt lagen tvingad att sova lika många nätter med var och en av dem, noterar Pyrard, men denna lag följs inte: "Det är en illa genomtänkt lag för dessa länder, där tre män inte skulle förslå för en hustru, så liderliga är kvinnorna."

Äktenskapsbrott, incest och homosexualitet är vanliga trots lagens och straffens stränghet. Ingenting är vanligare än sexuell liderlighet — varken hustrur eller egifta kvinnor betraktar det som en synd och de ger utan att tveka efter och underkastar sig sina manliga vänner för att efteråt "tömma ut frukten (en högst avskyvärd sed)", åstadkomma abort eller göra sig av med sitt oäkta barn:

"Kvinnorna är förunderligt lättsinniga och männen är inte bättre, men de har mindre kraft och mod. Deras högsta önskan är att, om de kan, hitta något recept för att tillfredsställa sina hustrur och ge dem själva större styrka att

utöva sin liderlighet och jag tror att de skulle ge allt de har för en sådan sak. De har ofta frågat mig om jag vet några sådana metoder, även de högsta adelsmännen, och faktiskt så ofta att jag blev alldeles sjuk av att tala om det. De talar om det oavbrutet även då deras hustrur är närvarande, av vilka de har så många som tre, så att de, vilket jag har sagt, är ur stånd att tillfredsställa dem alla. Dessutom är luften synnerligen tryckande, vilket orsakar att en del av den naturliga kraften dunstar bort, och vidare är deras livsform emot dem i det här fallet. Deras nerver blir slappa genom att de ständigt vistas i vattnet. Lägg därtill att de flesta av dem äter opium, eller, som de kallar det, *aphinn*, vilket berusar och fördummar dem.”

Pyrard var en gång vittne till hur den maldiviske överdomaren dömde ett antal kvinnor, 25 eller 30, varav några av de främsta damerna i landet. De var, skriver Pyrard, “anklagade för ett brott, som jag inte hört talas om tidigare: det utövas endast på Maldiverna och det kallas *pouytallan*.”

I en not, som är avfattad på latin, antyder han vad det rörde sig om:

“Således brukas på visst sätt en där växande frukt, som hos dem kallas *quela*, hos oss banan, vilken oftast är lika lång som en hand och lika tjock som armen på en tio års gosse. Men det sätt som denna används på är så vederstyggligt och barbariskt att jag blyges att återge det mesta av detta.”

SEXUALLIVET PÅ MALDIVERNA i våra dagar har två helt olika sidor.

Den ena, den yttre, är präglad av islams stränga sexuallagar och eftersom maldivierna tillhör den sunnitiska sekten har de inte bara koranen utan också Muhammeds upptecknade ord som rättesnöre. Den andra, den fördolda, är på sätt och vis också präglad av islam: av dess starka betoning av det erotiska, av sexualakten som en förlustelse för mannen.

Jämsides med de stränga sexuallagarna;, som tycks tillämpas slumpvis och som en metod för terror, existerar på öarna i det fördolda en nästan fullständig sexuell öppenhet. I denna atmosfär rör sig de allra flesta samtal kring det sexuella. Där de sitter i skuggan av träden och sysslar med sina göromål talar kvinnorna om männen — om deras penisars storlek, om hur djupt in de förmår tränga, om hur länge det dröjer för dem att få utlösning. Där de seglar på lagunen talar männen om kvinnorna — om hur stora deras slidor är, och hur fuktiga de är, om hur hårbevuxna deras venusberg är, om deras dofter, deras rörelser och deras utsöndringar.

De beskriver sina samlag. Berättar alla detaljer, nämner alla namn. Varje flicka, varje kvinna, varje pojke och varje man på ön är förr eller senare i samtalets centrum. Varje penis, varje vagina beskrivs, beröms eller kritiseras.

Barnens sexuella intresse vaknar tidigt. De små barnen leker långt före puberteten i grupper under kokospalmerna på stranden. Det är vanligt att de äldre kvinnorna och männen någon gång undervisar dem både teoretiskt och

praktiskt — då barnen blivit könsmogna kan de alla detaljer: har inte mycket mer att lära. Genom springor i palmladsväggarna har de sett allt. I sina lekar söker de praktisera det. De kittlas, kysses, smekes — någon gång fullbordas samlaget: en flickas mödomshinna bryts sönder utan att hon vet vad som sker — redan i nioårsåldern når flickorna puberteten.

Ett maldiviskt samlag är en snabb driftsupplevelse utan många variationer, utan annat förspel än en häftig kyss. Innan kvinnans lustar knappt hunnit vakna ber mannen henne klä av sig och tränger in i henne. Då blir också kvinnan hastigt uppeggad, och fastän mannen uteslutande tänker på sin egen tillfredsställelse och ofta får snabb utlösning hinner i de allra flesta fall också kvinnan få orgasm, innan mannen hastigt drar sig ur, klär på sig och utan vidare går därifrån som om han endast gjort sin plikt. I början av äktenskapet har man samlag regelbundet, varje kväll — ibland dessutom tidigt på morgonen och åtminstone o gång gang i veckan dessutom mitt på dagen, då kärleksakten ofta utspelas utomhus på den del av gården, som är inhägnad med höga palmladsstaket eller korallstensmurar. Sen det första barnet fötts begränsar man sig till tre eller fyra samlag i veckan. Alltid sker det på samma rutinmässiga sätt, någon enstaka gång möjligen med kvinnan ovanpå mannen, men aldrig med det omväxlande och sköna erotiska spel, som beskrivs i arabisk litteratur.

Under havandeskapet är kvinnan än villigare till samlag — hon går då ofta i ett slags erotiskt rus, en situation som

utnyttas inte bara av maken. Detta fortsätter ända fram till födseln. Förlossningen föregås ofta av ett samlag, vilket anses underlätta den.

Män från Male har bland öarnas kvinnor rykte om sig att vara bättre älskare än öarnas mera burdusa karlar.

Begreppet äktenskaplig trohet existerar knappast. Varje man, som beger sig ut på en resa, vet att hans hustru omedelbart uppvaktas till och med av hans bästa vänner och han vet också att hon inte ställer sig avvisande.

Eftersom preventivmedel är förbjudna på Maldiverna är naturligtvis nativiteten hög. Fyra eller fem barn i varje familj är vanligt, men mycket sällan räcker mannens inkomst till annat än föda och inte ens till kläder åt så många. Ännu större barnaskaror än så hör emellertid till det ovanliga — man utnyttjar "naturliga" preventiva metoder — de "säkra dagarna" och sädesuttömning utanför slidan. Även om de aldrig nekar till ett samlag är unga ogifta kvinnor mycket medvetna om risken att bli med barn och insisterar på att mannen ska spruta sin säd utanför deras kropp. Och eftersom konsten att avbryta i rätt tid medför sexuell berömmelse är de flesta män också angelägna om att göra det.

Helt i enlighet med koranens bud är antalet hustrur begränsat till fyra: "Om ni fruktar att ej kunna vara rättfärdiga mot de faderlösa, gift er då med sådana kvinnor som behagar er, tag två hustrur eller tre eller fyra." Den regeln gäller endast för gemene man: de gamla sultanerna följde annorstädes i den islamska världen profetens höga exempel på ohejdat hyckel, för dem var liksom för

Muhammed i stort sett alla kvinnor tillåtna. På Maldiverna har sultanerna emellertid aldrig haft några harem: antalet hustrur var för dem, liksom för andra, begränsat. Och maximumantalet hustrur på Maldiverna har alltid varit fyra.

För att ha fler än en hustru måste mannen enligt lag ha en viss fastställd inkomst, högre för varje hustru. Det allra vanligaste är att mannen endast har en hustru — de polygama äktenskapen är i själva verket sällsynta. Det lär knappast finnas någon maldivisk man med det maximala antalet hustrur. I Male finns det bara en rik affärsman, som håller sig med tre, och några andra som håller sig med två.

I stället byter man hustru desto oftare. Det finns visserligen män, som hållit sig med samma hustru hela sin levnad, men de är få. Enligt den muslimska lagen behöver mannen endast uttala frasen "Jag förskjuter dig" för att skiljas från sin hustru. Dessutom måste emellertid ett skilsmässocertifikat utfärdas av rätten och för det fordras antingen hustruns underskrift eller också två vittnens.

Kvinnan har ingen skilsmässorätt. Hon har möjlighet att anmäla sin make för rätten, om hon utsätts för grym behandling, och mannen kan då bli dömd. Men inte ens i de fallen kan rätten förordna om skilsmässa utan makens samtycke.

Det finns emellertid en begynnade rörelse för kvinnans frigörelse också på Maldiverna. Skilsmässolagen rimmar ju illa med det faktum att det i andra sammanhang, till exempel ifråga om rätt till utbildning och förvärvsarbete, knappast råder någon kvinnodiskriminering i Male — på öarna är ju förhållandena annorlunda. Det är också

skilsmässolagen, som de unga skolade flickorna främst reagerar emot. Men den stora majoriteten kvinnor är naturligtvis helt uppslukade av den månghundra-åriga traditionen, kan inte tänka sig något annat utan finner sig i att hela deras liv indelas i perioder med olika män, av-brutna av skilsmässoperioder. Det svåraste för en maldivisk kvinna är att bli förskjuten och sen aldrig mera gift. Endast i tre månader efter skilsmässan får hon underhåll av sin tidigare make.

Vid en skilsmässa får de barn, som är över nio år gamla, själva bestämma hos vem de vill stanna, fadern eller modern. Barn under nio år lämnas till modern, men endast om hon sam-tycker — eljest får fadern vårdnadsplikten. Detta ger kvinnan en viss möjlighet att sätta sig på tvären: Om maken efter tre eller fyra barnafödslar tycker att hustrun blivit mindre attraktiv och därför vill gifta om sig med en yngre kvinna råkar han i svårigheter om hustrun vägrar att ta med sig barnen, då hon flyttar. Den tilltänkta hustrun kanske då inte längre är lika villig.

Ingenting hindrar att mannen efter skilsmässa ångrar sig och tar sin första hustru till sig på nytt. Det är mycket vanligt att så sker. Det finns emellertid en gräns: samma makar kan skilja sig och på nytt gifta sig tre gånger — därefter måste någon av dem på sitt håll skaffa sig en ny äktenskapspartner. Efter ytterligare en skilsmässa kan de emellertid för fjärde gången flytta ihop och legalisera förhållandet.

För att kringgå lagen i detta avseende har man utvecklat ett, ovanligt system, som beskrevs redan av Francois

Pyrard och som fortfarande fungerar klanderfritt. Man kan anlita en *medu piru*, en man som åtar sig att mot betalning gifta sig med kvin-nan och sova en natt tillsammans med henne. Det är underförstått att något samlag inte ska förekomma mellan dem. Nästa dag betygar den tillfälliga maken att han har legat med kvinnan, några dar senare förskjuter han henne. I och med det har lagen följts, åtminstone till bokstaven, och de båda ursprungliga makarna kan efter tre månader gifta om sig för fjärde gången. De kan emellertid använda en *medu piru* bara två gånger — skiljer de sig för femte gången finns det ingen återvändo.

En *medu piru* står mycket lågt på den sociala rangskalan att bli beskylld för att vara en sådan är bland det värsta en maldivisk man kan råka ut för.

De ideliga bytena av äktenskapspartner skapar rätt säregna förhållanden — de 12 000 människor, som bor tätt tillsammans på Male, tycks i samma mån som folket på de mindre öarna leva i ett slags gruppäktenskap. Öarna vimlar av halvsyskon — det förefaller som om alla på något sätt är släkt med alla. Många barn har aldrig sett sin far. En släkttavla skulle bestå av en myriad av trådar — inte lik ett stamträd utan en spindelväv.

Hela detta system utgör alltså det yttre, det officiella och legala maldiviska samhället och har egentligen ganska litet gemensamt med det fördolda sexuallivet. Det skulle inte kunna fungera utan en detaljerad lagstiftning, byggd på koranen och Muhammeds ord. Många av dessa lagbud är i västerländskt synsätt brutala.

Att få ett "oäkta" barn på Maldiverna betyder katastrof. Det innebär att både fadern och modern grips av polisen, det vill säga armen. Modern sätts i husarrest, fadern förs till fängelseön Vilingili — detta om de inte erkänner. På Vilingili får fadern sitta tills han erkänner. Om båda erkänner att de idkat samlag med varandra före giftermålet döms de först till prygel och förvisas sen till olika öar. Det finns många sådana förvisningsöar i Maldiverna. Ett och ett halvt år får de sitta där. Förhållandena på öarna är av allt att döma rätt fruktansvärda. Det är inte så att det är bara män på en och bara kvinnor på en annan ö, utan könen är blandade och fullständig sexuell anarki råder. Regeringen förser de förvisade med risportioner, men i övrigt får de klara sig själva, till exempel genom att fiska eller genom att arbeta för den bofasta befolkning, som också finns på de öarna.

Eftersom erotiken har en så avgörande plats i livet på Maldiverna tjänar de hårda sexuallagarna till att stärka presidentens maktposition. Hans ställning är i princip exakt densamma som de tidigare sultanernas — han kan utnyttja sexuallagarna för terror och det finns också exempel på att han har gjort det.

Enligt Muhammeds ord, som sunniterna tyder det, betraktas varje barn, som föds tidigare än sex månader och nio dagar efter giftermålet, som oäkta. Det finns ett visst förnuft i det budet: en pojke och en flicka hinner alltså gifta sig för att göra barnet legitimt, då de upptäcker att flickan är med barn. Men för några år sedan ändrade president Nasir plötsligt lagen: alla barn, som föddes tidigare än nio

månader och nio dagar efter giftermålet, dömdes som oäkta. Barnet kunde förstås vara för tidigt fött, men det blev barnmorskan, som lick den omöjliga uppgiften att avgöra den saken — att alltså säga att det här barnet avlades för nio månader och nio dagar sen eller att det här barnet avlades för nio månader och tio dagar sen.

Det var en ung man, som kom hem från studier i Colombo och nästan omedelbart förälskade sig i en flicka. De gifte sig efter några månader, men efteråt upptäckte de att hon hade varit med barn redan då de gifte sig. De reste båda till Ceylon och hon födde där barnet i hemlighet. Men då de återvände till Male spred sig ända ryktet: de greps av polisen, men erkände inte. Pojken fördes till Vilingili och dog efter ett halvår i svåra plågor, sen man för sent fört honom till sjukhuset i Male. Nu lever modern och barnet i armod och olycka.

Lagen ändrades senare igen: nu är sex månader och nio dagar åter den kritiska gränsen. Följden är att det finns många barn, som helt orättmätigt förklarades vara "oäkta" under den tid lagändringen var i kraft. Lagligt sett har ett illegitimt barn visserligen samma rättigheter som ett legitimt, men i praktiken är det naturligtvis annorlunda i ett samhälle fullt av fördomar.

FAHIMA KOMMER IN I MITT RUM för att visa upp mig för två besökare, kvinnor från en ö i norr, för första gången på besök i Male. En mor och en könsmogen tonårsdotter — mörkögda, mörkhyade betraktar de mig intensivt med fnittrande, oblyg nyfikenhet.

— De frågar om du är farlig, säger Fahima.

Plötsligt, som vore det en instinkt, en reflex, tar flickan upp mina sandaler, som jag sparkat av mig, hejdar sig ett ögonblick men går sen fram och ställer dem vid mina fötter. Det är en förtjusande gest, mycket enkel, men ändå med en förbluffande underdånighet, eller kanske krav.

Kanske är det så att de maldiviska kvinnorna under århundraden av manlig överhöghet har tagit makten i det fördolda: utvecklat en infernalisk metod att behärska männen genom att spela ut en så uppslukande erotism att männen förvandlats till stressade vrak, behärskade av sexuellt mindervärdeskomplex, ständigt tvingade att spela en roll av stora älskare — en roll, som de inte duger till,

Frankois Pyrard kom den hemligheten på spåren för 370 år sen:

Klimatet tär på männens förmåga att göra de heta och amorösa kvinnorna till viljes, skriver han. Och männen är lata och lättjefulla: "Deras huvudsakliga motion är ju att ligga med kvinnor och då oftare med stor önskan än med verkligt resultat."

Kanske har de maldiviska männen fallit i den grop Muhammed grävde åt dem genom koranens kränkande syn på kvinnan som en könsvarelse, skapad till mannens förlustelse: "Kvinnorna är er åker: gå på er egen åker hur och när ni vill."

Kanske upptäckte de maldiviska kvinnorna för århundraden sen att en av mannens största svagheter är att han inte alltid kan få sin penis att stå, hur gärna han än vill, och att han förvandlas till ett kräk, då han inte kan det. Då han brädas av en banan.

BLUE SEA

*Jättevågen börjar som en ljus strimma, växer
och förintas*

FÖRST SKA VI RESA MED SUVASA.

Men avfärden fördröjs och Deen blir orolig — båten är liten och kaptenen har redan tagit emot 35 passagerare: det kan rimligtvis inte finnas plats för fler ombord.

Det är bättre att resa med Lall, som ska gå några dar senare. Men också Lalls avresa fördröjs och Deen erfar att en tungt lastad segelbåt ska bogseras — det innebär en orimligt lång restid och dessutom stora faror om vinden blir hård, menar Deen.

Jag funderar allvarligt på att gå ombord på en segelbåt, som uppges vara klar för avfärd, en stor gammaldags maldivisk segelbåt.

Men alla varnar mig. Det är för osäkert att resa med segelbåtar, säger man. En sådan resa kan gå snabbt, om man har tur med vinden. Men den kan lika gärna ta en månad eller mer, om man har otur.

Jag får en promenadkäpp av importerad teak gjord i en snickarverkstad och lämnar tillbaka kryckan till sjukhuset. Kommer jag bara iväg, tänker jag, blir foten kanske hel igen. Ombord på en båt kan man hålla sig stilla.

Dröjsmålet gör mig irriterad och nervös. jag kan inte stanna här i Male längre, jag börjar gripas av panik.

När en engelsk korvett ankrar ute på redde — den

ryska båten har gett sig av — bestämmer jag mig för att försöka få kontakt med engelsmännen, förklara min situation och be om hjälp att komma härifrån. De är på en kort artighetsvisit och spelar en fotbollsmatch i Male. Men efteråt ger de sig genast iväg ut till båten, innan jag hinner kontakta dem, och på morgonen har korvetten försvunnit.

Jag står snart inte ut längre på den här lilla ön.

— Om tre dar reser vi, säger Deen.

Men jag tror inte på honom — hans tidsbegrepp är ju ett annat än mitt.

Äntligen kommer vi iväg. Båten heter Blue Sea.

Vi kommer iväg på resan till Addu atoll längst i söder, söder om Ekvatorn.

Blue Sea är omkring tio meter från för till akter och jag räknar ut att däckets sammanlagda yta — om man undantar proviantlådor, vattentunnor och maskinrum — inte kan vara mer än omkring 20 kvadratmeter. Det är 38 personer ombord — sex besättningsmän och resten passagerare. Det blir alltså omkring en halv kvadratmeters livsrum per person — men det räcker gott om sämjan är god och det är den. Vi sitter ju alla i samma båt.

Min vän Deen har dragit sig för den här resan. Han har rest mellan Male och Addu ett par gånger tidigare och lider, när han tänker på att han nu måste genomgå dessa strapatser ytterligare en gång. Han ska till Addu för att starta en skola. Han tar sin mor med på resan.

— Och enda möjligheten att komma dit är att resa med dessa förskräckliga båtar!

De allra flesta av passagerarna ska inte till Addu atoll utan till Fomulah, som är sista hamn — fast där finns förstås ingen hamn — före Addu. Men Deen har några vänner som ska till Addu, och jag upptas i den kretsen redan kvällen före avresan, då vi sitter och pratar hos Ahmed Mohamed, som är en högt studerad adduan, vilken nu arbetar som kamrer vid Shipping Department och dessutom är parlamentsledamot.

Deens vän och medarbetare Mohamed Naseem, 25 år, ska med på resan. Han ska bli rektor för en skola, som Deen tänker starta på Addu. Naseem är född där och har sin hustru där.

Och Mohamed Rasheed, 20 år. Han har studerat på Ceylon och räknar med att kunna ta sig till USA för fortsatta studier, men först ska han hem och hälsa på föräldrarna på Addu.

Och Ali Loutfi, 29 år, veteranen då det gäller resor mellan Male och Addu. Han är handelsman — det är hans 56:e resa på rutten. Nu är han vald till ledamot av Addus atollkommitté och kommer i fortsättningen inte att resa så ofta.

Vi håller kontakt med Blue Seas kapten och får rapporter om hur förberedelserna för avresan fortskrider. Men inte förrän klockan fyra på natten är det dags. Alla de övriga passagerarna har redan installerat sig på däck. Deen kommer allra sist — men lyckas ändå få den bästa platsen ombord: på ena lastrumsluckan.

— Inte en minut mer än nödvändigt ombord på den här förskräckliga båten! säger Deen.

Sen kan motorn starta. Blue Sea krånglar sig genom labyrinten av fartygsskrov, master och ankartrossar och styr ut i ljuset från en månskära, som ligger på rygg mellan stjärnorna.

Rasheed lånar mig en sovmatta och en kudde — han har dubbel uppsättning med sig. Det är lätt att sova i de långa dyningarna. Blue Sea stävar söderut med last av rissäckar och sovande människor.

Klockan sju serveras frukost: nybakade maldiviska tortillas. Man doppar dem i riven torrfisk och dricker te till. Däckstewarden ser till att alla vaknar och får sin portion. Det blir bättre plats då några sätter sig upp för att äta.

Blue Sea är en ombyggd segelbåt. Skrovet av trä har försetts med ett däck, som har två omkring tre kvadratmeter stora lastrumsluckor och en brunn, där en ny fin råoljemotor placerats. Sen har hela däckets täckts med ett alldeles platt tak av masonit. Men takhöjden är inte mer än knappt en och en halv meter, vilket innebär att inte ens de mest småvuxna maldivierna kan gå raka.

Aktern är en kombination av styrhytt, pentry och toalett. Rorgångaren står med ena foten på en liten låda och den andra på den långa rorkulten. Han har sikt framåt genom en glugg. En liten kompass ligger framför honom. Kocken eldar i en burk längst akterut och på andra sidan rodret finns toalettlådan, som har en liten lucka med hasp. För att ta sig dit måste man kliva över kocken och hans pinaler, men har man väl ålat sig in i lådan och stängt luckan kan man vara för sig själv.

I akterutrymmet finns också en länspump. Handtaget sitter löst och pumpen läcker, men arbetar de hårt får de ändå upp skvättvis med vatten ur kölsvinet. Om en man pumpar, en man står till rors, en man är på toaletten, kocken rör om i grytan och däckstewarden diskar är det lika trångt på akterdäck som på passagerardäck.

Vill man ha omväxling kan man hiva sig upp på det platta taket. Det fordrar en del akrobatiska anlag och Deen betraktar det som alltför riskabelt. Det är ganska skönt att ligga och sola sig på taket, men det är numera förbjudet att sova där på nätterna. En passagerare rullade nämligen under en tidigare resa ner i havet utan att någon märkte det.

— Han var på väg till Addu tillsammans med sina två barn, berättar Ali Loutfi. På kvällen, sen man ätit, klättrade han upp på taket för att vila. Han somnade och föll överbord någonstans mellan Fomulah och Addu. Ingen märkte det och han vaknade inte förrän han var i vattnet och såg båten försvinna. Han fick av sig sina byxor och gjorde en luftballong av dem. När ballongen sprack rev han i stället av sig skjortan och använde den som livbälte. Han låg och flöt i åtta timmar och drev iland på Fomulah, där han räddades.

VI GÅR PÅ UTSIDAN av Södra Male atoll, men ganska nära revet, och styr vid middagstid in i Felidu atoll. En stor rocka svävar i vattenytan och tycks leda båten genom infartsrännan. Vi fortsätter över lagunen och ankrar efter fem timmars färd för natten vid en liten ö med namnet

Rakidu. Felidu atoll ser på sjökortet ut som en känga. Rakidu ligger i sydvästra kanten och är en av fem bebodda öar i atollen. De övriga är Fulidu, som ligger i norr, Felidu, Tinadu och Keodu i östra kanten. Atollkontoret ligger på Felidu.

Deen och jag och Rasheed hoppar överbord och simmar iland. Med min onda fot känner jag mig som en anka: jag simmar bättre än jag går. Jag bryr mig inte om att bandaget blir vått. Öchefen möter oss och ordnar med en båt, så att vi kan ta oss åter till Blue Sea och hämta kläderna. När vi är tillbaka har hela ön kommit på benen och vi vandrar i procession mot öchefens hus.

Han heter Moosa Abdullah och är i 40-årsåldern. Folket på ön kallar honom "Babe", vilket betyder storebror. Han har haft det namnet ända sen han var liten, säger han.

Det bor 177 människor på Rakidu, berättar öchefen, och det är den bästa ön i hela atollen. Fångsten är god — mellan 100 och 200 fiskar om dagen.

Han visar oss hur man skaffar dricksvatten på ön. Vattnet i de fasta brunnarna är inte bra. För att få dricksvatten gräver man därför ett nytt hål varje dag — bara ungefär en halv meter djupt. Sen öser man upp vatten ur hålet och silar det genom en duk.

Moosa Abdullah har ett välbyggt korallstenshus, men han bjuder på kvällsvard i "farfarshuset", som är ett gott exempel på att även hus som byggts av trä och palmbladsmattor kan stå i generationer på Maldiverna.

Det här huset byggde min farfar i sin ungdom, säger Moosa. Han var över 70, när han dog. Nu är min far över

70. Huset måste vara över hundra år. Det är reparerat ibland, na-turligtvis, men stommen är densamma. Och det är fortfarande ett fint hus.

Vi får vällagat ris med kokt fisk och torrfisk, chili, lök och limon. Det är den bästa måltid jag ätit på öarna.

Sen sover vi gott på tärtsängar i katibuns huss och det är alldeles ljudlöst i hela byn. Klockan tre väcks vi, ger oss ut på båten och kolar där på nytt. Motorn startar och vi glider ut på lagunen i månljuset.

I soluppgången är vi redan halvvägs över sundet mellan Felidu atoll och Mulaku atoll och några timmar senare går vi in genom revet. Där innanför är vattnet lugnt, nästan spegelblankt mellan stilla krusningar. Inga segel syns på hela dagen. Kursen går rakt över lagunen, som är fri från rev och öar, och strax efter middagen passerar vi Kurali i atollens södra ände och fortsätter söderut. Vid fyratiden spanar kaptenen och några av sjömännen i fören efter inloppet till Kolumadulu atoll och strax före solnedgången når vi fram. De manövrerar med ledning av vattnets färgskiftningar och gör klart för ankring nära ett rev. Några besättningsmän hoppar i vattnet och gör fast ankaret i korallen och efter en rätt omständlig procedur ligger Blue Sea säkert förtöjd i både fören och aktern. Medan solen går ner i moln bakom ett par öar förrättar Deen bön.

Ali Loutfi berättar om ön Dyamijili, den allra bästa och mest utvecklade i Kolumadulu atoll. Gatorna är breda och jämna där, berättar han, och där finns många gamla vackra hus med utsmyckningar i teak. Där finns också ett gammalt

sultanpalats, som är mycket fint, säger Ali.

Kaptenen bjuder mig att äta middagen tillsammans med honom. Vi sitter med benen i kors på var sin trossrulle uppe på taket.

Han heter Hussein Kalifan — *kalifan* är en religiös hederstitel — och är 56 år. Han äger inte Blue Sea utan har hyrt den för några resor. Han är lång och senig och mycket ljushyad —men för varje dag på sjön blir han alltmera solbränd och väderbiten. Det är tydligt att detta är hans första sjöresa på en tid.

Hussein Kalifan:

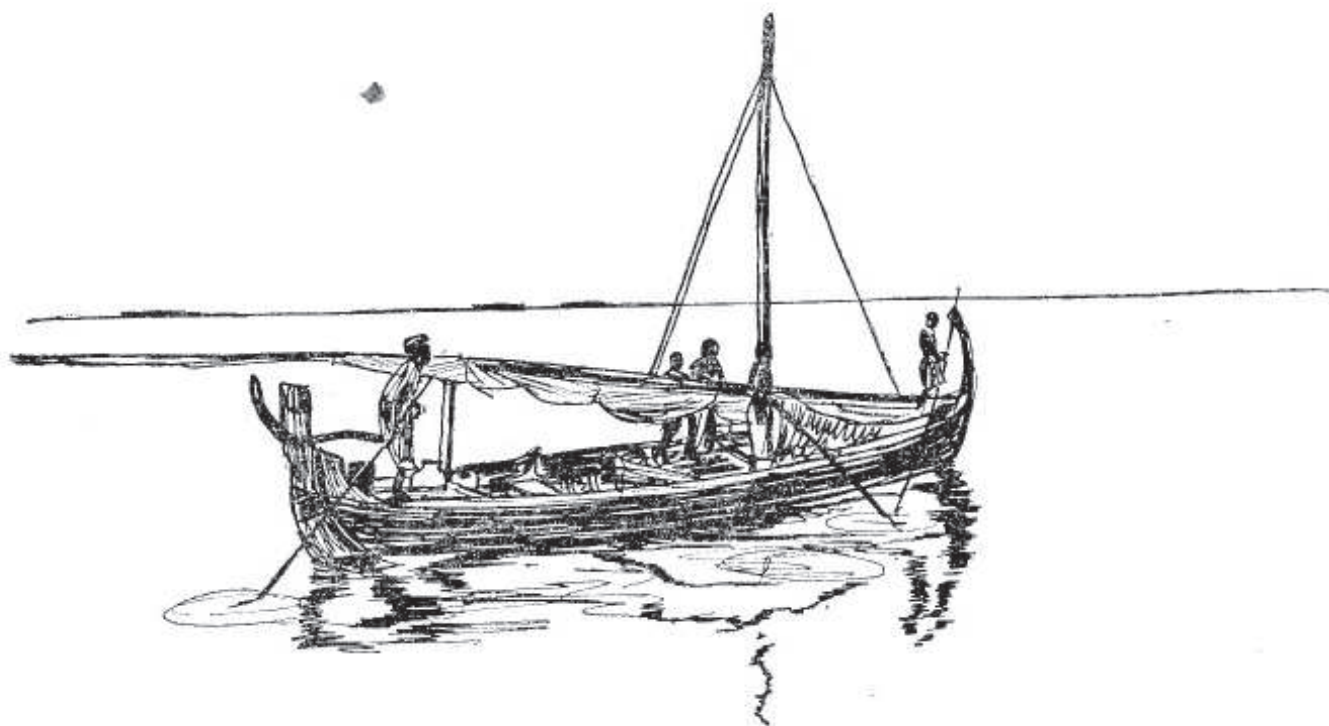
— Min far hette Mohamed Takurufan och jag är född på Fomulah. Min allra första båtresa gjorde jag då jag var tio år. När jag var 16 kom jag till Male och bodde där i 15 år i sulta-nens hus. Jag studerade religion och såg efter sultanens trädgård och hans fåglar.

När jag återvänt till Fomulah gifte jag mig. jag fiskade, sålde kokostoddy och började bygga små fiskebåtar. Jag byggde sju båtar och sålde dem och byggde sen en mycket stor segelbåt. Det var 22 år sen och det tog ett år att bygga den båten. 40 man arbetade åt mig. Denna typ av båt, som kallas odi, var då vanlig på Addu och Fomulah. Det fanns åtminstone 30 sådana båtar. De hade fyrkantiga råsegel och man kunde inte kryssa mot vinden. I stället inrättade man sig efter monsunerna. Ett par gånger om året seglade vi till Male och en gång om året till Colombo. I Colombo måste vi då vänta en eller två månader tills vinden vände och vi kunde segla tillbaka. Till Ceylon hade vi last av kokosnötter, kopra, fisk, rep, snäckor, kokossocker, kokostoddy och

rihaakuru. I Colombo lastade vi ris, socker och mjöl. 500 säckar kunde vi ta.

Jag seglade med båten i 20 år. Den finns fortfarande kvar, ligger upplagd på Hulumedu i Addu atoll. Jag har nu hyrt den här motorbåten, men ska försöka skaffa mig en egen motorbåt — har redan köpt motorn. Enda fördelen med motorbåtar är naturligtvis farten. Det tar tre till fyra dagar från Colombo till Male — med segelbåt kunde det ta månader. Men är vinden god är segelbåtarna snabbare — det går att segla från Male till Addu på tre dagar.

Jag har gift mig tre gånger, men jag har kvar min första hustru och det är med henne jag har barnen, två söner och fyra döttrar. En son hjälper mig på Fomulah, den andre studerar i Male.

Här innanför revet i norra delen av Kolumadulu atoll inväntar vi nu månen och sover under de mörka timmarna. Vid fyratiden har månen, som är i tilltagande men ännu inte ens halv, kommit tillräckligt högt för att ge navigationsljus genom atollen och vi fortsätter mot söder, närmar oss en rand av öar i gryningen och möts av kraftig sjögång, då vi passerat mellan dem på väg till nästa atoll: Haddummathi. Vi möter några stora segelbåtar, som gör god fart fastän de är tungt lastade.

DET VAR MR ZAKI, utrikesministern, som satte mig i kontakt med Waheed Deen. Det var när jag antydde svårigheterna att resa i detta land med 2 000 öar men utan reguljära båtförbindelser.

— Jag har en ung släkting, sa utrikesministern. Han under-isar på öarna och han ska snart resa till Addu. Ni kan säkert resa med honom, ni kan inte få en bättre följeslagare. Jag ska be honom att kontakta er.

Deen och jag blev omedelbart goda vänner. Men ingen av oss var riktigt säker på den andre. I två veckor titulerade vi varandra artigt "Mr Deen" och "Mr Tord". Och jag kom att alltid kalla honom Deen, inte med förnamnet Waheed.

Nu, mellan atollerna Kolumadulu och Haddummathi, säger Deen:

— Jag har inte berättat för dig om mig själv. Vill du att jag ska göra det?

Waheed Deen:

Jag är egentligen en bafulu, det vill säga av kunglig börd. Min farfar, Haji Imadu Deen, var sultan. Han studerade i

Egypten och tog sig en egyptisk hustru. Min far studerade också i Egypten och under tiden störtades min farfar. Två gånger försökte han återta makten men blev slutligen deporterad. Min far hade två egyptiska hustrur med sig hem, men sände dem tillbaka och gifte sig med en enkel kvinna, som han älskade, min mor. Han var en djupt religiös och ärlig man. Han dog 1956 och lämnade inte mycket materiellt efter sig. Han hade levt som en god muslim och inte samlat rikedomar.

Jag är nu 26 år. Jag har gått några år i skola i Male och för samma år som min far dog till Colombo på ett regeringsstipendium. Jag var alltså bara 11 år då. Jag studerade vid en kristen internatskola i Peradenya på Ceylon tillsammans med andra maldivier. Det var en mycket värdefull tid, som blev avgörande för min syn på världen. Vare sig man är kristen eller muslim är det viktigt att man tar sin religion på allvar. Det försöker jag göra.

År 1961 gavs fyra ryska stipendier till Maldiverna. Jag var en av dem som blev utvalda — bland dem var också de två, som nu är läkare vid sjukhuset i Male och som du har träffat. Själv ville jag egentligen inte alls resa — jag gillade inte Ryssland och det ryska politiska systemet. Jag kunde ändå inte vägra utan att få problem med regeringen. Vi gav oss av, men i Delhi råkade vi ut för besvär. Meningen var att jag skulle studera till mariningenjör — nu fick jag veta att jag inte kunde få sådan utbildning i Sovjet. Ryska ambassaden i Delhi var inte informerad om oss och själv ville jag inte ge mig av på det här äventyret. De båda pojkarna, som nu är läkare, kom alltså så småningom iväg

och fick sin utbildning — men då de reste inbillade sig en av dem att han skulle studera fiske och fiskeindustri och andre att han skulle studera handel. Men de blev alltså läkare.

Jag och den fjärde i gruppen hoppade av. Vi trodde inte på ryssarna utan begav oss till brittiska ambassaden för att söka hjälp. Detta var ju på den tiden, då Maldivernas utrikesaffärer fortfarande sköttes av engelsmännen och vi hade brittiska pass. Vi blev väl omhändertagna, men måste stanna en hel månad i Delhi. Engelsmännen kontaktade Colombo och ordnade stipendier åt oss för studier vid en skola i Newcastle, men först måste vi ha tillstånd av den maldiviska regeringen att resa dit. Detta var just under revolten i Addu och förbindelserna mellan Maldiverna och England var allt annat än hjärtliga. Fast detta visste ju inte vi någonting om. Engelsmännen rådde oss att återvända till Male och det gjorde vi.

Men vi hade inte mer än kommit i land i Male, förrän vi greps och fördes till säkerhetspolisen för förhör. Den främsta orsaken var väl att min kamrat hade skrivit ett upphetsat brev till Male och anklagat regeringen för att ha misskött historien med de ryska stipendierna. Själv tyckte jag inte att det fanns anledning att skylla våra svårigheter på regeringen — det var ju snarare ryssarnas fel men jag blev ändå arresterad och förhörd. Vi försågs med handbojor och sattes alltså i häkte, men det var inte precis det mottagandet vi hade väntat efter att ha varit borta från Male i flera år. I tre veckor förhörde man oss och ville framför allt veta vad engelsmännen hade sagt och vad vi hade sagt åt dem. Men vi hade ju inte mycket att berätta.

Sent en natt fördes vi utan förklaringar till ön Bados, som på den tiden var en förvisningsort för pojkar — ett slags uppfostringsanstalt. Vi hölls kvar där i nio månader och gjorde i stort sett ingenting på hela tiden, bara latade oss och badade i havet.

Så släpptes vi och jag erbjöds arbete på finansministeriet. Jag var sekreterare på marina avdelningen. Jag sökte ett nytt stipendium och fick det. I två år var jag i Colombo och studerade telekommunikation. När jag kom åter till Male andra gången fick jag arbete vid radion, men råkade ut för trassel igen. Jag gjorde ett misstag — återutsände ett Voice of Ame-rica-program. Men egentligen var inte felet mitt — tidigare hade man återutsänt de här programmen, men ingen hade meddelat mig att det kommit order om att de skulle upphöra. Jag fick sparken dagen efter, utan några frågor och utan att bestraffas. I tre månader var jag sen

kontorist vid flygplatskontoret. Jag hade gift mig och jag gjorde en privat resa till Colombo tillsammans med min hustru. Sen bestämde jag mig för att börja undervisa. Jag for till Addu och fick i gång en privatskola, där jag undervisade i två år tillsammans med Mohamed Naseem. Nu har vi varit i Male för att inregistrera en ny skola i Addu. Allt är klart och vi reser dit för att starta skolan.

När jag gifte mig var min hustru mycket ung, alldeles för ung. Hon var bara 13 år, när hon fick första barnet. Nu har jag två barn, en flicka på sex år och en flicka på sex månader. Ett av våra barn dog mycket tidigt. Min hustru är nu 19 och hon stannar kvar i Male. Jag är faktiskt gift med henne tre gånger. Jag har skilt mig från henne två gånger men gift mig med henne igen. Det är min mor, som vållar problem. Hon tycker inte om min hustru — det blir bara bråk mellan de två. Det är orsaken till att jag har tagit min mor med på resan till Addu. Jag kan ju inte ta med mig min familj, eftersom flickan går i skola i Male.

Så nu vet du min historia.

Medan Deen berättar slår en väldig lysande ljusgrön våg då och då upp ur det djupblå vid norra horisonten. Varje gång tystnar Deen och vi betraktar naturfenomenet utan att kom-mentera det. Jättevågen börjar som en ljus strimma, växer och förintas.

— Vad folket behöver är utbildning, säger Deen. Ingenting kan förändras utan utbildning. Det bästa jag kan göra för folket är att försöka ge dem utbildning. Det är därför jag står ut med sådana här strapatser. Vi ska starta

en skola på Addu, Naseem och jag. Vi ska fortsätta till andra öar och starta nya skolor. Det är enda sättet att åstadkomma en förändring: genom utbildning.

Den gröna jättevågen reser sig igen.

— Du ser inte allt, när du ser öarna, säger Deen. Du ser bara det yttre, men det är inte hela sanningen. Det finns något i det fördolda, något som är gömt under ytan. Kanske du förstår vad jag menar. Gör du det?

Jag har mina aningar.

— Det är vissa saker, som alla borde ha rätt till, säger Deen. Alla borde ha rätt till gott vatten, nödvändig sjukvård, någorlunda säkra transporter — inte livsfarliga, överlastade båtar som den här. Regeringen borde åtminstone kunna åstadkomma ett transportsystem mellan atollerna. Och utbildning — alla borde ha rätt till utbildning. Men på öarna har de ingenting. Ingenting alls. Det är så här: de sitter där som fåglar i ett fågelbo, innan de lärt sig flyga. Som en fågelunge: först ser han bara boet och är lycklig med det. Men tittar han över kanten och ser världen utanför, då blir han orolig, då måste han få lära sig att flyga. Folket på öarna sitter och tittar över kanten, men ingen lär dem att flyga ut. Ingen ger dem någon utbildning.

Vi når Haddummathi atoll — har styrt rätt på infarten genom revet och passerar en underbar liten ö, som tycks vara obebodd.

Deens mor är en parant kvinna — över 40 måste hon ju vara även om hon födde Deen mycket ung. Men det är omöjligt att gissa åldern på maldiviska kvinnor.

Det är två kvinnor till ombord. En ung flicka, som ska till Fomulah för att föda sitt barn — hon är gift med en man i Male. Barnet växer i hennes mage, ibland känner hon på den. Hon har mycket stora tomma ögon. Hon lämnar sällan sin plats, men besättningsmännen och medpassagerarna ägnar henne särskild omsorg: de ser alltid till att hon får mat och att hon äter maten och de ordnar så att hon kan ligga bekvämt på natten. Det är något rörande över denna omsorg om den unga havande kvinnan.

Den andra kvinnan är en ung nymfoman från Male — jag tror att hon är nymfoman: hon har skickats till Fomulah av sina släktingar, sägs det, för att hon skött sig illa i Male. Hon försöker alltid prata med männen ombord, men Kalifan håller ett öga på henne. De båda unga kvinnorna håller till på var sin sida om lastrumsluckan och de första dagarna talar de inte med varandra. Men efter några dygn får de ändå kontakt och sitter bredvid varandra, den havande flickan och nymfomanen.

I ÖSTER SER VI ÖN GANG, som är en av Maldivernas längsta, nära tio kilometer lång. På eftermiddagen når vi ön Mamendu och ankrar utanför den. Den tycks först vara obebodd och ingen kommer ut för att möta oss. Tillsammans med några besättningsmän simmar jag iland och följer en stig mellan kokospalmerna förbi några båthus och in i en by. De lånar en båt och hämtar Deen och de andra. Först nu upptäcker byborna att de fått besök — bygatan är plötsligt full av folk och alla stirrar på mig. Då vi går för att tvätta oss och raka oss vid en brunn, omgärdad av en hög mur, samlas på ett ögonblick en väldig skara

män, kvinnor och barn därutanför, på respektfullt avstånd, för att försöka få en glimt av mig genom dörren.

— De har förmodligen aldrig sett en vit man här förut, säger Deen. Så det är klart att de är nyfikna.

Mamendu har omkring 500 invånare, varav 150 är nyinflyttade från Kaladu, en annan ö i samma atoll. Kaladu är en fattig ö med dåligt vatten, dålig jord och dåligt fiske. Regeringen organiserade folkförflyttningen som ett led i en plan att skapa bättre levnadsförhållanden genom viss centralisering av bebyggelsen. Det här är det första flyttningssprojekt, som är helt genomfört, berättar Ali Loutfi, som känner Haddummathi atoll utan och innan efter sina många resor. Det var inte någon tvångsförflyttning. Först byggdes husen här på Mamendu och sen fick Kaladuborna själva komma och se och bestämma om de ville flytta. Alla flyttade. Kaladu är en mycket liten ö och där växer bara kokosnötter och brödfruktträd. Mamendu har efter maldiviska förhållanden mycket god jordmån — här växer ju bland annat bananer och limoner. Mamendu är mycket bättre än Kaladu och här finns plats för många fler.

Vi träffar öchefen — en otroligt ful man med framtänder, som står ut som på en gnagare. Jag frågar hur det går med de nyinflyttade.

Någon aversion mot dem förekommer inte, betygar han. Kaladus katibu har hand om nybyggardelen, men alla lever tillsammans i god sämja. Det finns mat för alla.

Nybygggarbyn har enkla men välbyggda hus av både palmblad och korall och i trädgårdarna har bananplantor redan skjutit upp innanför spjälstaketen.

Katibun bjuder på te i sitt hus. Torkade brödfruktskivor, som nästan smakar som kex, serveras till. Dörröppningen och gatan utanför är full av stirrande ögon — jag är en sällsynthet.

I solnedgången återvänder vi till Blue Sea och äter

middagen ombord. Vi har en av de farligaste etapperna kvar — över En och en halv grads-kanalen till Huvadu atoll.. Vi ska fara klockan sex, har kaptenen sagt. Sen ändrar han det till klockan åtta. Men klockan åtta säger han:

— Vädret är bra, men båten är tungt lastad. Vi väntar någ-ra timmar till.

Någon gång under natten vaknar jag till och ser att vi är på väg ut genom revet. I soluppgången är vi ute på havet, på väg till nästa atoll.

Vi har tur med vädret.

En nordöstlig bris sveper över vågorna och fyller ett litet hjälpsegel, som man hissat i den korta masten.

Haddummathis kokospalmer har försvunnit bakom horisonten och Huvadu atoll bör snart dyka upp. Men vid fyratiden lånar Ali Loutfi ett sjökort, river en tråd ur sin skjorta och mäter upp distansen mellan de båda atollerna.

— Med fem knops fart borde vi ha varit framme nu, säger han.

Men inga kokosöar syns. En av besättningsmännen klättrar upp i masten och spejar. Man tar fram en walkie-talkie och anropar, men får inget svar.

Solen närmar sig horisonten, men inga öar syns till. Besättningsmännen turas om att hänga uppe i masten och speja. Stämningen blir en smula nervös.

— De navigerar helt slumpartat, säger Ali. De tar ut en kompassriktning och gör sen en uppskattning av

strömavdriften. De har förmodligen räknat alldeles fel på strömmen. Risken är att vi inte siktar öarna innan natten. Vi kan tacka Gud för att vädret är så bra.

Inte förrän strax efter klockan sex siktas en ö. Men det är fortfarande tre timmars gång dit och det blir nu snabbt mörkt.

— De startade för sent från Haddummathi, säger Ali Loutfi. Vi gör inte ens fyra knop. Det är 54 sjömil mellan reven, men vi har gått i en stor båge. De har beräknat strömmen alldeles fel, precis som jag trodde. Nu kan vi förmodligen inte gå in i atollen förrän i morgon bitti.

Det finns ju inga bojar och inga fyrar i Maldiverna — bara vid Male och på Gan längst i söder. För att navigera genom reven måste man ha dagsljus, eller i varje fall starkt månljus. Nu når vi inte Huvadu förrän strax före midnatt och månskären är skymd av moln. Det finns ingen möjlighet att hitta passagen, det är ingenting annat att göra än att vänta ute på öppna havet och hoppas att det lugna vädret står sig till morgonen. I ett par timmar ligger vi där och kryssar. Då motortemperaturen visar tecken på att stiga slår man av motorn och vi driver i de långa dyningarna med hjälpseglet uppe.

Inte förrän i gryningen kan vi styra in mellan ett par öar i atollen. Stämningen ombord är irriterad. Två av passagerarna, en far och hans tioårige son, ska till en ö i atollens västra del och har fått besked om att Blue Sea ska angöra den ön, men eftersom mycken tid förlorats — vi är ju redan inne på fjärde dygnet — vägrar kaptenen att följa den avsedda rutten. Han vill i stället fortsätta rakt söderut

genom atollen för att spara tid. Han driver sin vilja igenom och de båda passagerarna får finna sig i att sättas iland på ön Nilandu för att därifrån försöka ta sig vidare.

Men innan dess har många hårda ord växlats.

— Är det vanligt också i andra länder att gamla människor blir fortare arga och förtretade än unga människor? frågar Ali Loutfi. Jag har lagt märke till att det är så här i Maldiverna. Kaptenen här, han blir till exempel arg och tvär så snart något går honom emot. Är det så också i andra länder?

Jag har aldrig tänkt på det. Kanske det är så.

All är en iakttagare.

— På den här ön, noterar han då vi lämnat Nilandu, har de inga badrum alls. De gör sina behov i vattnet, männen på den ena sidan av ön, kvinnorna på den andra. De gör det aldrig på land. Det är egentligen allt som är att säga om den ön. Det är en dålig ö. Det var inte rätt av kaptenen att sätta iland de båda på den ön. Det kommer att bli mycket besvärligt för dem att ta sig hem därifrån. Det kan ta dem flera veckor.

Huvadu är en mycket vidsträckt atoll. Vi styr ut över den väldiga lagunen i sydvästlig riktning och det tar hela dagen. Vi möter några segelbåtar och de liknar inte riktigt båtarna i de andra atollerna: de har fyrkantiga råsegel, några av dem röda. De liknar vikingaskepp.

Den här typen av segel finns kvar endast i Huvadu och Addu. Inga nya båtar av den typen byggs — det går att kryssa mot vinden med dem, men det går inte alls så bra som med segel av den trekantiga typen. Mellan varje atoll

tycks båtarna skilja sig i någon liten detalj. Det kan till exempel vara turkulten — i Male är den rak, här i Huvadu vackert S-formad.

I SOLNEDGÅNGEN styr vi in mot Fiyori. En mycket smal ränna går genom revet — det skulle inte gå att hitta inloppet i mörker — men därinnanför finns en förstklassig småbåtshamn och vi ankrar nära stranden i en kokoslund, palmerna sträcker sig ut över vattnet. I skymningen går vi iland. Både Deen, Ali, Naseem och Rasheed känner folket här på ön — vi blir väl emottagna hos katibun, Ahmed Didi. Han är en reslig och mycket ståtlig man — har kortklippt grått hår och bär glasögon. Jag skulle ha kunnat träffa honom varsomhelst och tagit honom för universitetslektor, men han är alltså katibu på en avlägsen ö i Maldiverna.

Han har två mycket vackra döttrar. Hans yngsta dotter är sjuk.

— Se på henne så mager hon har blivit, säger Deen. Jag minns henne sen förra året — hon var otroligt vacker då.

Sjukdomen har delvis förlamat henne, men hon är ändå glad och visst är hon vacker där hon ligger på en bädd och lyssnar till Ali Loutfis skämt. Hon säger något om mig — vad säger hon?

— Hon säger att du verkar så snäll, förklarar Ali. Hon tycker att du är så lugn och vänlig, där du sitter och lyssnar till ett språk som du inte förstår.

De gör i ordning sängplatser. Jag sover på ett rent vitt lakan under ett vitt moskitnät. I slummern hör jag kvinnorna smyga omkring i mörkret. Deras skuggor glider

över moskitnätet i ljuset från flämtande oljelampor. Luften är tung. Natten är hetare än någonsin.

Fiyori är en rätt liten ö. Här bor omkring 500 personer i en enda by, som är ganska hopträngd trots att ön har vida obebyggda områden.

Loutfi redogör för hur landet fördelas:

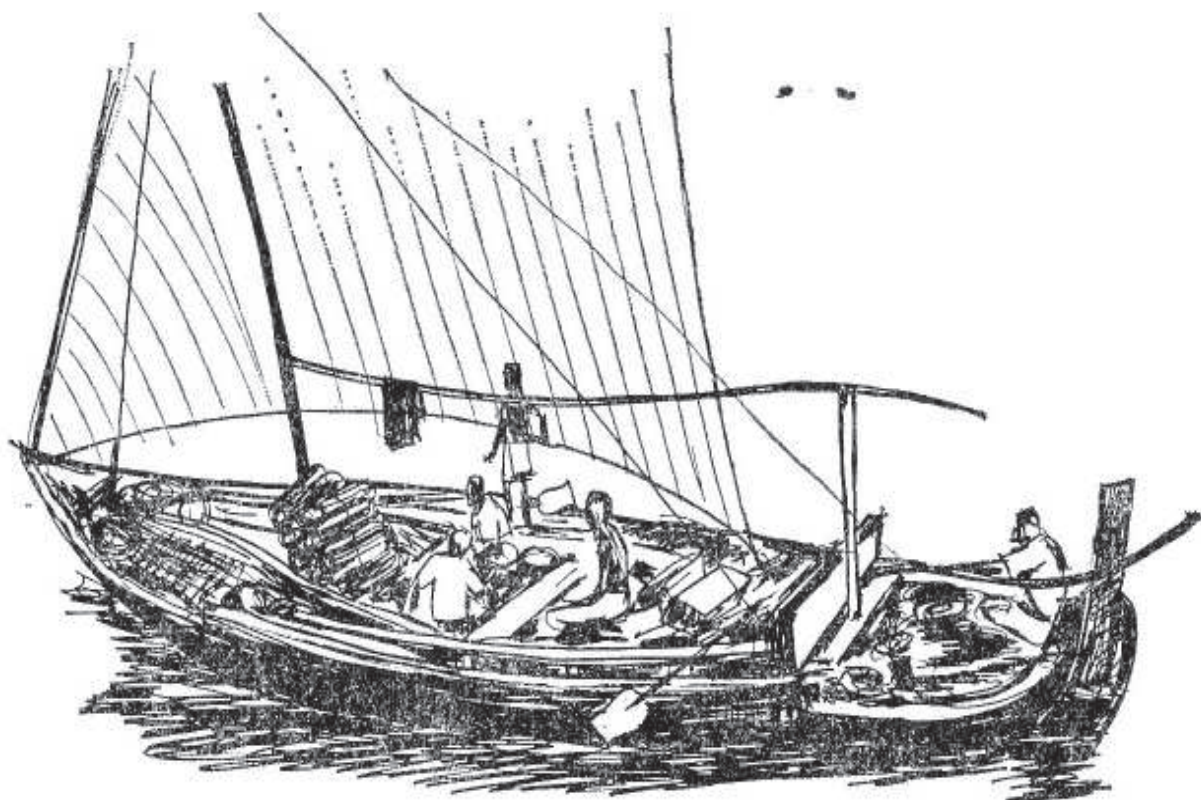
De allra flesta öarna ägs av regeringen. Men varje maldivisk medborgare har rätt att få ett område på 100 gånger 50 fot att disponera som sitt eget. Detta har fastslagits i en relativt ny lag — tidigare sköttes landförmedlingen av katibun utan särskilda regler. Nu begär man oftast att få sitt land efter giftermålet. Men för att få en jordlott till exempel på Fiyori måste man vara skriven på Fiyori. Det går inte för en person från en annan ö att börja bygga och odla där. Om man är född till exempel på Hittadu och flyttar till Fiyori tar det 12 år att bli betraktad som bofast på Fiyori.

Den här regeln gäller för hela Maldiverna och är av gammalt datum. Den gäller alltså också mellan till exempel Male och Addu. Lagen hindrar ingen att resa fritt mellan öar och atoller och stanna varsomhelst — men för att räknas som "bofast" på en ö och ta ut sin laglott måste man alltså ha bott där i 12 år. Detsamma gäller med en del undantag om man ska söka arbete. Bestämmelsen är nödvändig i ett örike som detta, menar Loutfi. Det är till exempel så att det finns gott om arbetstillfällen i Addu atoll på grund av den brittiska flygbasen där. Men om folk från andra atoller fritt kunde flytta till Addu bleve förhållandena snabbt svårbemästrade där. Likadant är det ifråga om Male, som ju ändå är överbefolkat. Svårigheten att få bosättnings-

tillstånd är en spärr mot ökad inflyttning.

Lagen bidrar sålunda till att hindra folkomflyttningar mellan öar och atoller. Ändå är det inte så att varje ö är en helt isole-rad värld, som söker hålla främlingar borta. Det är en sak, som skiljer Maldiverna från andra öriken: här har ju aldrig förekommit några stamstrider. Det förekommer överhuvudtaget ingen klar etnografisk indelning av landet, endast en geografisk.

Fiyori är en ö med god jordmån — ändå utnyttjas inte landet alls i full utsträckning. Förutom kokospalmerna har man bananer, papaya, brödfruktträd och en del andra tropiska frukter och man odlar ett slags jamsrötter på översvämmade små fält. Men landet kunde säkert utnyttjas ännu mera, i synnerhet som man behöver alla tillskott av

föda. Fisket är nämligen växlande.

— Under tre år kunde vi inte exportera någon fisk, berättar katibun. Vi har knappt haft tillräckligt för vårt eget behov. Förra året var relativt bra och i år förefaller det också vara bättre. Problemet är att vi ju dels måste kunna fånga bete i lagunen, dels få fisk på betet utanför revet. Och vi kan inte göra långa turer: fisken måste snabbt föras iland och kokas omedelbart, annars förstörs den.

Med denna primitiva fiskemetod får man ändå, då fisken går till, stora mängder fisk att sälja till Male. Katibun själv, som äger två båtar, ber Blue Seas kapten att angöra Fiyori på nästa resa till Male — han har torkad fisk för över 30 000 rupees att leverera. Det är en hel förmögenhet. För pengarna kan han köpa en stor fiskebåt till och bli ännu rikare.

Som alltid är katibun rikast i byn. Han har nyligen byggt ett nytt korallstenshus. Det är inte det enda stenhuset på Fiyori men det största. Skillnaden mellan den rike katibun och den allra fattigaste bybon är stor. Några hyddor i utkanten av byn är eländigare än några andra jag sett på öarna. Ändå tycks inte ens den fattigaste veta av sin fattigdom — eftersom ingen behöver svälta i ett land, där det finns mat att hämta både i havet och på land, är klyftan i levnadsstandard mellan den rikaste och den fattigaste ändå oändligt mycket mindre än i utvecklade samhällen. Här är det en fråga om att bo i stenhus eller palm-bladhus, att sova i en säng under ett moskitnät eller på en matta på sandgolvet. Om att äta riset ur en porslinstallrik eller ur en sprucken skål. Om att äga ett par fiskebåtar men inte själv fiska eller att ingå i ett fiskelag och få sin del av fångsten.

Om att gå klädd i en fin sarong eller i en lappad och trasig klänning. Om att ha tjänstefolk eller att själv arbeta åt andra.

Men djupare sett är levnadsstandarden densamma. Katibun kan samla rikedomar, men han kan inte utnyttja dem för lyx och överflöd, ty något sådant finns inte. Han strävar heller inte efter det.

Katibun på Fiyori, vår vänlige och omtänksamme värd, har som de flesta andra öchefer fått sitt ämbete i arv och förvaltat det efter bästa förmåga. Inte bara till det yttre liknar han en universitetslärare i sina bästa år, också i sitt uppträdande.

Han är en god make och familjefar. Han har haft åtta barn — men alla har samma mor och lian är fortfarande gift med samma kvinna, har aldrig haft någon annan hustru. Av de fyra sönerna och de fyra döttrarna är endast tre i livet. Den äldste sonen drunknade under en storm. En son dog i Male efter fyra år i skolan där. En son dog i späda ålder. Och den yngste sonen gav sig oförklarligt bort i en segelbåt och återvände aldrig. En dotter dog i barnsäng.

Ahmed Didi vakar noga över att hans gäster blir väl omhändertagna. Kvinnorna sköter sina sysslor i köksavdelningen, bakom huset: hustrun Mariyam, döttrarna Sabiiha och Shariifa. Båda är gifta, men vistas i föräldrahemmet och deras makar syns inte till. Saria, den tredje systemen, är också gift och bor i ett annat hus, men tillbringar en stor del av sin tid hos föräldrarna.

Shariifa, som är sjuk, vistas uppe på dagarna, men har svårt att gå. Man vet inte vad hon har för sjukdom och någon läkare finns inte i atollen — endast i Male. Jag har ju

också svårt att gå, hoppar omkring med min käpp. Det råder ett slags samförstånd mellan Shariifa och mig eftersom vi båda är invalider och tycker synd om varann, skulle vilja sköta om varann.

EN NATT HADE VI ÄMNAT STANNA på Fiyori. Men under natten kommer ett oväder med blåst och regn — att fortsätta över Ek-vatorialkanalen med dess hårda strömmar är inte tillrådligt. Vi blir kvar på ön — det är fredag och Deen går till mosken tillsammans med katibun. Han klagar över att moskén är illa underhållen och över att knappt 30 öbor varit där.

Jag vandrar tillsammans med Ali Loutfi till öns östra ände genom en frodig djungel av gröna blad, doftande blommor, krälände luftrötter — det är som en botanisk trädgård. Stora krabbor rasslar ner i sina hålor, strandfåglar flyger upp och pilar ut över vattnet. Bränningarna dånar på avstånd.

Den här obebodda delen av ön kallas Addanafutta och Fiyoriborna tror att djävulen bor här. De söker sig ogärna hit — några nyfikna pojkar, som följt oss på vår vandring, vänder om då vi når ett stycke in i buskagen. Vi skymtar endast en fiskare med nät vid stranden — han är trygg: djävulen rör inte en man med nät, säger Loutfi. Ett exempel på hur förnuftet segrat över folktron och skapat ett praktiskt undantag i vidskepelsen.

Men kanske djävulen ändå bor där, för när vi är långt inne i djungeln bryts kryckan av käppen, som snickaren gjorde åt mig i Male: jag är nästan hjälplös utan att kunna

stödja på käppen och lyckas nätt och jämnt ta mig tillbaka till byn. Men där ordnar Ali Loutfi snabbt att den blir lagad.

Det fortsätter att regna i skurar hela dagar. Det är buruna som börjat, förmodar man — de särskilt blåsiga dagar som brukar inleda monsunerna. Jag lär mig att det maldiviska året inte har bara fyra årstider utan många: nästan varje vecka har ett namn och en förutsatt väderlek. Nu uppskjuts resan ytterligare ett dygn. Rasheed är förtvivlad — i två månader har han nu varit på väg från Colombo till sitt hem på Addu. Två månader...

På kvällen blir stämningen irriterad. Ryktet att avresan kan dröja ytterligare flera dygn sprids. Buruna-tiden brukar vara i två veckor. Det förefaller som om vi riskerar att bli fast på Fiyori, ty Blue Sea kan endast klara nästa etapp av resan i lugnt väder. Vi våldgästar ju Ahmed Didi och hans hus — vi är inte inbjudna ... hur länge kan vi stanna här?

— Oroa dig inte för det, säger Ali Loutfi. På Maldiverna är det en oskriven lag att resande ska få mat och logi. Vi är gäster här och det vore oförskämt av dig att be att få betala. Så gör man inte.

Vi sitter där i de bekväma stolarna på katibuns inbyggda altan och då och då kommer Shariifa eller Sabiiha och bjuder oss på citronsaft eller te. En av männen från Blue Sea har lånat katibuns gamla trampsymaskin och syr skjortor i brokigt tyg. Flera beställer skjortor av honom — han har fullt arbete hela dagen. På kvällen kommer katibun med en väsande primuslykta, som han hänger i en ståltrådiskrok i taket. Utanför fönstergluggarna är det fullt av stirrande ögon.

Vi sover ännu en natt under moskitnäten. Vi äter ännu

många måltider hos katibun på Fiyori. Och efter varje måltid kommer han med en banan och ger åt mig, bara åt mig. — Du är privilegierad, säger Deen.

Nästa dag bestämmer sig Hussein Kalifan, Blue Seas kapten, utsatt för påtryckningar av både passagerare och besättning, att lätta på den alltför tungt lastade båten. Tio säckar ris tas iland och förs till katibuns hus, där de ska magasineras. Det dåliga vädret fortsätter, men då båten nu har relingen en decimeter högre ovanför vattnet än förut tror man att överfarten till Fomulah ändå bör vara säker.

Ännu en båt lägger till vid Fiyori — den är på väg från Addu till Male och kaptenen är en god vän till Deen. Vi gläds åt besöket — skulle Blue Sea inte komma iväg har vi ändå en möjlighet att återvända till Male: behöver inte tvingas stanna på Fiyori i flera veckor.

Men klockan sju nästa morgon tar vi farväl av katibun och hans kvinnor. De står på stranden — alla utom Shariifa — då vi ger oss ut till Blue Sea.

— Visst har det varit arbetsamt, säger Sabiiha. Men vi är ändå mycket ledsna, då ni nu far.

I den trånga passagen genom revet kör Blue Sea på grund — kan inte svänga tillräckligt snabbt i er krök. Kaptenen hoppar omedelbart överbord — febrilt arbetar han och besättningen och slutligen kommer vi loss. Men ute i lagunen möter fler besvärligheter: det verkar som om båten fått en läcka vid grundstötningen — vattennivån i kölsvinet är onormalt hög. Man stoppar och pumpar och Deen, som blir desperat, anser det bäst att vi ändå

återvänder till Fiyori i stället för att riskera livet.

Skrovet undersöks och ingen läcka hittas. Kalifan lugnar Deen. Vi styr ut i Ekvatorialkanalen. Men våra aningar är onda. En storm, en störtvåg skulle sänka båten. En felnavigering skulle föra oss rakt ut i oceanen utan möjlighet att nå land. Det finns ingen livbåt, inga livbälten ombord. Det finns ingen radio — det fanns en walkie-talkie, men den tappade man i vattnet vid Fiyori och den är obrukbar.

— Klarar vi det här, säger Deen, så beror det på mina böner.

MOSKEN PÅ GURAI DU

Ali Loutfi berättar om en resa år 1965:

— Jag for från Male med en segelbåt, en stor båt med 18 man ombord. Vid Kolomadulu atoll råkade vi ut för en storm och kunde inte hålla båten läns. Vi försökte landa på den obebodda ön Diamiggilli, men kunde inte. I stället tog vi oss in till Madifushi, en bebodd ö. Där drog vi upp båten på land och re-parerade den. Den var i mycket dåligt skick. I 15 dagar'arbe-tade vi med den. Sen sjösatte vi den, lastade den och startade på nytt. I fyra dagar blev vi fördröjda utanför ön Dindigilli —vädret var hårt. Efter sex dagar nådde vi Havada atoll och tog oss iland på Havarithinadu. Men då var båten ett vrak och vi lämnade den. Vi tog över en del av lasten på en mindre båt och reste till ön Hodedu. Efter åtta dagar kom vi vidare till Fiyori, men vinden var nu så hård att vi inte kunde fortsätta. Så småningom kom jag till Addu med en motorbåt. Resan från Male hade tagit mig två månader. Det var den värsta resa jag gjort.

Och den näst värsta?

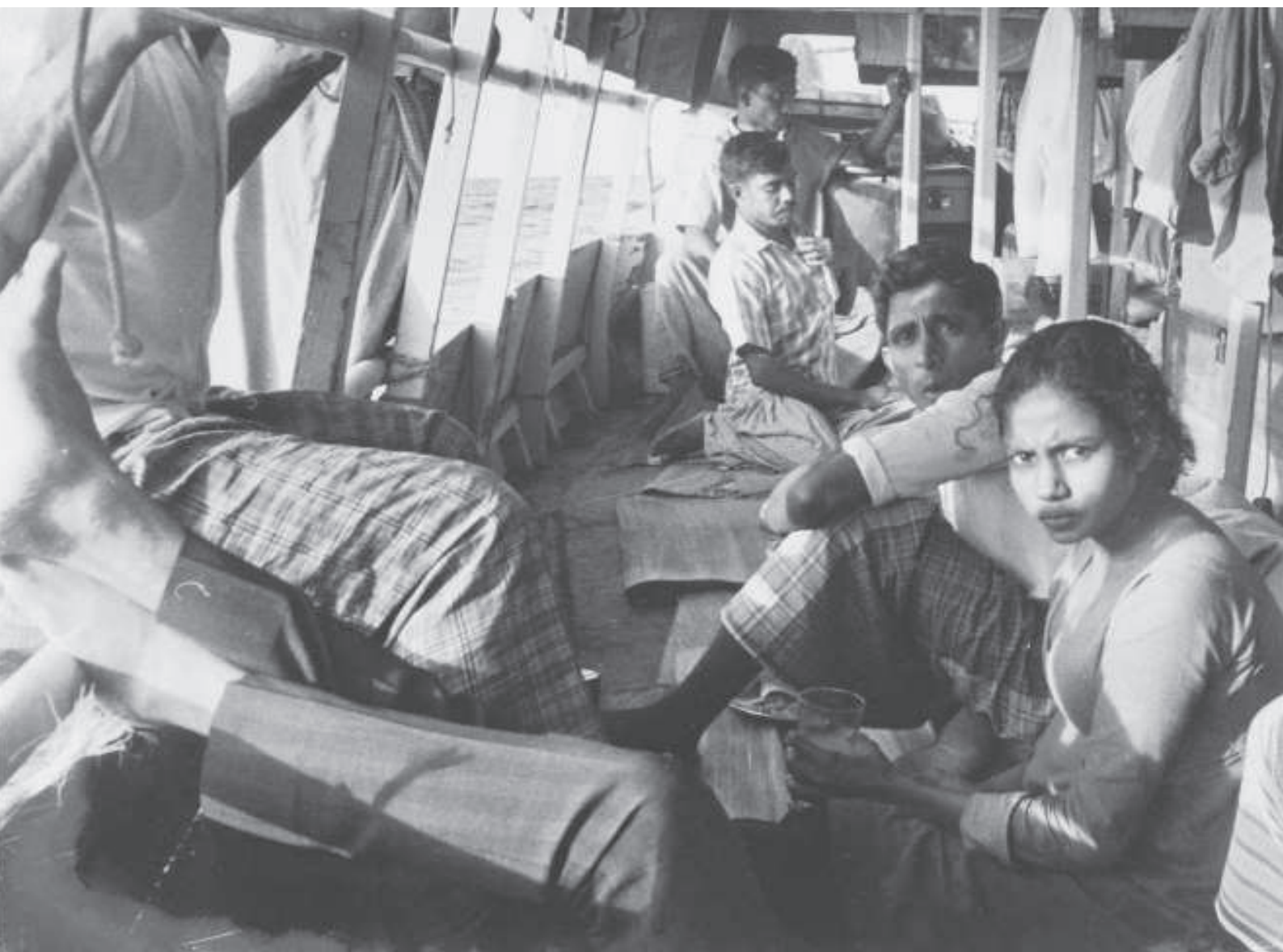
— Det är den här, säger Ali.

Utkiken på Blue Sea.

Kaptenen på Blue Sea

Passagerare.

Deens mor

Mamendo.

Sällsynt besök väcker nyfikenhet.

Fiskegarn tvinns.

Sötvatten hämtas ur en grund brunn.

FOMULAH

På stranden sållar kvinnorna korallgrus

EFTER 18 MÅNADER I MALE kom Ibn Batuta, moren från Tangerang, på kant med storvisiren, som på ett fint sätt bad honom att ge sig av. Batuta beredde sig för avfärd: betalade sina skulder, lämnade sina tillhörigheter till förvaring i en moské, försköt en av sina hustrur, gav en annan, som var med barn, nio månaders respit — var han inte tillbaka inom den tiden skulle hon få be-stämma över sig själv — och tog med sig den av sina hustrur, som hade varit gift med sultanen Shihab-Ud-din, för att åter-föra henne till hennes far, som bodde på ön Fomulah, samt sin första hustru. Före avfärden satte han i gång att intrigera och sprida ut rykten om att han tänkte sig till Malabar för att få hjälp med en revolt. När han var klar för avfärd hade storvisi-ren gripits av sådan skräckblandad ånger att han föll moren om halsen och grät så strida tårar att Ibn Batuta blev våt om föt-terna.

Det var år 1344.

Till slut kom Ibri. Batuta ändå iväg och anlände till visiren Alis ö. Där lämnade han kvar den ena hustrun, som

var helt utmattad, och försköt också den andra hustrun han hade tagit med sig. I stället skickade han efter en slavflicka, som han var förtjust i.

Man fortsatte att segla mitt bland öarna från den ena ögruppen till den andra och Ibn Batuta berättar om resan till Fomulah:

“På en av öarna såg jag en kvinna, som hade ett enda bröst. Hon var mor till två döttrar, av vilka den ena liknade henne fullständigt och den andra hade två bröst, fast det ena var stort och fullt av mjölk, det andra var litet och innehöll ingen mjölk. Jag förbluffades över dessa kvinnors utseende.

Vi anlände under färden till en annan av dessa öar, vilken var liten och hade ett enda hus, bebott av en vävare, gift och far till en familj. Han ägde små kokospalmer och en liten båt, vilken han använde för fiske och för besök på andra öar, då han så önskade. På hans lilla ö fanns också små bananträd. Vi såg inga av kontinentens fåglar där, förutom kråkor som flög fram-för oss då vi anlände och runt vår båt. Jag avundades sannerli-gen denne man och lovade högtidligt att om hans ö skulle till-höra mig skulle jag dra mig tillbaka dit intill min död.

Jag anlände därefter till ön Muluk (Fomulah), där jag fann det skepp, tillhörande kapten Ibrahim, i vilket jag hade beslutat mig för att segla till Koromandelkusten. Han kom för att be-söka mig tillsammans med sina följeslagare och de undfägnade mig med en mycket fin fest.

Visiren hade till min ynnest skrivit att jag på hans ö skulle ges 120 säckar kaurisnäckor, 20 bägare atouan eller kokos-

honung och dagligen en lagom kvantitet arekanötter och fisk.

Jag stannade på Muluk 70 dagar och skaffade mig där två hustrur.

Det är en av de fagrade öar man kan se, grön och fruktbar. Bland dess underverk lade jag märke till att en gren, som skurits från ett av träden och planterats i marken eller på en mur, täcks med löv och själv blir ett träd. Jag märkte också att gra-natäppelträdet där inte upphör att bära frukt under hela året.

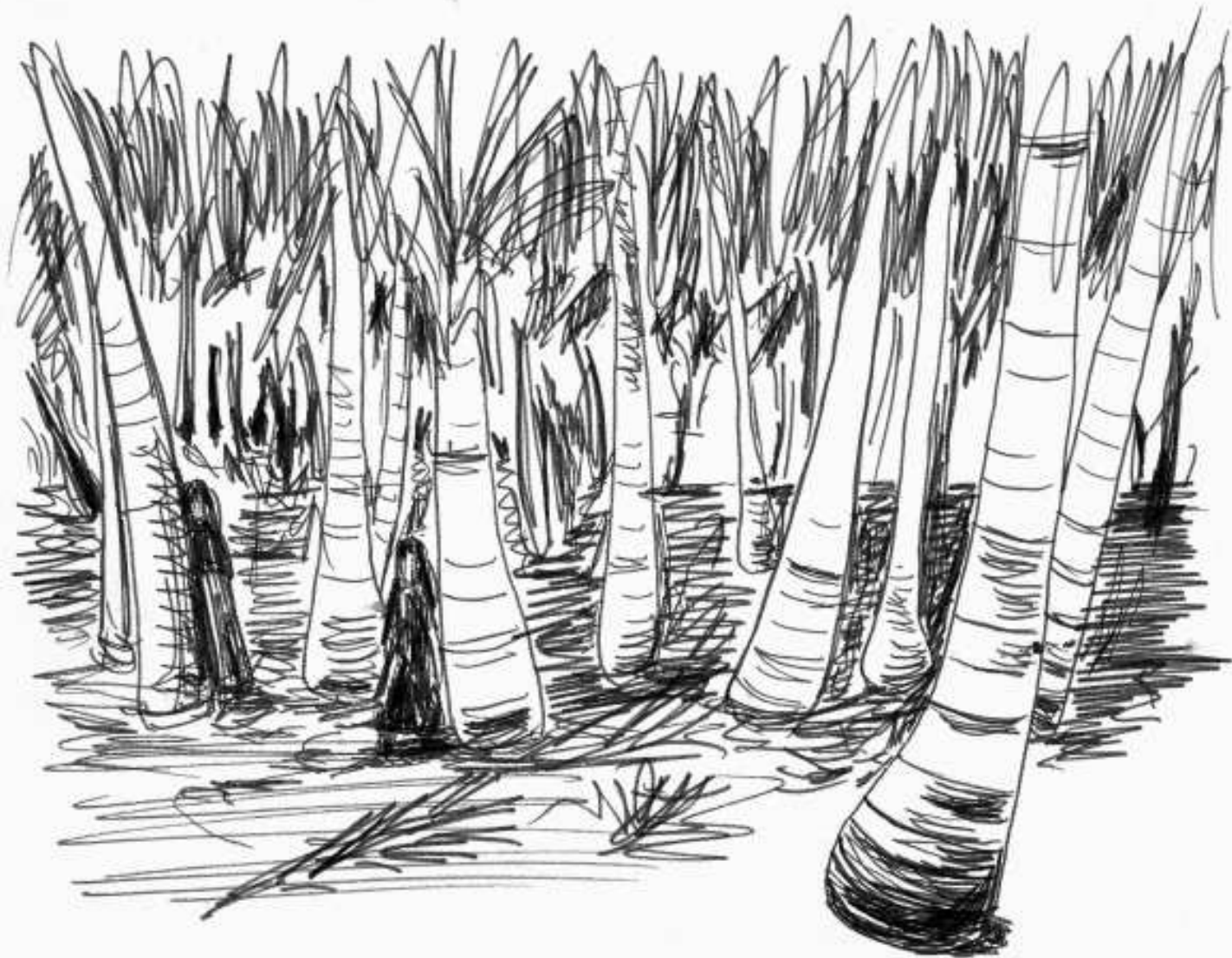
Invånarna på denna ö fruktade att kapten Ibrahim ämnade plundra dem, då han for. De hyste därför planer på att bemäktiga sig de vapen, som var på hans skepp, till hans avresedag.

På grund av detta uppstod en dispyt och vi återvände till Mahal (Male), men steg inte i land. Jag skrev till visiren och informerade honom om vad som skett. Han skickade skriftlig order på att det inte fanns någon anledning att ta vapnen från besättningen.

Vi återvände till Muluk och lämnade åter ön i mitten av må-naden Rabi år 745 (i slutet av augusti år 1344).

I månaden Shaban samma år dog visiren Jamul uddin —Gud bevare honom. Sultaninnan var med barn genom honom och födde barnet efter hans död. Visiren Abd-Allah tog sedan henne till hustru.

Beträffande oss seglade vi vidare, dock utan någon tränad navigatör. Den distans, som skiljer öarna från Koromandelkus-ten, är tre dagars segling. Vi reste i nio dagar och den nionde dagen nådde vi ön Ceylon. Vi såg berget Serendib resa sig mot himlen som en rökpelare.”

ALLAH HÖR — som alltid — Deens böner. Monsunen mojnar. Inga vågor slår in över båten, endast stänk och skum svalkar oss i hettan. Vid middagstid siktar vi Fomulah, ett par timmar se-nare ser vi en vit strand alldeles innanför korallrevet. Där ligger en rad färggranna båtar uppdragna — en av dem går omedel-bart ut och Blue Seas besättning får hjälp att ankra. Det är en omständlig procedur. Tränade dykare från ön tar ankaret och ror bort mot revet, dyker och gör fast det.

Under tiden går vi ombord i en roddbåt med fyra åror och fyra roddare, som ror in mot bränningarna, lägger båten på en våg och håller den där. På vågen rusar båten in mot

den vita stranden — i en stänkande, brusande våg kastas vi iland på Fomulah.

SEN IBN BATUTA GAV SIG AV för över 600 år tillbaka har Fomulah inte haft besök av många främlingar. Så svåråtkomlig är ön att den blivit omvärd av mystik men beskriven som ett isolerat tropiskt paradiset, befolkat av lyckliga människor.

En brittisk expedition 1899-1900 såg den endast från sjösidan. "Beträffande Fua Mulaku (Fonnilali) har jag inga särskilda informationer, eftersom vi inte var i stånd att landa på grund av den hårda vinden", skriver expeditionsledaren J. Stanley Gardiner. "Enligt uppgift av infödingar är ön naturligt urholkad i mitten, där det finns en sötvattenssjö med underliga fiskar."

Amerikanen Alexander Agassiz, som utforskade Maldiverna ett par år senare, kunde inte heller komma iland på Fomulah, men H. C. P. Bell, som ägnade en stor del av sitt liv åt Maldiverna, besökte ön på 1920-talet. I sin beskrivning utmålar han Fomulah som en veritabel Edens lustgård:

"Denna ensamma miniatyratoll anses av maldiverna själva med rätta vara den vackraste och den av naturen mest gynnade av alla öar i den vidsträckta övärlden. Den ligger isolerad i lycklig avskildhet helt vid sidan av de rutter, som normalt tas av fartyg till indiska kontinenten, Ceylon eller Bortre Indien, mitt, men något åt öster, i den breda Ekvatorialkanalen, som skiljer Huvadhu från Addu atoll."

Bell räknar upp Fomulahs tropiska frukter och konstaterar:

“Här är i varje fall svält en okänd företeelse, havet och lan-det förenar sig i att producera en skörd, som är mer än tillräck-lig för öbornas behov. Ifråga om klimat och fruktbarhet är Fua Mulaku förmodligen utan konkurrens i Maldiverna.”

Fomulahs topografi skiljer sig från andra maldiviska öars genom den branta stranden, genom att korallrevet ligger så nära land att ingen egentlig lagun bildas och genom att öns landyta är lägre än den omgivande stranden: ön är formad ungefär som en djup tallrik. Eller i varje fall en flat.

Bara några hundra meter utanför stranden störtar korallrevet lodrätt ner i djupet. Det finns inga egentliga vikar eller uddar. Fomulah har inte ens en tillstymmelse till hamn. Endast i nå-gorlunda lugnt väder kan fartyg ankra i korallrevets ytterkant.

“I denna extrema, för att inte säga fullständiga, isolering lever Fomulahs invånare ett fredligt men händelserikt liv på sin vackra ö med dess rika jord”, skriver Bell.

När jag kastas iland på Fomulah är jag den förste utlänning, som satt sin fot på ön på 50 år. Båda de tidigare kända besökarna, Ibn Batuta år 1344 och H. C. P. Bell omkring år 1920, har skildrat ön som ett problemfritt paradys. Jag har två dygn på mig att försöka finna ut om den beskrivningen stämmer också på 1970-talet.

Hussein Kakfan, Blue Seas kapten, har inbjudit oss att gästa hans hus och övernatta där, men han har inte själv tid att följa med oss dit: först måste han se till att båten blir

riktigt förtöjd i revet och att lossningen kommer i gång. En stor del av lasten är avsedd för Fomulah.

Vi går genom breda raka gator, kantade av frodiga trädgårdar bakom låga murar, till Kalifans hus — ett av hans hus, ty han har flera: är en av de rikaste på ön. Vi lånar sen cyklar och beger oss ut på upptäcktsfärd på ön med Ali Loutfi, som är

Hemmastadd också här, som guide.

Jag inser snart att jag är en stor sensation på ön. När jag cyklar på gator och stigar springer småpojkar bredvid mig, fullständigt outtröttliga, när jag stannar uppslukas jag omedelbart i en människomassa. Och när jag går in i ett hus blir gatan och trädgården och murarna fulla av folk i alla åldrar — pojkar klättrar till och med upp på de angränsande taken för att se.

Deen har mycket roligt åt detta:

— Men de menar inget ont, betygar han. De är ju bara ny-fikna. Det är nog inte bara det att din hy är ljusare. Det är också sättet, på vilket du anlände. Det är alldeles säkert att ingen utlänning tidigare rest mellan öarna som du gör, tillsam-mans med maldivier. Nu vet hela ön att du kom med Blue Sea. Alla talar om dig och alla vill se dig och din omlindade fot.

Alla dessa stirrande ögon — de har följt mig överallt ända från Male. Ändå känner jag inget direkt obehag. Ögonen är nyfikna men vänliga.

Men jag hotar Deen med att jag ska engagera alla skolbarn för att titta ut honom, om han någon gång kommer till min ö.

Byn på Fomulah är mycket vidsträckt. Där bor omkring 3 000 människor, vilket innebär en ökning med 1 000 på 50 år. Ursprungligen var bebyggelsen helt planlös och gatorna smala och krokiga. Det var under Ameen Didis korta presidenttid år 1953, som inte bara Fomulah utan också andra öar i Maldiverna blev föremål för en form av stadsplanering. Under ledning av en framsynt katibu — som förresten var morbror till min vän Ali Loutfi — åstadkoms då flera raka esplanader och ett väl tilltaget torg. Fastän gatorna endast trafikeras av nakna fötter, cyklar och dragkärror hålls de i gott skick. De skuggas av höga lummiga träd.

Ön är större än Male, men har alltså endast omkring en fjärdedel av Males befolkning. Det innebär att den har stora obebyggda områden, delvis bestående av vildvuxna buskage och delvis av frodiga men vattensjuka ängar.

Loutfi leder oss på en cykeltur till öns västra del — vi passe-rar ängar av underbara vita orkidéer och studerar öns märkli-gaste naturfenomen: den vandrande sanden.

Ön slutar här i en dyn av absolut vit sand, som är omkring 100 meter bred och 500 meter lång nedanför Fomulahs "tallrikskant". Vågorna rullar ständigt in över stranden och varje våg tycks tävla med den föregående om att nå längst med det tunna vita skummet, som sen omedelbart förintas — sekunden efter det att vågen dragit sig tillbaka tycks sanden åter vara alldeles torr. Men sanddynen slutar tvärt — går man för långt ut börjar fötterna sjunka som i kvicksand och man riskerar att dras ut i djupet.

Denna sanddyn byggs regelbundet upp under mars — april och lika regelbundet börjar den utplånas i augusti tills den helt försvunnit. På ett ställe, berättar Loutfi, bildas alltid ett hål, kanske en halv meter i diameter. Det täcks aldrig av sand.

Här ute, vid den vandrande sanden, är naturen fullkomligt orörd. Vågorna och vinden arbetar och leker i evighet. Ungefär mitt på ön, alldeles intill bebyggelsen, ligger den mystiska insjön, dold bakom höga dungar av vass och buskar. Stränderna är sankta. Vattenytan ligger blank. Ingen har mätt upp sjöns djup — ingen har utforskat dess hemligheter.

VI SOVER I KALIFANS HUS, där sängarna står tätt och det inte är tyst på hela natten. I gryningen fortsätter man att lossa Blue Sea — det är ett hårt och besvärligt arbete. Roddbåtarna kämpar sig ut genom bränningarna och i den gungande dyningen därute lastar man dem med rissäckar och lådor. Kalifans son står på landbacken med en walkie-talkie och håller kontakt med båten. Men Kalifan själv ses inte till — förmodligen är han ombord därute.

De har en handelsfirma tillsammans, Kalifan och hans son. Medan den väderbitne Kalifan själv sköter grovjobbet ombord och tycks trivas bäst med det har sonen tydligen ett högst bekvämt bokhållarjobb iland — de två skulle ipte kunna byta arbete.

PÅ STRANDEN sållar kvinnorna korallgrus. De sitter där på huk och sållar de vita kornen enbart genom att rulla dem med händerna tills de sorterat fram sandfritt grus av

lämplig grovlek. De samlar gruset i högar, fyller det på flata bladkorgar, som de bär bort på huvudet. Med vaggande höfter går de uppför sluttningen och in mot byn. Maldiviska kvinnor bär gärna bördorna på huvudet, men de balanserar aldrig bördorna fritt, som man kan se i andra länder, utan håller alltid fast dem med ena handen.

Det vita korallgruset tömmer de på gårdsplanen. En välskött gårdsplan på Fomulah ska alltid ha nytt vitt korallgrus, välsopat och rent. Jag ser en grupp kvinnor täcka också gatan utanför sitt hus med grus. På detta lägger de sen ut brödfruktskivor att torka.

Men frånsatt Blue Seas lossning och kvinnornas stillsamma arbete med korallgruset och några karlar, som sågar plank av en stor stock, pågår nästan inget arbete på Fomulah. Det är söndag, alltså muslimsk vardag, men jag ser inga fiskebåtar gå ut.

Jag tror att tiden stått stilla ända sen Ibn Batuta var här.

Kommer han nu tillbaka, tänker jag, skulle han förundra sig över cyklarna och falla i häpnad över Kalifans walkie-talkie. Men eljest skulle han inte märka någon större skillnad.

Kolonialkrig och världskrig, ideologiers kamp och revolutioner — på de maldiviska öarna har seklernas mänskliga framsteg och katastrofer bara passerat förbi som hägringar bortom linjen mellan himmel och hav.

Att resa i Maldiverna är sålunda som att resa i tidlöshet.

Det är år 1971 (och i Östpakistan pågår blodiga massakrer) kan man säga till sig själv, när man står under ett träd och ser kvinnorna sälla korallgrus på stranden. Eller man kan inbilla sig: det är år 1871. Eller det är år 1571. Eller det är år 1371. Och kvinnorna sällar korallgrus på stranden.

— Det finns en sång om Fomulah, berättar Ali Loutfi då vi dricker eftermiddagste i Kalifans hus. Den gjordes av en poet här för 25 år sen eller så. Den är aldrig upptecknad, men det finns en man som kan sjunga den. Jag tror det skulle vara bra om du spelade in sången på din bandspelare, för annars försvinner den i glömska om sångaren dör.

Ali har inte svårt att få ett bud till sångaren, som heter Tutti Rasheed och är en enkel man i 40-årsåldern. Han sitter och vän-tar på oss hemma hos Ibrahim Didi och tycks vara alldeles upp-fylld av sin sång — börjar omedelbart och utan inledning sjunga, vers efter vers. Det är en maldivisk *raivaru*, en sångbe-rättelse med otaliga verser på samma enkla melodi. Oftast är man två eller flera, som

växelsjunger — ingen kan alla verserna i en raivaru. Men Tutti Rasheed kan nästan alla. Med fullstän-digt oberörd min och utan att staka sig sjunger han på öns mjuka divehi-dialekt sången om Fomulah.

“Det sägs om Fomulah att dess vatten är gott”, sjunger han. “I sin mitt är den djup och den omges av rev och vågor. Mellan Huvadu och Addu ligger ön Fomulah.”

Han sjunger i 40 minuter, vers efter vers. Ali Loutfi hjälper mig att översätta sången, då jag sen spelar upp den. Tutti lyssnar allvarligt på sig själv och hela gården utanför huset är fylld av lyssnare.

Det är en ingående beskrivning av ön och alla dess boplatser: en detaljerad redogörelse för en mycket begränsad värld. Raiva-run berättar om Mamiskithufannu, Kurehigala, Vaidhashigan och Ruggidifannu. Om Gangudifannu, där djävulen bor, och om Kiskifannu, dit de gamla och sjuka förr fördes att dö. Om Hinadi, Unakedidi och Dondidigefannu. Om Naganamago, där betesfisker fångas, och Gemmiskifannu, där man tillber

Allah och fastar.

Enligt sången odlade öborna förr bomull, som man också spann och vävde. Arekanötter fanns i gångna tider här i över-flöd — Fomulah (eller Fua Mulaku) betyder Arekanötternas ö, säger Ali. Men nu har man knappt arekanötter för eget behov.

Sista delen av sången är en skildring av livet på Fomulah förr innan Royal Air Force kom till Gan och innan Male-rege-ringen genomdrev handelsmonopolet. Den tid, då de stora bå-tarna seglade med kalubilamas och kokosnötter till Colombo. Den tid, då det ostörda livet på Fomulah följde monsunernas livsrytm.

Tutti Rasheed sjunger som i trans. Genom hans mun berättar raivarun:

“I gamla tider visste folket, att då fåglarna sjöng i papa-trä-den var det dags att börja med fisket. Men ibland sjöng aldrig fåglarna, och då blev det heller ingen fisk.

Under regntiden går vågorna höga. Men då regntiden är över och havet ligger lugnt är fisket rikligt. Frukten mognar och grönsakerna frodas. Människorna njuter av livet och kärlekspa-ren älskar i trädens skugga. Färska unga kokosnötter vederkvic-ker den törstige.

Men då fiskesäsongen är över och året till ända fraktar män-nen fisken till Colombo för att sälja den. För den långa, långa resan ger kvinnorna dem gåvor och föda. Då männen far ut tar kvinnorna farväl på stranden och barnen gråter.

På kvällarna sjunger mödrarna vaggvisor för barnen om fä-dernas resa och om deras återkomst.

Då båtarna har försvunnit ängslas kvinnorna och ber

prästen att be för de älskade makarna. Och prästen har nu en njutbar tid, medan han berättar lögnen för kvinnorna.

På måndagar och fredagar samlas alla kvinnor för att be för sina män.

Så kommer monsunen och det stora regnet. Alla pölar fylls med vatten. Jamsen dör och barnen gråter. Maten räcker inte länge. Människorna lider och blir mycket svaga.

Denna årstid är den tid, då man säljer sina barn. Människorna äter blad och rötter.

Då monsunen är över kommer åter bättre tider. Människorna blir lyckliga och badar på stranden. Det finns åter gott om mat. Och männen, som for i de stora båtarna, återvänder — deras hustrur och barn väntar dem på stranden, ty de för med sig nya kläder och mat. Barnen väntar på gåvorna.

Da samlas alla till en stor fest och tillsammans tackar man Gud.”

Kalifan har gett besked om att Blue Sea snart ska avgå och vi väntar i ett hus i närheten hos några vänner till Ali. De bjuder mig på en apelsin — det är månader sen jag åt någon och jag känner att kroppen längtar efter C-vitamin: slukar den glupskt, den är grön i skalet men gul och söt innanför. På gården växer Fomulahs och Maldivernas enda mandarin-träd: dess gröna frukter har just mognat och Deen och Nasseem köper en bladkorg full. De är dyra, men de är ju också sällsynta.

Deen, som aldrig tidigare varit iland på Fomulah, är förtjust: han har trivts där från första ögonblicket. I ett slags saligt rus har han vandrat omkring ur hus och i hus. Han

finner öborna osedvanligt gästfria och vänliga — och kvinnorna mycket vackra och inbjudande.

Det är karaktéristiskt för Deen att han under några eftermiddagstimmar tycks ha hunnit göra sig till nära vän med en stor del av öns befolkning.

— De ber mig öppna en skola här, säger han. De har ingen skola: de erbjuder mig en mycket bättre lön än jag kan få på Addu. Jag älskar den här ön!

Nu väntar man honom på Addu — han kan inte överge Addu. Men han bestämmer sig för att snarast möjligt öppna en skola också på Fomulah.

Till allmän förvåning har Kalifan räknat rätt på tiden för båtens avgång — före klockan 12 är vi, precis som han har sagt, ombord med vårt bagage igen och däcket fylls av Fomulahbor, som ska till Addu. Men större delen av lastrummet har tömts.

Nu kollationerar vi våra intryck och upplevelser. Är Fomulah det tropiska paradiset, som det påstås vara? Hade Ibn Batuta rätt i sin beskrivning? Och H. C. P. Bell?

Det hade de nog. Men fastän tiden tycka ha stått stilla har den inte gått omärkligt förbi — Fomulah är inte längre det-samma.

Ön kan inte rimligen försörja sin växande befolkning, ty talet om dess bördighet måste vara avsevärt överdrivet, konstaterar vi.

Ön är alltså skålformad och det innebär att den är nästan omöjlig att dränera. En stor del av jorden är ständigt vattensjuk och under regnen drabbas odlingarna varje år

av översvämningar. Man gör försök att leda bort regnvattnet i diken, men riskerar ständigt att få in saltvatten i stället. Enda möjligheten skulle vara att pumpa ut vattnet, men det har man ju inte re-surser till.

Vad ön producerar är knappast tillräckligt för att hålla folket ovanför svältgränsen. Jams, brödfrukter och mangos ger buk-fyllnad men inte mycket protein. Hönor slaktas bara vid festliga tillfällen och fisket tycks vara på stark tillbakagång. Öns enda exportvara är arbetskraft: det är den brittiska flygbasen Gan i Addu atoll, som drar till sig folk också från Fomulah. En stor del av öborna vistas periodvis på Addu. På Fomulah kan inte alla överleva.

Och någon skola finns inte. Inget sjukhus, ingen läkare. Inte ens en handelsbod.

Men värst måste ändå vattnet vara. Att bo i en skålformad ö i monsunregnen och se vattnet sakta stiga över odlingarna utan att ha möjlighet att pumpa bort det — det kan inte vara en avundsvärd situation. Det måste vara som en syndaflod. En ständigt återkommande syndaflod.

Innan Fomulahs gröna rand försvunnit i norr är vi klara med vår slutsats och även Deen ger med sig:

Fomulah är inte något paradiset. Inte nu längre.

JAG TÄNKER PÅ IBRI. BATUTA. Han gjorde samma resa från Male till Fomulah, såg samma himmel, samma öar, samma hav. Såg samma palmladshus, samma gårdsplaner av vitt korallgrus. Såg männen bygga sina båtar på samma sätt, fara ut och fiska på samma sätt. Kvinnorna koka och röka fiskbitarna, riva sin kokos på samma sätt. Folket be samma

böner i samma moskéer på samma sätt.

Han upplevde det ju, han berättade ju om det för 600 år sen! Han hade samma tankar inför det han såg. Han hade till och med samma diffusa dröm om den paradisiska ön bortom alla bekymmer.

Han har ju redan berättat det. Efter 600 år har jag egentligen inte mycket nytt att berätta. Att jag reste med en båt, som drevs med dieselolja, då han seglade för vinden. Att man nu talar med walkie-talkies mellan öarna, då han måste sända skriftliga budskap. Att det finns några cyklar på Fomulah. Att kvinnorna nu döljer sina bröst, precis som han ville.

Egentligen, tänker jag, skulle Ibn Batuta och jag ha kunnat göra sällskap på vår resa. Vi skulle ju ha varit nästan jämnåriga. Vi skulle säkert ha kommit bra överens.

Tillsammans med Pyrard hade jag nog inte kunnat resa – det skulle ha skurit sig mellan oss. Han var fantastisk, fransmannen med sin diplomatiska förmåga, sin viljestyrka, energi och omätliga vetgirighet. Han lyckades överleva sjukdomar och strapatser och han fick bukt med sin pinande hemlängtan, men han var i ett främmande land bland främmande människor: övervann aldrig främlingskapet. Nej, jag tror inte jag skulle ha trivts i hans sällskap.

Men Ibn Batuta var annorlunda: han reste för nöjet att resa, fick omedelbar kontakt med folket, accepterades som en av dem, utsågs till och med att inneha ett högt ämbete i staten. Han skulle ha varit min läromästare i mycket, Ibn Batuta. Jag skulle ha njutit av hans sällskap, om vi rest tillsammans i Maldiverna.

Avståndet mellan Fomulah och Addu atoll är inte större än att man kan skymta de första öarna i Addu innan man helt för-lorat Fomulah ur sikte. Enligt allas utsago ska resans sista etapp ta bara fem eller sex timmar. Men resan med Blue Sea är an-norlunda in i det sista: i solnedgången är vi fortfarande långt ute till havs och inte förrän efter klockan åtta styr vi in genom ett av de två inloppen i lagunen, där vågorna omedelbart still-nar. De röda och vita ljusen på Gan, den brittiska flygbasen, ly-ser som ett väldigt tivoli och en VC-10 startar med ett avläggset muller och blåser bort i natten med sina blåroda eldsvansar. Fy-rar blinkar och strålkastare lyser, då Blue Sea långsamt men säkert fortsätter förbi denna förbluffande bit av västerlandet med kurs mot Hittadus mörker. En primuslampa visar oss vä-gen. Vid midnatt ankrar vi utanför piren.

Fomulah (Fua Mulako).

Kvinna hämtar korallgrus på stranden.

REVOLTEN

Till slut träffar jag en man som vill berätta

ADDU ATOLL, omkring 60 kilometer söder om ekvatorn, är till ytvidden en av de minsta av de maldiviska atollerna, mera lik de polynesiska. Det är inte mer än drygt tio kilometer tvärs över lagunen, som bara har två djupare infartskanaler genom reven. Vattnet är konstant 27 grader Celsius, det vimlar av fisk och korallernas växtkraft är överdådig.

På atollens öar bor omkring 12 000 adduaner — de flesta, över 5 000, på den långsträckt huvudön Hittadu, som genom smala vägbankar är sammanbyggd med Maredu och Fedu, var-dera med omkring 2 000 invånare. Hulumedu, som består av de sammanbyggda öarna Hulu och Medu, har omkring 2 700 invånare. Dessutom finns ett antal obebodda öar: Kanduhura, Herateri, Vilingili, Dirondi, Kabohura, Kohura, Mahura och Hunkede — den sistnämnda mellan Hitadu och Maredo. Och Gan, den brittiska flygbasen — som ett jättestort hangarfartyg, strandat på korallrevet.

Gan är inte lik några andra öar i Maldiverna och den hör egentligen inte längre dit: den är en avskild värld, där omkring 500 engelsmän lever ett isolerat liv. Gan är en viktig bas på den militära engelska flyglinjen till Singapore och

hyrdes 1957 från maldiviska regeringen på 30 år.

Redan tidigare, under andra världskriget, hade Royal Air Force ett flygfält på Gan. Brittiska flottan använde lagunens ypperliga hamn, känd under kodnamnet "Port T", och engelsmännen hade därutöver några installationer i Kote på norra änden av Hittadu. Baserna övergavs efter kriget, men man kan ännu se resterna av fundamentet till en smalspårig järnväg, som förenade Gan, Fedu och Maradu.

Men man bestämde sig alltså för att återupprätta basen på Gan. Med schaktmaskiner och grävskopor manglades ön platt. Kokospalmer, hyddor och hus utplånades — Gans ursprungliga befolkning på omkring 500 personer flyttades över till nya hus på Fedu. Senare hyrde engelsmännen också en bit av ön Maredu för en radiostation och en satellitradar.

Gan-basens återupprättande sammanföll med vad som i den officiella maldiviska historieskrivningen kallas "det värsta slaget mot Maldiverna sedan portugisernas tid". Vad som hände var — fortfarande enligt det maldiviska informationsministeriet — att "närmare 15 000 människor i tre av de sydligaste atollerna i arkipelagen (Addu, Fomulah och Huvadu) genomförde en revolt mot regeringen. Den bröt ut på grund av den situation, som uppkom då Storbritannien fullföljde konstruktionen av en flygbas i Addu atoll. Även om den maldiviska regeringen i princip hade bifallit en begäran från den brittiska regeringen om projektet uppkom en allvarlig dispyt mellan de två regeringarna beträffande detaljer i basens upprättande under de första åren efter den 1 januari 1957.

Den brittiska hållningen under denna period var minst sagt till ringa hjälp för en politisk försoning mellan de revolterande och regeringen.”

UNDER OMKRING FEM ÅR var förbindelserna totalt avklippta mellan Male och Addu, där Förenade Suvadiva-republiken 1957 proklamerats som en helt suverän stat. Det är svårt att hitta uppgifter om denna fascinerande lilla ö-republik, som för-svann lika omärkligt som den uppstod. Då den existerade var den så gott som avstängd från yttervärlden. Några journalister kunde aldrig ta sig dit: engelsmännen tillät det inte, eftersom de var rädda för att pressrapporter ytterligare skulle försämma för-bindelserna med Maleregeringen.

Den engelske författaren Ralph Hammon Innes lyckades dock utverka tillstånd att flyga till Gan 1963 — han samlade stoff för en äventyrsroman och resan resulterade i “The Strode Venturer”, som delvis utspelar sig i adduanska farvatten. Sina intryck från Addu skildrar Innes också i ett kapitel i “Sea and Islands”, utgiven 1964.

Men hela historien om vad Innes kallar “Adduanska folkrepubliken” är svåråtkomlig. Hos det maldiviska informationsministeriet får man inte veta mycket, brittiska utrikesministeriet lär inte avslöja något och på Addu tycks man ha glömt det som hände — eller vill inte tala om det. Endast Ali Loutfi ger mig några bitar i pusslet: han satt nio månader i Addu-republikens fängelse. Varför?

— Jag trodde inte på de där idéerna. Addu var för litet för att vara självständigt. Jag fick 250 män på min sida och

planlade en revolt mot Addu-regimen. Men jag var bara 20 år då och mycket oerfaren. Jag skrev ett brev till centralregeringen i Male och bad dem om hjälp. Brevet sände jag från Gan, där jag arbetade då, men det öppnades och alltsammans avslöjades. Jag och 50 andra arresterades den 19 september 1962. I två veckor satt jag fastkedjad vid en stolpe med handbojor bakom ryggen. Jag fick ett halvt pund ris och en tesked socker om da-gen att äta, men inget salt. Då jag släpptes fri efter nio månader, sen engelsmännen ingripit, hade jag nästan svultit ihjäl. Jag har inte riktigt hämtat mig än. Det var förresten han som var min fångvaktare.

Säger Ali och nickar åt en gemytlig man, som sitter vid samma bord och pratar i största vänskap.

Ali, som alltså var kontrarevolutionärernas ledare, vägrar att fortsätta samtalet om vad som hände under Addus självständighetstid. Men Förenade Suvadiva-republiken fascinerar mig. Kanske, tänker jag, var den en parallell till Biafra och Bangladesh. Kanske var adduanerna en förtryckt men framåtsträvande folkminoritet, som till slut fann det outhärdligt att leva under ett reaktionärt och trångsynt fåtalsvälde och därför bestämde sig för att leva sitt eget liv i sin stat.

En del talar för det. Sultanerna i Male tycks alltid ha betraktat Addu, Fomulah och Huvadu som ett slags lydrike, en koloni. Dit flydde avsatta sultaner och misslyckade konspiratörer och dit förvisades också de som var obekväma för de politiska makthavarna.

TILL SLUT TRÄFFAR JAG EN MAN som vill berätta. En kväll blädd-rar han i sina anteckningar och ger mig historien om Förenade Suvadiva-republikens tillkomst och krossande.

År 1957 träffades avtalet om återupprättande av den brittiska flygbasen på Gan. Royal Air Force behövde denna stödjepunkt i samband med att de brittiska styrkorna drogs bort från Ceylon och den gamla landningsbanan på Gan skulle förlängas för att duga åt RAF:s största plan. Basen på Gan hade då inte använts sedan andra världskriget.

Den maldiviska regeringen leddes av premiärminister Ibra-him Ali Didi, som kommit till makten genom en statskupp 1953. Premiärministern besökte i slutet av 1957 Addu atoll till-sammans med en brittisk diplomat från Ceylon och diskuterade frågan med de lokala ledarna, innan det slutliga avtalet skrevs under.

Medan Ibrahim Ali Didi var på Addu förbereddes i Male en kupp mot honom av ställföreträdande premiärministern, hans kusin Ibrahim Nasir, den nuvarande presidenten. Då premiärministern i början av december återvände till Male tvingades han avgå — motivet var hans sjuklighet och höga ålder (han var 69 år) — och utnämna Ibrahim Nasir till sin efterträdare. Nasir kom alltså till makten genom en oblodig och välplanerad kupp.

Den nya regeringen skaffade sig i början av år 1958 monopol på all handel, export och import. Samtidigt pålades nya orim-ligt höga skatter och avgifter på handeln. Detta orsakade stora svårigheter för de handelsförbindelser, som Addu atoll sen gamla tider upprätthållit direkt med

yttervärlden. Resultatet blev att de segelfartyg, som normalt fraktade varor mellan Cey-lon och Addu, måste upphöra med trafiken. Eftersom detta var enda förbindelsen med yttervärlden avstannade livet på Addu nästan fullständigt.'

Folket på Addu vände sig till makthavarna i Male och väd-jade om en omprövning av beslutet i syfte att finna en lösning, som tillfredsställde båda parter, men denna aktion ledde inte till någonting.

Den olyckliga situationen på Addu varade emellertid inte länge. Royal Air Force började nämligen samma år rekonstruk-tionen av flygfältet på Gan. Nära 2 000 adduaner fick arbete vid flygfältsbygget med goda inkomster. Lönerna betalades ge-nom det maldiviska sambandskontoret på Gan ut i maldivisk valuta och RAF gottgjorde den maldiviska regeringen med pund sterling. Regeringen konfiskerade för egen del inte mindre än 80 procent av adduanernas löner, men det ekonomiska läget på Addu började ändå gradvis förbättras.

Ibrahim Nasir, den nye premiärministern, motsatte sig emel-lertid avtalet med engelsmännen. Diskussioner i syfte att komma fram till en ny överenskommelse pågick under hela år 1958 utan resultat. Schismen mellan de maldiviska och brittiska myndigheterna försvårades och Maleregeringen försökte hindra det fortsatta arbetet på Gan.

I slutet av december 1958 anlände en särskild delegat från den maldiviska regeringen till Addu och kungjorde att alla de mal-diviska arbetare, som var anställda av RAF, omedelbart skulle avbryta arbetet och att de som vägrade lyda den ordern skulle bestraffas.

Regeringsingripandet orsakade oro och förtret bland folket. Den maldiviska regeringens sambandskontor på Gan attackera-des. Hela möblemanget och alla dokument i kontoret förstördes och alla regeringstjänstemän, inklusive atollchefen, skickades hem till Male.

Då underrättelsen om detta nådde Male chartrade rege-ringen ett norskt handelsfartyg, som skickades mot Addu med en truppstyrka ombord. I Addu möttes fartyget av en hel flotta småbåtar. Afif Didi framträdde nu som den adduanska revoltens ledare: han beväpnade ett mindre krigsfartyg och gav sig av mot Male-båten. Då den norske kaptenen såg att det ar-tade sig till strid vände han och satte kurs tillbaka till Male.

Folket hade fått sin ledare. Didi, vilken varit vice atollchef, hyl-lades som segerherre och utsågs till ordförande i den lokala re-gering, som bildades med namnet Addu atolls medborgarråd (People's Council of Addu atoll).

Så snart den nya lokala Addu-regeringen hade övertagit kontrollen vädjade RAF till adduanerna att fortsätta arbeta på Gan och lovade betala lönerna i pund sterling. RAF öppnade också ett centrum på Gan (The Maldivian Trade Post), där arbetarna kunde köpa alla förnödenheter — all import till Addu hade ju upphört, då seglingarna till Ceylon stoppades.

Några veckor senare kom delegationer från Huvadu atoll och Fomulah till Addu och uttryckte sin önskan att ansluta sig till den nya regeringen. Detta accepterades. Invånarna på Huvadu och Fomulah hade samma svårigheter som

adduanerna. För-sörjningssituationen hade blivit akut. Handeln med Male var outvecklad.

I och med att alla de tre södra atollerna därmed brutit med Male bildades Förenade Suvadiva-republiken (United Suvadive Republic, USR). Den utropades i början av januari 1959, hade 23 000 invånare och Hittadu som huvudstad. Afif Didi utsågs till president och man utvidgade medborgarrådet till 51 medlemmar, valda i de tre atollerna. Denna församling var en-dast rådgivande. Presidenten var huvudsakligen ansvarig för den interna säkerheten och utrikesärenden. Alla andra frågor, till exempel utbildning, finanser och socialvård, handhades av presidentens sekretariat. För rättsväsendet svarade en överdo-mare.

Förenade Suvadiva-republiken kontaktade de brittiska och ceylonesiska regeringarna med begäran om diplomatiskt erkän-nande, men fick varken bifall eller avslag. Relationerna mellan Storbritannien och USR var emellertid vänskapliga under de år, då arbetena på flygbasen pågick. Presidenten tjänstgjorde för övrigt också som sambandsman på Gan. England bistod Addu-republiken på olika sätt.

Dispyten mellan Maldiverna och Storbritannien resulterade i att den maldiviska regeringen krävde att engelsmännen skulle lämna Gan. Britterna kom på det sättet i en mycket besvärlig situation och tvingades att samarbeta med utbrytarregimen på Addu trots Male-regeringens protester. Utan hjälp av Afif Didi och Förenade Suvadiva-republiken hade flygbasen inte kunnat fullbordas.

TROTS STORA SVÅRIGHETER uppnåddes en del tydliga framsteg i landet under USR-regeringen. Man byggde skolor, organiserade en fackförening och öppnade en sparkassa. I Hittadu bildades Addu Trading Co-operation, ett handelsbolag med ett aktiekapital på 20 000 pund. Det skötte import, export och distribution av förnödenheter. En agentur inrättades på Ceylon.

Hela tiden rådde emellertid ett slags krigstillstånd gentemot centralregeringen i Male som redan i mars 1959 gick till attack mot Fomulah. På morgonen den 18 mars sågs ett främmande fartyg närma sig ön från norr. Detta oroade inte öborna nämn-värt, eftersom det var vanligt att båtar passerade på väg till Gan. Omkring klockan nio hade fartyget kommit nära ön och stoppade. En fiskebåt anropades och gick upp långsides. Besättningen togs ombord på fartyget och fiskebåten sänktes. Öborna, som såg vad som hände förstod att nykomlingarna hade illvil-liga avsikter. Skeppet var det danska motorfartyget Elizabeth Boye (från det lilla rederiet Erik B. Kromann, Marstal), som chartrats av centralregeringen och bemannats med omkring 60 soldater.

Efter en stund gick en trupp på 20 soldater i en motorbåt och styrde mot stranden, men kunde inte nå fram eftersom själva infartsrännan hade spärrats med korallblock. De öppnade då gevärseld mot öborna, som stod på stranden, beväpnade med påkar och yxor. Öborna besvarade elden med stenkastning och fienden slog till reträtt, återvände till fartyget och lämnade Fomulah men tog med sig besättningen på den sänkta fiskebåten. Flera soldater hade

skadats, då de träffats av stenar. Av öborna dödades en man av en kula i huvudet och tre sårades.

Nyheter om attacken mot Fomulah nådde inte Addu förrän 18 timmar senare, då en båt kom dit med de sårade. De brittiska myndigheterna skickade omedelbart två patrullbåtar till farvattnen kring Fomulah, men siktade aldrig invasionsstyrkan. De sårade Fomulah-borna togs in på RAF-sjukhuset på Gan, där kulorna opererades bort. De flögs sen till Ceylon för vård på ett RAF-sjukhus där.

Fomulah utsattes inte för några fler invasionsförsök. Huvadu atoll ockuperades däremot av centralregeringens trupper redan ett halvår efter självständighetsförklaringen. Det var en brutal attack, som krävde många människoliv.

Omkring 700 soldater skickades under ledning av Ibrahim Nasir — den nuvarande presidenten — mot Huvadu ombord på det maldiviska fraktfartyget Maldive Star. De förde med sig en snabb motorbåt. På morgonen den 11 juli 1959 anlände de till ön Havarithinadu, som då var administrativt centrum i atol-len. Fartyget kastade ankar ungefär en kilometer från land, varpå motorbåten styrde in i lagunen och öppnade maskingevärseld mot båtskjul och båtar på stranden. Eld utbröt och spred sig till husen i närheten. Då situationen blev outhärdlig flydde hela befolkningen, utom de mycket gamla och sjuka, till öns andra sida. Soldaterna kunde landa utan svårigheter och plundrade byn. Omkring 300 människor, däribland åtskilliga ledare, arresterades och deras egendom konfiskerades. Av de gamla och sjuka, som inte var i stånd att fly, dödades sex män och en kvinna.

Flera hus och en avsevärd mängd födoämnen förstördes av eld. En garnison på 200 soldater stationerades sen på ön.

De tillfångatagna öborna bands och fördes ombord på prå-mar, som bogserades till Male. Fångarna togs därifrån till Vilingili, där de inspärrades i ensamceller. 18 månader senare frigavs 83 av dem. De återstående omkring 200 fångarnas öde är fortfarande okänt. Man tror att de har dött av svält.

För folket på Huvadu atoll följde nu två ytterst plågsamma år. Matvarutillförseln till atollen hölls medvetet på minimal nivå — syftet var att förödmjuka och förslava befolkningen.

Förhållandena blev så omänskliga att Huvadus invånare drevs till en lyckosam revolt mot ockupationstrupperna. Garnisonen på Havarithinadu angreps i juni 1961. Centralregeringens soldater fängslades och fördes till Addu.

Sex månader senare, i december 1961, kom veder-gällningen. Male-regimens styrkor leddes också denna gång av Ibrahim Na-sir. Havarithinadu attackerades med en patrullbåt och ön åter-erövrades. Invånarna drevs bort från ön och hela bostadsom-rådet jämnades med marken. 40 öbor arresterades och dog se-nare i fängelse. De övriga invånarna tvångsförflyttades till andra öar i atollen. Huvadus administrativa centrum flyttades från Havarithinadu till den näst största ön, Gaddu, i atollens västra del. Havarithinadu förblev obebodd ända tills för något år sen.

FÖRENADE SUVADIVA-REPUBLICEN existerade i fyra år och nio må-nader, det vill säga tills flygbasen på Gan var färdigbyggd. I början av 1960 kom de brittiska och maldiviska regeringarna till en överenskommelse om Gan. I avtalet förband sig engels-männen att använda sitt inflytande till att återupprätta Male-regeringens kontroll över Addu. Beslutet förelades USSR, som förkastade det. Frågan bordlades tills vidare, men den brittiska regeringens vänskapliga attityd mot Addu-republiken förbyttes i motsatsen. Postförbindelser och andra kommunikationsmöjlig-heter, som tidigare hade ställts till förfogande av RAF på Gan, avbröts och även handeln med Ceylon stoppades.

Förenade Suvadiva-republiken råkade nu i stora svårigheter. I september 1963 intervenserade brittiska regeringen direkt. En brittisk bataljon från Singapore flögs till Gan och adduanerna, som inte såg några möjligheter till motstånd, måste kapitulera och överlämna administrationen till de brittiska myndigheterna.

Afif Didi, USSR:s president, bad brittiska regeringen om be-skydd intill dess situationen på Addu åter kunde sägas vara nor-mal. Han reste i september med sin familj till Seychellerna, där han fortfarande bor kvar. Didi, vilkens farfars farfar var en sul-tan, som förvisades till Addu, är 56 år gammal och får under stöd från brittiska regeringen.

På Addu vittnar nu endast vraken efter de stolta segelfartygen om de södra atollernas korta självständighets-pe-riod. Förenade Suvadiva-republiken blev endast en bricka i stormakts-politiken — då flygbasen var färdig tvingades

adduanerna till-baka under Males herravälde.

Hur hade det annars gått? Hade 23 000 människor, utkas-tade på några ensliga korallöar i Indiska oceanen, kunnat bygga upp en livskraftig självständig stat?

Det är svårt att säga. Men det kunde knappast ha blivit sämre.

Nu lever adduanerna i en sorts halvvärld mitt emellan den brittiska flygbasen, där de får sin försörjning, och den maldiviska centralregeringen, vars handelsmonopol och diktatoriska lagar hindrar all utveckling — de lever i ett ingenmansland, där de förlorat sin initiativkraft och sin identitet.

HITTADU

*Hans far skaffade honom arbete som
badrumskuli på Gan*

VI GÅR ILAND PÅ HITTADU mitt i natten och jag befinner mig plötsligt bakpå en lätt Honda motorcykel på väg genom mörka gator utan att veta destinationen men helt förlitande mig på de planer, som mina vänner gjort upp. Jag inkvarteras hos Moha-med Naseems svärmor — han och hans unga fru bor också i huset, som heter Bahaaruge: liksom på Male har alla hus på Hittadu särskilda namn, men endast en av gatorna, den långa breda huvudgatan, som heter Bodumagu, vilket helt enkelt be-tyder Storgatan. Bahaaruge är ett rymligt och mycket vackert hus och jag får ett litet rum med eget badrum, det vill säga en bakgård med brunn och frodiga växter, inhägnad av en hög mur. Naseems svärmor är Ali Loutfis mor och Ali bor inte långt därifrån.

I huset upplever jag ett mysterium, som jag aldrig lyckas lösa. I anslutning till den muromgärdade bakgården finns ett särskilt, mycket litet rum, där det står en säng. Rummet saknar fönster och har bara en dörr, som leder mot gården och för det mesta står öppen. Den andra dörren åt gården vetter från mitt rum och den kan regleras från båda sidor. Går man ut på bakgården för att göra sina behov, regler man dörren utifrån och får alltså vara ifred. På nätterna regler jag den inifrån, fastän detta egentligen borde vara onödigt. För att komma till gården och till det lilla rummet

måste man alltså passera genom mitt rum. Det är tydligt att någon sover i förrådsrummet på nätterna. Jag ser tecken på att någon varit där ibland och sovit i sängen. Men har jag reglat dörren inifrån på kvällen är den fortfarande reg-lad på morgonen. Och ingen kan ta sig över muren — det är ett mysterium.

Waheed Deen inkvarterar sig i ett annat hus, som är fullt av kvinnor — kvinnor i alla åldrar. Jag träffar honom, då han dricker sitt morgonte, uppassad av kvinnorna och tillfredsställd med livet. Hans förbindelse med detta kvinnorike hus beror på att han har tagit hand om en av familjens söner, som nu bor i Deens hus i Male och går i skola där.

Deen och Naseem börjar omedelbart organisera sin skola. 1969 kom Deen för första gången till Addu på inbjudan av atollche-fen och startade en skola med Naseem som rektor. Skolan drevs till att börja med av atollchefen och hade 385 elever, både pojkar och flickor. Dessutom gavs lektioner för vuxna på kvällstid. Då atollchefen beslutade stänga skolan, som han tyckte gav för dålig vinst, slöt sig en del av föräldrarna samman med Deen för att försöka fortsätta undervisningen, men pengarna räckte inte och de båda lärare, som Deen anställt, gav sig av — efter ett år tvingades man stänga skolan för gott.

Deen återvände till Male, men Naseem gav inte upp: han hyste planer på att starta en ny skola på Hittadu och skrev till Deen för att be om hjälp. Nu har de båda fått sin skola vederbörligen registrerad i Male: Makthabol Solahiya School ska den heta, namngiven efter en gammal vis maldivier. Skolemblem, skolflagga och skoluniform har

också registrerats och ansökningsblanketterna är stencilerade.

Läroämnena är: religion (det vill säga högläsning ur koranen), religionskunskap, räkning, maldiviska språket, arabisk skrivning, maldivisk skrivning, engelska och teckning. Deen läg-ger stor vikt vid religionen: det viktigaste är, menar han, att de unga får ett moraliskt rättesnöre och det har de i koranen, om den läses på rätt sätt och dess läror inte förvanskas. Grunden för all fortsatt utbildning är kunskapen om islam.

Man tar in elever i alla åldrar mellan sju och 18 år, ungefär lika många flickor som pojkar. 10 rupees i månaden är skolavgiften och det kan inte ge stor vinst och inga höga löner åt lärarna. Man har fått hyra ett tomt hus billigt och där pågår nu ombyggnadsarbeten.

— När vi har fått hundra elever sätter vi igång, säger Deen. Men vi kommer att ta emot betydligt flera.

Intresset för skolan är av allt att döma ganska stort. Deen ligger utsträckt på en bänk i kvinnornas hus med ansökningsblanketterna inom räckhåll: då och då kommer en ung pojke eller en ung flicka och ber att få en blankett.

— Fyll i här och här, säger Deen. Och sen måste du be din pappa att skriva under här.

Det har nyligen varit kommunalval på Addu atoll — den förste folkvalde atollchefen ska tillträda, men han har varit i Male för att presentera sig för republikens överhuvud och har blivit fördröjd i Huvadu under återresan. Han är morbror till Mohamed Rasheed och man väntar på honom

med viss spänning; inte förrän han är tillbaka kan den nya atollkommittén träda i funktion. Ali Loutfi, som är nyvald i kommittén, har fått en ny värdighet från det ögonblick han stigit iland på Addu. Hans äldre bror är också kommittémedlem.

Atollkommittén har sju ledamöter och väljs vartannat år. 36 kandidater ställde upp vid det senaste valet. Några partibild-ningar förekommer inte och valpropaganda är förbjuden. Alla män och kvinnor över 19 års ålder har rösträtt och valdeltagandet var mycket högt, omkring 90 procent. Valproceduren är enkel: Var och en skriver upp namnet på sju kandidater och röstsedlarna stoppas i behållare, som förseglas och skickas till Male, där sammanräkningen förrättas av en central kommission. Den som har högsta röstetalet blir automatiskt atollchef och ordförande i atollkommittén. Ledamöterna delar sen upp de olika uppgifterna mellan sig och kommittén fungerar ungefär som ett regeringskabinett.

Den gamle atollchefen ingår också i den nya atollkommittén. Han utsågs för fem år sen till sitt ämbete av presidenten. Att atollchefen numera väljs av folket är ett demokratiskt framsteg men innebär inte nödvändigtvis att centralregeringen släppt sin kontroll: det finns andra vägar att utöva den på.

DEN AVSATTE men ännu fungerande atollchefen tar emot mig på sitt kontor. Han är avvisande och nästan fientligt inställd, eftersom han fått veta att jag utan att först inhämta hans tillstånd har skickat ett brev till engelsmännen på Gan, men ger mig slutligen några upplysningar jag begär om

folkmängden i atollen : den ökar stadigt och snabbt, sen engelsmännen kom till Gan.

— Med 40--50 personer i månaden, säger atollchefen och plockar fram en statistik: januari 1969 34 födda och sju döda, januari 1970 49 födda och sju döda.

Orsaken till folkmängdsökningen är bättre hälsa och minskad barnadödlighet, beroende på den läkarvård man får på Gans sjukhus. Egentligen är detta öppet endast för de adduaner, som arbetar på basen, men engelsmännen är inte så noga med det utan tar i praktiken emot alla för fri läkarvård.

Men hur ska man klara en så snabb folkmängdsökning?

— Den vållar inga problem, säger ställföreträdande atollchefen. Addu atoll har ingen brist på föda. Jordbruket kan ännu utvecklas avsevärt och är egentligen viktigare än fisket. Under andra världskriget svält folk ihjäl på Maldiverna, men inte på Addu. Här hade vi inte ett enda fall av svältdöd.

Addus framtid är ljus, menar han alltså. Men i själva verket hänger nog optimismen på en mycket skör tråd: den brittiska flygbasen. Att adduanernas levnadsstandard nu är hög jämfört med andra maldiviska atoller beror uteslutande på Gan: det är därifrån välståndet kommer. Om engelsmännen ger sig iväg, då arrendeavtalet löper ut 1986, kommer Addu atoll att göra bankrutt och en lång dagdröm att sluta i armod och förtvivlan, ty någon långsiktig — eller ens kortsiktig — planering tycks inte förekomma.

Den enda progressiva verksamhet jag kan märka på Hittadu är Deens och Naseems skola.

Det är ett olösligt dilemma: om engelsmännen hade uppträtt som kolonister i gammal välkänd stil, lagt sig i öbornas angelägenheter utan skrupler, spritt den västerländska kulturens så kallade välsignelser — då skulle adduanerna snabbt ha gått under med hela sin säregna värld. Men då man i stället effektivt spärrat atollen från främmande kulturpåverkan har man ändå inte kunnat hindra att flygbasen på Gan blivit en inkomstkälla, som adduanerna nu inte kan vara utan. Om engelsmännen stänger basen gör de precis likadant som den som matar en katt varje dag under sommaren och sen lämnar den åt sitt öde. Då maten uteblir dör katten.

Jag försöker leda in samtalet med ställföreträdande atollchefen på det problemet. Men han lyssnar inte och jag känner att hans irritation ökar.

Waheed Deen och Mohamed Naseem är sålunda i full verksamhet med förberedelserna för skolstarten. Ali Loutfi ägnar sig åt sin grosshandel, som inte ser mycket ut för världen men tydligt är en lönande affär: han har kunder så långt borta som på Huvadu och Fomulah. Ali byter liksom skepnad, då han nu kommit hem till Addu: han sitter som en kråka bland tvålar och medicinflaskor i sin lilla butik och väntar på att den nye atollchefen ska återvända och det politiska köpslåendet börja.

Den fjärde av mina vänner från Blue Sea, den lille Mohamed Rasheed, har råkat ut för familjeproblem:

— Pappa vill att jag ska fortsätta studera, säger han. Men mamma vill att jag ska stanna hemma.

Han vill inte för allt i världen stanna. Återkomsten till Addu har varit en chock för honom efter flera år på Ceylon. Ingen-ting har ju utvecklats, allt står totalt stilla. Han drömmer om andra länder och andra tider. Han vill försöka ta sig till Chi-cago, där han har en vän — studera, om han får en chans, eller bara resa och se sig om.

Hur det går sen:

Deen och Naseem öppnar skolan med 43 elever men får flera varje dag och hoppas vara uppe i hundra inom en månad. Men någon hjälp från atollkommitten får de inte. Bristen på skol-bänkar, skrivböcker och undervisningsmateriel är svår.

Den nye atollchefen återvänder från Male, men det tar tid innan atollkommittén kommer igång med sitt arbete och då hamnar man omedelbart i ändlösa diskussioner och inbördes tvister. Ali Loutfi är inte den lättaste att komma överens med, han godkänner bara sina egna idéer.

Mohamed Rasheed tvingas efter ett par veckor att gifta sig med en vacker flicka — han försöker rymma till Male och Co-lombo, men hinner inte i väg. Hans far skaffar honom arbete som badrumskuli på Gan. Det är något oerhört tragikomiskt i att tänka sig den ambitiöse, intellektuellt livlige och kunskaps-törstande Rasheed i rollen som uppassare åt engelsmän på Gan.

DAGEN EFTER DET vi lyckligt kommit fram till Hittadu ökar syd-västmonsunen i styrka. Ena kvällen blåser ett träd ner över atollchefens kontor, som ramponeras svårt, och nästa

kväll blåser en del av plåttaket bort från vårt hus med dunder och brak, just som vi sitter på altanen och röker bidi och tuggar arekanötter i lugn och ro. Det är förradsdelen av huset, som förlorar ta-ket. Ett skyfall vräker ner och husets alla människor arbetar i en timme med att rädda ris- och sockersäckar. Det visar sig att ett stort mangoträd ryckts upp med rötterna och att tre hus i när-heten också skadats av virvelstormen.

En segelbåt, som för två veckor sen sågs lämna Fiyori i Huvadu atoll på väg mot Addu, har inte hörts av. Det var den segelbåten jag hade tänkt resa med. Den heter Koamalla och är spårlöst försvunnen, sen den gav sig av med kurs söderut. Men ingen oroar sig nämnvärt. Koamalla har bara tio man ombord och är lastad med ris och andra födoämnen. De behöver inte svälta och de behöver inte törsta heller, eftersom vattenförrådet dagligen fylls på från himlen. Det händer ganska ofta att segelbåtar blåser bort i monsunen, men förr eller senare brukar de alltid komma tillrätta. Och Koamalla har, säger man, en av de bästa kaptenerna på Maldiverna.

Återresan till Male tycks i varje fall vara spärrad för tillfället — det skulle ta mig allra minst en månad att resa till Colombo den normala vägen. Men från Gan startar Royal Air Force's jetjättar till London eller Singapore flera gånger om dygnet. Alla har påpekat att den vägen ut från Maldiverna är stängd — i varje fall har ingen hittills tagit den. Men jag har hört mig för hos trikesdepartementet i Male, där man sagt:

— Tillåter engelsmännen att ni flyger från Gan har vi ingenting emot det.

Och nu bestämmer jag mig för att sätta min nödplan i verket och skriver till kommendanten på Gan: mitt enda hopp om en säker hemresa med det material jag har samlat på Maldiverna är att Royal Air Force ska ge mig en lift från Gan, skriver jag.

På Gan är brevet tydligen en sensation och flygbasens maldiviske sambandsofficer tar omedelbart kontakt med mig via den telefonledning, som går från Gan via radiostationen till atollchefens kontor. Kommendanten vill träffa mig, säger han. Eng-elsmännen är villiga att flyga mig vart jag vill, men den maldiviska regeringen måste ge sitt tillstånd och det räcker knappast med att jag fått det tillståndet muntligt.

Atollchefen är vänlig nog att skicka ett radiotelegram till Male i ärendet, men i svaret upprepar utrikesministeriet endast vad man sagt till mig: om engelsmännen går med på det har vi ingenting emot det.

Problemet är olösligt menar kontrarevolutionären Ali Loutfi, vilkens rang av atollkommittémedlem snabbt tycks ha stigit honom åt huvudet och som inte mår riktigt bra av att en utlänning tänker försöka smita ut bakvägen från Maldiverna, i syn-nerhet som Ali inte kommit på denna idé själv.

I avtalet med engelsmännen har Maldiverna förbundit sig att inte låta några utlänningar resa till Gan från maldiviskt territorium och därför måste det här ärendet avgöras på hög diplomatisk nivå, framhåller Ali. Om

Maldiverna ger en utländsk journalist tillstånd att resa från Hittadu till Gan bryter de mot avta-let med engelsmännen, men engelsmännen kan inte tänkas låta honom stiga iland på Gan, än mindre flyga därifrån, utan detta tillstånd, säger Ali.

Jag tillbringar några dagar med att kуска omkring bakpå en motorcykel, ägd och förd av Abdullah Azees. Han är bror till sambandsofficern på Gan, Mohamed Azees, och man kan inte tänka sig två mera olika bröder. Mohamed är en utbildad och mycket intelligent man, som arbetat länge som RAF-folkets maldiviske förtroendeman och tillägnat sig en del goda engelska manér utan att överge några av de bästa adduanska sedvän-jorna. Han går alltid klädd i maldiviskt höftskynke, men till-bringar gärna kvällarna med att spela LP-skivor på sin ut-märkta batteridrivna stereogrammofon, köpt på Gan. Abdullah kan varken läsa eller skriva och intresserar sig nästan uteslu-tande för sin motorcykel, som han älskar betydligt mer än sin hustru och sina barn och varje kväll tar in i sitt sovrum, där han pysslar om den. Han har inget arbete.

Abdullah tar mig på motorcykeln till Hittadus nordspets och till Fedus sydspets — mellan de punkterna går den längsta sam-manhängande väg man kan resa på land i Maldiverna: en sträcka på över tio kilometer.

Abdullah med motorcykeln visar mig de vrak av stora ad-duanska segelskutor, som ligger uppdragna på Hittadus strand, delvis så förstörda av sol, regn och vind att spanten lyser som revben på en röntgenplåt. Men en av båtarna är välbevarad och skyddas av ett palmbladstak: den tillhör

Addu-presidenten Afif Didi, berättar Abdullah. Sen Didi farit till Seychellerna fortsatte hans släktingar att segla båten, men Male-regeringen förbjöd det och båten måste läggas upp. Den heter Deriya"-Aman och Didi hade ärvt den av sin far.

Det är ett ståtligt fartyg, helt byggt av trä. Kanske blir det den sista påminnelsen om den tid, då adduanska fartyg seglade i monsunerna så långt som till Ceylon och Indien, ja kanske ändå längre.

En kväll bjuder mig också Mohamed Azees på en åktur till Fedus sydspets — han äger en av Hittadus fem bilar, en Ford Zephyr, och här har man ju verkligen behov av en bil. Vi står länge och ser på Gans alla ljus och blinkande lanternor..

Ett bevis på hur effektiv avspärrningen mellan Gan och Addu är ser jag dagligen: trots att det finns 500 européer på så nära håll är jag en nästan lika stor sevärdhet på Hittadu som på Fomulah och de andra öarna. Några engelsmän håller till vid radiostationen på Maredu, men de får inte lämna sitt begrän-sade område. Vägen går rakt igenom det, men vid gränsen står stora skyltar med texten "Slut på tillåtet område" och deras enda väg ut går på motorbåt till Gan. Lagunens lockande para-disöar får de inte heller besöka.

Deen är också med på åkturen och efteråt tar Mohamed oss med hem. Han har en vacker villa av sten. Där sitter vi länge och lyssnar till hans stereogrammofon — Mohamed har en fin skivsamling. Jimmy Reeves och Petula Clark är ett par av hans favoriter. Han bjuder på Coca-cola och ett

fat med skurna arekanötter står på bordet. Jag har fått för vana att tugga areka-nötter. Vi pratar inte — bara sitter där och lyssnar till skivorna. Jag har inte varit särskilt förtjust i vare sig Jimmy Reeves eller Petula Clark, men här, i den varma tropiska natten på denna ensliga atoll, går sången och musiken rätt in i mig och kommer mig att rysa av välbehag.

Det är nästan samma känsla av fullkomlig sinnesro, som jag upplevde då jag simmade i korallrevel med Sardhar.

Men bara på Maldiverna har jag upplevt den. Tillammans med mina vänner på Maldiverna.

DET ÄR INTE MYCKET jag kan göra. Jag vet inte hur länge jag blir kvar på Hittadu — kanske i veckor eller månader. De börjar vänta mig hemma nu, men jag kan ingenting göra. Om jag inte kan komma ut via Gan är det här världens ände. Då får jag stanna tills monsunen rasat ut och jag kan återvända samma väg som jag kom.

På eftermiddagarna, då jag har tagit mig en lur i min säng, kommer Naseems hustru in med små nybakade muffins och ett glas citronsaft. Sen står hon där och betraktar mig, då jag låter mig väl smaka: leende, älsklig, mjuk. Vi kan inte tala med var-andra, men det behövs inte.

Men en morgon ligger ett brev på bordet bredvid min säng, då jag vaknar:

“Vi försöker nu skaffa er en plats på ett plan till London och under tiden kan ni i morgon, fredag, ta båten klockan 12 till Gan, så ska jag möta er och låta er veta våra arrangemang. Ta med allt ert bagage.

M. Saunders.”

Det är den svåraste etappen — vägen tillbaka är alltid den svåraste. Plötsligt har jag ingen hemlängtan längre — jag skulle vilja stanna, vänta ut de hårda vindarna, fiska med adduanerna, simma i korallreven. Har jag tillräckligt mycket att berätta?

— Det är säkrast att du reser, säger Deen. Vi vill inte att du ska resa, men vi vill inte heller att du ska råka illa ut. Det skulle ta veckor för dig att komma tillbaka till Male, men du skulle inte få se något mer. Du är den förste journalist, som sett Maldivernas inre. Jag tror du vet allt du bör veta. Jag kan inte tänka mig att något väsentligt undgått dig. Du kan se flera öar, men alla öar är ändå väldigt lika varandra. Jag tror du vet lika mycket som jag om Maldiverna. Det är bäst att du reser hem och skriver ditt reportage och framkallar dina filmer nu.

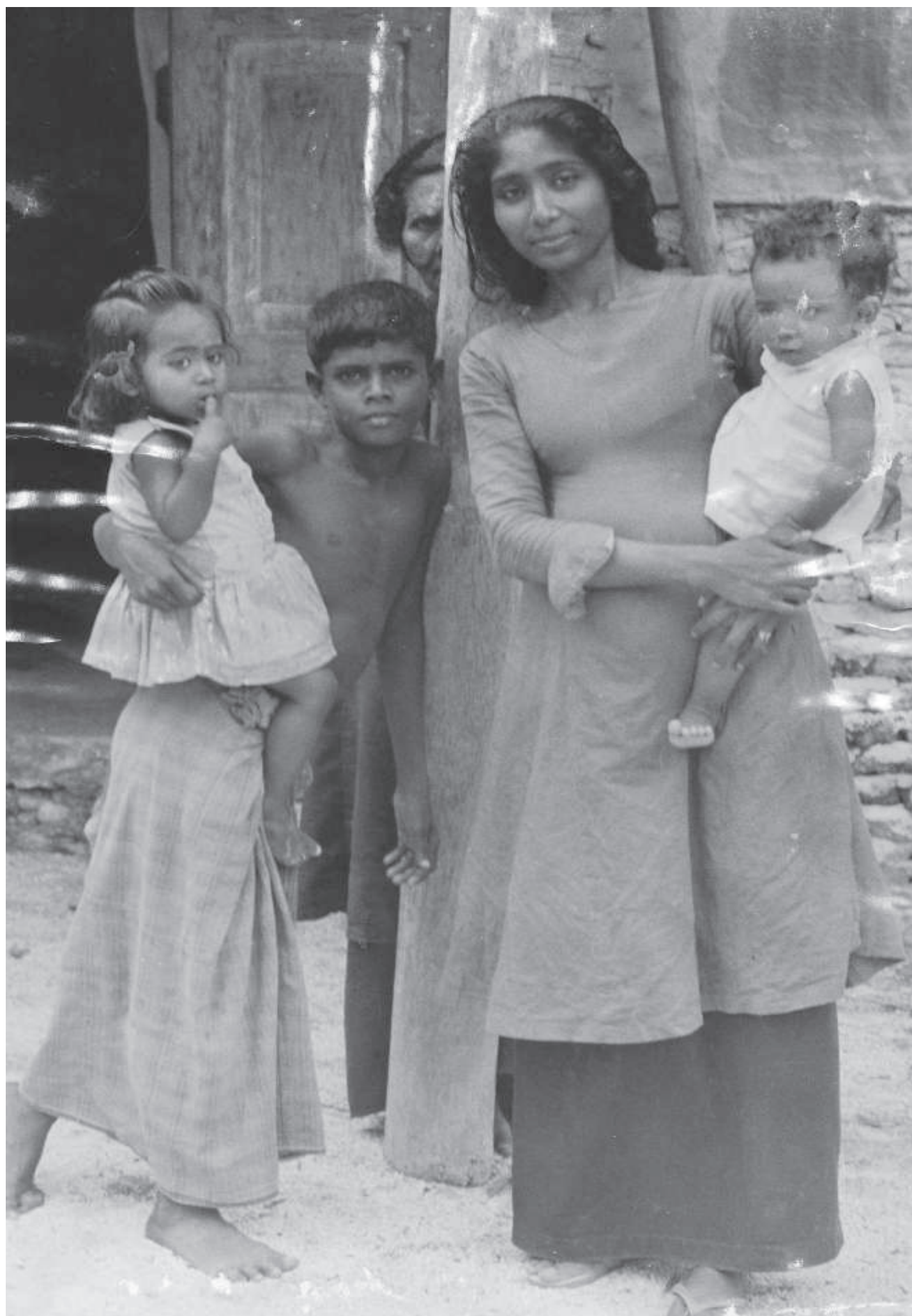
Den förmiddagen har jag bestämt träff med en flicka på stranden — den allra vackraste flickan i Maldiverna. Jag vill ha den bilden: jag har sökt henne på alla öarna och nu har jag hittat henne.

Deen följer med mig. Han har hjälpt mig finna henne. Hon är min sista bild av Maldiverna.

En ung man, som jag inte träffat förr, kör mig till den engelska radiostationen i en liten BMC — Deen och Abdullah följer med. De följer mig ända ut på den långa piren.

En motorjakt kommer dånande in från lagunen. I samma ögonblick som jag går ombord lämnar jag Maldiverna med ett enda steg, i samma ögonblick blir det omöjligt att återvända till öarna.

Engelsmännen ombord nonchalerar mig — jag kommer på mig med att stirra på deras underliga hudfärg. Deen och Abdullah vinkar på piren. Men jag är redan i en annan världsdel.

Hittadu

Hittaddu

BAKOM KOKOSRIDÅN

Ryssarna kommer med äpplen och nu ska de lära våra
soldater hur man ska äta dem

FRAGMENT FOGAS TILL FRAGMENT. Till slut tror jag mig förstå ,
till slut har aningen förvandlats till visshet.

Bakom kokosridån härskar en militärdiktatur, ledd av
en oåtkomlig despot. Bakom kokosridån lever människor
i vanmakt. Bakom kokosridån förtvinar paradiset.

— Säkerhetsofficern vill tala med er, säger Mr Saunders.
Det är bara rutin. jag hoppas ni inte misstycker.

Landrovern kör in mellan Gans baracker, jag eskorteras
till VIP-rummet — förmodligen, hinner jag tänka, inte
därför att jag betraktas som "very important" utan för att
jag är en po-tentiell säkerhetsrisk eller för att jag är unik.
Ingen har ju tidi-gare kommit den här vägen till Gan.

— Ni kan besöka sjukhuset om ni vill, säger
säkerhetsoffi-cern. jag har talat med läkaren.

Nej, svarar jag. jag tror inte det är nödvändigt.

Han är mycket sympatisk. jag minns honom från någon
eng-elsk TV-serie — nej, det var naturligtvis inte han. Han
bjuder på en öl och en cigarrett. Benson & Hedges.

— Ni har väl inte druckit öl på länge, förstår jag, säger
han. Eller har ni det?

Nej, Maldiverna är ju totalt torrlagda.

— Ni reser härifrån klockan 15.30. Vi har bokat plats på

ett plan till London. Ni ville väl till London?

Naturligtvis ... Men så snabbt ...

— Ni är där någon gång tidigt i morgon bitti. Mellanlandar förmodligen i Bahrein.

Otroligt.

— Vi vet ingen som rest genom Maldiverna förr, så som ni tydligen har gjort. Det måste vara en mycket intressant resa. Vad har ni för intryck' av landet?

Jag kan berätta det nu. Det är ingen risk. Och det måste ju berättas.

Bakom kokosridån. The Coco Curtain.

The Iron Curtain. The Bamboo Curtain. The Coco Curtain.

— Ett slående uttryck, säger säkerhetsofficern. Men vad me-nar ni?

Jag tror att jag vet vad som döljer sig bakom kokosridån. En militärdiktatur. Ett grymt förtryck.

Först märks det inte. Det tar veckor innan man anar det. Det är först nu, då jag kommit därifrån, som jag tror mig kunna tyda mina aningar.

— En militärdiktatur? Men de har väl ingen armé — kan ni förklara närmare?

Jag ska försöka förklara.

Först ser man bara det exotiska, det paradisiska. Man ser bara de underbara bilderna — renheten, färgerna, lugnet. Man ser ingen svält, ingen fattigdom. Man ser bara vackra männi-skor och tror att de är lyckliga i sitt paradiset. Det är mycket svårt att se något annat.

Men så upptäcker man liksom svaga virvlar på ytan.

Och så börjar man ana vad som finns på djupet.

En despoti — en obeveklig despoti.

DET FINNS EN MAN, som har all makten i Maldiverna. Det är Ibrahim Nasir, presidenten. Han är alldeles oåtkomlig: jag förstår nu hur löjligt det var av mig att försöka få en intervju med honom. Han uppträder aldrig offentligt, håller inga tal — de flesta har aldrig sett honom. Men han håller på att plundra lan-det.

— Ni menar alltså att Maldiverna nu är något slags osynlig ty-ranni och att presidenten är enväldig. Men hur utövar han det tyranniet? Är det en polisstat?

Jag tror det är så här:

Maldiverna har alltid varit mycket isolerade. Frånsett de religipsa banden med arabvärlden, främst Egypten, och handels-förbindelserna med Indien och Ceylon, har man inte fått många intryck från omvärlden. Ni engelsmän lät dem ju också vara i fred, det var väl för att där inte fanns någon olja och inga andra naturtillgångar. Det var inte som Biafra till exem-pel.

Och några demokratiska idéer uppstod aldrig på Maldiverna. Sultanen och den härskande klassen trivdes bäst med att allt var som det alltid varit. Utan någon påverkan utifrån ska-pades där ett förtryck, som är unikt. Man har inte gått efter nå-gon utländsk förebild. Ibrahim Nasir, som är en rätt obildad man och inte behärskar något främmande språk, har ingen mo-dell att gå efter: han har skapat en egen form av despoti. Det är därför det i början, då man bara ser den paradisiska ytan, är så svårt att förstå att det döljer sig någonting under den. Man ser först inte

mönstret.

Men despotins mål är klart : det är att plundra landet. Det är inte så att folk arkebuseras och slaktas bara för att någon ska tillfredsställa sin blodtörst. Sådant kan inte ske omärkligt. Det är endast sjuka despoter, som roar sig med sådant. Ibrahim Na-sir är girig och despotins mål är att tillfredsställa hans girighet. När han började sin karriär ägde han inte så mycket som en cy-kel. Nu är han den utan jämförelse rikaste mannen i landet. Han äger redan många byggnader i Male. Där finns till exem-pel flera stora hus — butikslokaler, kontor, magasin — som alla kallas Crescent House och har ett nummer. Det finns ett fint hus med bar, butik och landets enda läskedrycksfabrik, som he-ter Beach Crescent. Allt det, som heter något på "Crescent" (halvmåne) ägs av presidenten personligen. Han äger flera av Males finaste villor, alla vaktade av beväpnade soldater, han äger biografen Olympus och han äger genom ett bolag också stadens andra biograf. Han sägs äga 90 butiker. Han äger den ena tidningen i Male — fast den ger förmodligen inte stor vinst. Den heter "Månsken". Han äger minst fem bilar. Och han äger flera öar. Tidigare var det inte tillåtet att köpa öar och markegendo-mar från staten. Man fick bara arrendera marken. Rätt nyligen stiftade presidenten en ny lag, som tillåter köp av statligt land. Det är naturligtvis en högst reaktionär lag i ett land, där man har så mycket vatten men så litet land och där inget land och inga öar borde få vara privatägda. Men lagen hade förstås bara ett syfte och alla förstår vad det var: att presidenten skulle kunna köpa mera mark och flera öar.

— Men hur skaffar han sig då alla dessa rikedomar?
Genom att beslagta egendom från sina motståndare?

Nej, det går inte till så. Det är mycket enklare. Någon direkt inkomstskatt uttas inte — bara det styrande skiktet har ju några egentliga inkomster. Däremot förekommer många olika avgifter — det är till exempel skatt på alla båtar, även de minsta, skatt på allt som flyter i detta land, där man är helt beroende av att kunna ta sig fram på vattnet. Men det avgörande är att staten har monopol på all export och import. Tidigare var det de in-diska borak-köpmännen, som hade detta monopol, men så kör-des de iväg rätt brutalt: de utlovades kompensation för den egendom staten tog över, men de flesta har aldrig fått någon ersättning. I stället inrättades då ett statsmonopol. Det fungerar genom Maldivian Nationals Trading Corporation, som har sitt högkvarter i Colombo. Det sägs vara ett halvstatligt bolag, men de privata intressenterna är förmodligen presidenten och några av hans kumpaner. Den som närmast sköter plundringen är av allt att döma MNTC:s direktör i Colombo, Ali Maniku.

Bolaget har alltså ett fullständigt handelsmonopol. Det köper upp ris och andra importvaror och bestämmer sen priserna, då varorna säljs genom Maldivian Government Bodu Stores i Male. De verkliga inköpspriserna redovisas aldrig. På samma sätt har MNTC exportmonopol. All utrikeshandel går genom Male. Tidigare kunde man skicka varor direkt från Addu till Colombo, men det går inte nu, allt måste levereras till Male.

Den främsta exportvaran är ju torkad maldivisk fisk.

Från de olika öarna och atollerna fraktas den fisken till Male, där staten genom bolaget köper den till priser som staten själv fastställer. Sen säljs den på export av MNTC till helt andra priser, som gi-vetvis aldrig offentliggörs. Vill någon utländsk köpare impor-tera något från Maldiverna måste han vända sig till MNTC, som sen köper varorna i Maldiverna och säljer dem på nytt. MNTC bestämmer både inköpspriset och försäljningspriset. Dessutom driver MNTC den ganska stora maldiviska handels-flottan. Men vinsten offentliggörs aldrig. Den officiella maldi-viska handelsstatistiken görs upp på fri hand uteslutande för att tillfredsställa FN och Colombo-planen. Någon möjlighet att komma över de verkliga exportsiffrorna finns inte — de hålls hemliga. Från det maldiviska informations-departementet fick jag siffran 18 356 571: 04 rupees för exporten år 1970. Men från en annan källa, som jag betraktar som tillförlitligare än den officiella, uppgavs en ungefärlig summa av 25 000 000 ru-pees. Balansen, omkring sju miljoner rupees, har väl hamnat i presidentens ficka.

Uppgifter om importen lämnas överhuvudtaget inte ut och samma sak gäller inkomsterna från sjöfarten. Det är till och med omöjligt att få en officiell uppgift på hur många fraktbåtar man har, men jag vet nu att de är omkring 30 och att Mal-divian National Trading Corporation, som äger alla båtarna, planerar att utöka flottan med ytterligare 20 fartyg under de närmaste tre åren. Det innebär att inkomsterna från sjöfarten kommer att bli lika höga som exportinkomsterna.

Det är hur lätt som helst för Nasir och Maniku och deras kumpaner att roffa åt sig jättelika summor i både maldivisk och utländsk valuta. Maldivisk valuta har de förmodligen ännu lät-tare tillgång till, eftersom det inte finns någon statsbank på Maldiverna och ingen annan bank heller. De kan ju själva låta trycka pengarna. Bristen på banker hindrar ju alla ekonomiska framsteg i landet. Folk samlar pengarna på hög i skåp och kis-tor till ingen nytta, likadant som man samlade kaurisnäckor förr i tiden. Fast egentligen är de naturligtvis alldeles värdelösa pappersbitar, kaurisnäckorna var mera värda. Det är bara maktha-varna som kan använda pengarna till att köpa fisk och andra exportvaror, som de sen säljer mot utländsk valuta. Man tror att de sätter in vinsterna i utländska banker — man kan inte förstå vart pengarna annars skulle ta vägen. På det sättet plundras folket. De fattiga människor, som arbetar hårt för att fånga fisken och bereda den, tjänar nästan ingenting. De får nöja sig med det pris, som staten fastställer, men har ingen aning om vad staten sen säljer fisken för. Vinsterna kammars hem av Nasir och hans kumpaner. Har man sen sett hur folk lever på öarna, då tycker man att det är fruktansvärt.

— Men det finns ju ändå en regering. Och ett parlament. Även om den stora massan, som saknar utbildning, inte förstår det måste det finnas många som inser bedrägeriet, eller hur?

Jag tror att det finns regeringsmedlemmar, som förstår det. Det finns också parlamentsledamöter, som inser vad Nasir är i färd med. Men det är här den verkliga makt-

faktorn kommer in: armén. Det verkar som om omvärlden tror att Maldiverna inte har någon armé, men det är fel. Det finns ingen poliskår, men det finns en armé. Armén fungerar också som polis. Jag vet inte hur stor den är, men i förhållande till landets invånarantal tror jag den är avsevärd. För sju år sen uppskattades polisens styrka till 4 000 man. Jag är säker på att minst var 20:e invånare i Maldiverna är polis, det vill säga soldat. Längre än så kan väl en polisstat knappast komma. Nasir har skaffat sig ett totalt inflytande över armén. Han kan sålunda tysta all opposition. Det sker mycket snabbt och effektivt: vederbörande försvinner bara till Vilingili.

— Vilingili?

Det är den maldiviska djävulsön. Den ligger alldeles intill Male, ingen dag kan man undgå att se den. Den ligger på alldeles lagom avstånd för att man bara ska kunna se ridån av kokos-palmer, men inte vad som finns bakom den ridån. Folk låtsas inte se ön — de tittar inte åt det hållet. Men de kan inte undgå att känna de isande vindarna från den. Att hamna på Vilingili betyder i bästa fall några års pina och förnedring, från vilken många aldrig återhämtar sig, i värsta fall döden. Jag har naturligtvis inte varit på Vilingili — bara tanken att försöka komma dit var mig fullkomligt främmande: jag hade säkert inte kommit därifrån. Och eftersom ingen utanför Maldiverna vet att Vilingili existerar, hur skulle någon då ha kunnat rädda mig? Men jag har talat med människor, som har varit där och kommit undan levande. Jag har en ganska klar föreställning om livet där. Det ter sig ungefär som Papil-

lon skildrar livet på den franska djävulsön. Eller kanske ändå värre. Armen behärskar hela ön — inga andra än soldaterna och de politiska fångarna släpps dit. Fångarna tiar ingen kontakt med yttervärlden fastän det egentligen bara är ett par stenkast till Male. De får göra hårt straffarbete, jag tror att det bland annat är fråga om att hugga byggnadssten av korall från lagunen. Fångarna utsätts ständigt för fångvaktarnas brutalitet och trakasserier. De låses in i ytterst trånga burar, som står utplacerade i bushen. De har två plåt-burkar i buren, den ena innehåller vatten och den andra ska tjänstgöra som toalett. Vid minsta brott mot ordningsreglerna utsätts de för svåra bestraffningar. En fånge hade tvingats att sitta i lagunen med bara huvudet över vattnet en dag och en natt. Då han släpptes upp därifrån kunde han inte gå — han måste krypa. Det straffet fick han för att han hade rökt en tidningspapperscigarrett. Han satt förresten över ett år på Vilingili för att han hade kritiserat regeringens handelsmonopol: nå-gon rapporterade honom. Han har aldrig tillfrisknat efter det året.

På Vilingili hamnar alla, som talar oförsiktigt. Hur många som sitter där vet jag inte. Det kan vara 50, det kan vara flera hundra. Ingen vet. Men jag kan uppge namnet på två politiska fångar på Vilingili:

Abbas Ibrahim (med adressen Kavoge, Henvero, Male). Han har löjtnants grad och är utbildad vid Sandhurst i England. Strax efter det att han återvänt till Maldiverna arresterades han och internerades på fängelseön. Orsaken anges vara att han hade vidarebefordrat ett brev till en intern från dennes mor.

Och Mohamed Naeem (med adressen Fiyalboshige, Maa-fannu, Male). Han hade utomlands utbildat sig till pilot. Omedelbart vid återkomsten till Male greps han och fördes till fängelseön.

Båda sitter på Vilingili utan dom och rättegång. Så vitt jag vet är de fortfarande vid liv.

“ Men finns det ingen motståndsrörelse?

Det finns i varje fall ingen organiserad motståndsrörelse. Pre-sidenten använder ju inte bara våld för att hålla kontrollen, han har också andra medel. Regeringsmedlemmarna har en mängd privilegier. De har höga löner, de har fått privata bilar och så vidare. De är nöjda och belåtna. I parlamentet finns det naturligtvis några, som inte alls är tillfreds med systemet, men de är maktlösa. Det hände en gång för inte så länge sen att två parlamentsledamöter opponerade sig mot ett lagförslag. Dagen efter satt de på Vilingili. Parlamentet, som har slutna sessioner, fungerar inte alls som ett parlament. Där förekommer inga diskussioner: man bara lyssnar på presidentens förslag och godkänner dem. Jag träffade en parlamentsledamot dagen efter en session. Den hade tagit 20 minuter. Vårt parlament arbetar under speciella former, så lian. Är det så att ni har rätt att säga ja men inte rätt att säga nej? frågade jag. Så kan man uttrycka det, svarade han. Så är det en annan sak: den maldiviska mentaliteten, formad genom århundraden av ofrihet under Allah och sultanerna, ger inte rum för något motstånd mot orättvisorna. Afif Didi, utbrytarpresidenten i Addu, lär en gång ha uttryckt det så här: maldivierna är som en skock

höns — man kan schasa iväg dem vart som helst, men så snart det vankas mat kommer de springande igen. Många av dem, som plågats på Vilingili, erbjuds ett rege-ringsjobb då de blir frisläppta. De tar tacksamt emot det jobbet och arbetar sen lojalt, oförtrutet och energiskt för regeringen — samma regering, som skickade dem till djävulsön. Fast jag vet inte om det är något speciellt för Maldiverna.

Religionen är också något, som underlättar despotin. Staten och religionen är ju samma sak. Presidenten är också landets re-ligiösa överhuvud och någon annan religion än islam finns ju inte, tillåts inte. Den nuvarande presidenten är så gott som helt okunnig i islam. De forna sultanerna var ju religiöst bildade och det innebar förmodligen att även de goda sidor, som utan tvivel finns i den religionen, kom fram och hade en stark inverkan. Men Ibrahim Nasir kan inte sin koran. Har han någon gång läst den och funnit att ett av de största fel en muslim kan begå är att samla på sig jordiska rikedomar, så har han skyndat sig att glömma det. Han går sällan i en moské — och skulle det nå-gon gång ske, så är moskén avspärrad för andra. Men religio-nen hjälper honom ändå att utöva sitt förtryck. Från födelsen till döden behärskas folket av staten. Varje giftermål och varje skilsmässa måste till exempel registreras av staten för att gälla. Det är inte som i de fascistiska diktaturerna, där kyrkan finns vid sidan av staten och borde ha ett eget inflytande, även om den sällan utnyttjar det på rätt sätt.

— Har alltså ingen någonsin försökt revoltera mot Nasir, menar ni?

Jo, en gång gjordes ett försök. Det var för tre år sen. Men

det var ett mycket valhant försök och kan knappast kallas för en revolt. För en organiserad motståndsrörelse skulle det annars inte vara svårt att besegra armén, som är koncentrerad till Male och Vilingili och som helt saknar stridsvana. Men nu har den ju försetts med ryska vapen.

— Ryska vapen?

Ja. Det har ju legat en stor rysk båt på redde i Male i fyra månader, visste ni inte det? Man sa att det var ett verkstadsfar-tyg och jag trodde först att det var något underhållsfartyg för ryska trålare. Men så var det inte, man höll på med något annat: man moderniserade maldiviska bevakningsfartyg och ut-rustade dem med maskingevär. Maldivierna har under årens lopp kapat 13 fiskefartyg, de flesta nationalistkinesiska och någ-ra sydkoreanska. De har sen delvis gått i trafik mellan öarna, men nu har de alltså förvandlats till krigsfartyg. Dessutom har ryssarna levererat vapen till armén. Då den ryska båten kom togs stora trälårar iland. Folket i Male uttryckte det så här: Ryssarna kommer med äpplen och nu ska de lära våra soldater hur man ska äta dem.

Men de här vapnen är naturligtvis inte avsedda mot yttre fiender. De ska användas i förtryckets tjänst. Så är det ju för-resten med nästan alla vapen här i världen, i varje fall med dem som stormakterna levererar till de underutvecklade län-derna.

— Träffade ni några ryssar?

Ja, två av dem bodde i Male, en ingenjör och en tolk. De gav sig ut till båten varje morgon, men övernattade i land. Jag träf-fade dem en kväll, trevliga karlar båda två. Tolken,

som hette Sergej Lavrentiev, talade engelska flytande. Han var bra på hindustani också — det var därför han var med på fartyget. Ryssarna hade trott att man talade hindustani på Maldiverna. Nu hade han lärt sig divehi förvånansvärt bra.

Besättningsmännen på den ryska båten fick gå iland en dag i veckan. Jag mötte några av dem på kajen ett par gånger. De väckte inget uppseende alls.

Jag vet inte varför ryssarna hjälper Ibrahim Nasir. Det kanske bara är för att engelsmännen är här på Gan. Men rys-sarnas intresse för Indiska oceanen har ju ökat. De kanske vill ha en bas i Maldiverna de också. Får han bara bra betalt är nog Nasir pigg på att hyra ut en ö i de norra atollerna till ryssarna.

Det pågår för resten något mystiskt på en av Nasirs öar i Male atoll. Ingen vet riktigt vad. Man vet bara att han ofta far dit och att där uppförs en mängd byggnader.

— Vad tror ni om den framtida utvecklingen?

Jag vet inte när en förändring kommer. Jag vet att den måste komma, men att det inte blir snart. Det blir förmodligen ingen blodig revolution. Det blir ingen invasion av frihetskämpar, inget gerillakrig. Sådana revolutioner är omöjliga i landet. Och genom att mörda diktatorn når man ingenting. Han måste tas levande och förmås lämna tillbaka det han stulit och stuckit undan på utländska bankkonton.

Men en sak är klar: medvetandet i landet ökar sakta men säkert. Det började med alla de ungdomar, som för några år sen studerade på Ceylon. Fastän de tillhörde den

privilegierade klassen kunde de inte undgå att ta intryck. Till och med presidentens son tog intryck — han var med i en revolt på skolan på Ceylon, vilken resulterade i att ett 20-tal ungdomar togs till-baka till Male och förvisades till en ö. Presidentens egen son sattes en tid på Vilingili. Nasir upptäckte faran i att skicka ungdomar till Ceylon för utbildning. I stället hål' -nkn anställt ceylo-nesiska lärare, som kan ge ungdomarna utbildning i Male, och därmed måste man införa undervisning på engelska i stället för divehi. De ceylonesiska lärarna är ytterst försiktiga och blandar ingen politik i undervisningen. I stort sett är det statliga skol-systemet ingenting annat än ögonfägnad och bara avsett för överklassens barn. Man utbildar en otrolig mängd kontorister och sekreterare, som kan ges jobb i administrationen. Men det är ändå oundvikligt att utbildningen automatiskt medför ett ökat medvetande hos de unga och att deras isolering hävs genom kunskaperna i engelska. För högre utbildning måste man ju också skicka ungdomar till andra länder, Australien, Nya Zeeland, Ryssland. De kommer tillbaka förändrade. En del av dem hamnar direkt på Vilingili, då de kommer tillbaka — det är när de inte kan dölja sin sinnesförändring.

Jag tror att det finns några regeringsledamöter, som egentligen inte alls gillar Nasir och hans metoder. Jag har fått ett starkt förtroende för utrikesminister Ahmed Zaki — tror inte att han egentligen tillhör ligan utan i själ och hjärta avskyr Nasir och betraktar honom som en dum och oduglig uppkomling.

Jag såg en artikel, som Zaki skrivit till den maldiviska

national-dagen den 26 juli. "Det är vår uppriktiga önskan att Gud ska ge president Ibrahim Nasir större visdom, tålamod och förmåga att leda Maldiverna till fortsatta segrar på vägen till framgång och välstånd", skrev han. Han skrev "större", inte "stor". Det skulle kunna tydas så här: "Gud give att presidenten blir klo-kare" — och jag tror att det var så Zaki menade det. Men Zaki ser ingen möjlighet att störta Nasir och han är förresten en mycket fridsam man. Han försöker i stället göra det bästa möjliga av situationen. Och Nasir kan inte vara utan honom.

Men om några år kommer situationen att bli ohållbar. För att kunna stjäla pengar av folket genom handelsmonopolet måste Ibrahim Nasir och hans kumpaner ha internationella kontakter — de kan inte avspärra Maldiverna från yttervärlden. Den rika klassen, som stöder diktaturen, har upptäckt behovet av utbildning och kräver att ungdomarna får utbildning. Ibrahim Nasir och hans gelikar kan inte klara dubbelspelet hur länge som helst. De måste hålla en dörr på glänt mot yttervärlden för att kunna roffa åt sig pengar. Men en dag kommer den dörren att blåsa upp på vid gavel. Det är vad jag tror. Och jag tror att det bästa omvärlden kan göra för det maldiviska folket är att dra i den dörren: ju flera människor, som blir nyfikna på Maldiverna, ju flera som försöker ta sig dit för att uppleva de paradisiska öarna, de underbara korallreven och de vänliga, gästfria människorna — desto snabbare kommer den slutliga frigörelsen. Det kommer kanske att ta decennier, men till slut kommer den.

SÄKERHETSOFFICERN bjuder mig på varmbad — jag tar god tid på mig, men då jag är färdig är han fortfarande där utanför: släp-per mig inte ur sikte.

Han bjuder på lunch också. jag väljer en grillad stek — den första kötträtt jag ätit på mycket länge.

Det var ju en engelsk korvett i Male för en tid sen, säger jag. De spelade en fotbollsmatch där. Förlorade med 7-0.

— Det kan jag tänka mig. Något annat var inte att vänta med tanke på de mängder öl och whisky de hävde i sig här på Gan dagen innan. Träffade ni dem?

Nej, men jag såg dem då de kom från matchen. De följdes av en stor skock folk — halva Male var ute för att titta på dem. Han sitter tyst och grubblar.

— Ni sa att ryssarna inte väckte något uppseende alls, då de var i land?

Ja, det är faktiskt rätt underligt att engels-männen var en så mycket större sevärdhet än ryssarna. Jag har inte tänkt på det förut. Fäster ni någon vikt vid det?

— Jag tror det är en värdefull upplysning.

Han ser på klockan. RAF-planet från Singapore har kommit in.

— Det var en sak, säger han och försöker få det att låta som ett plötsligt hugskott: ni har möjligen inget fotografi av det ryska fartyget?

Nej, säger jag. Det har jag tyvärr inte. Jag kunde ha tagit en sådan bild närsomhelst, jag hade ju ett teleobjektiv med mig. Men det var nog lika bra att jag inte försökte. Jag vet att de höll ögonen på mig.

Sen kör han mig till planet: ända fram under vingen. jag lå-ter min klumpiga Male-käpp ligga kvar i baksätet på bilen

och använder min nya, smäckra käpp, som är gjord på Hittadu. Med den som stöd går jag uppför trappan. Käppen har beslag av mässing och vrider man på handtaget får man fram en lång och sylvass pik.

AVSKEDET

Drömmen om en ö

DEN STARTAR, DEN VRÅLAR. Den tjuger. Den lyfter. Vingen gungar, hjulställen fälls in med två dunsar.

Blå lagun. Palmer — som blommor. Atollen är ett hjärta. Stränderna.

Vågorna.

Bränningarna.

Molnslöja — kokosö. Molnslöja — blå lagun. Molnslöja — mörkblått, ljusblått, grönbått.

Bara hav. Bara hav. Inga atoller. Inga öar.

Varför skulle jag tvinga mig att inte gråta, när öarna försvin-ner? Hur skulle jag då orka med det.

Käre Deen!

Jag skriver det här brevet ovanför Indiska oceanen. Nyss såg jag den sista skymten av Maldiverna. jag tror det var Huvadu atoll.

Jag skriver för att tala om för dig att jag är mycket sorgsen och att mina ögon är fulla av tårar.

När motorbåten kom till radiostationen frågade du om jag var lycklig. Är du lycklig nu? frågade du. Nu när du möter människor av din egen färg.

Jag var inte lycklig, jag var bara förvirrad. De där människor var fullkomliga främlingar för mig. jag ville inte fara. Men du sa mig att jag måste fara.

Addu atoll är formad som ett hjärta — jag såg det från luften

Jag vet inte bara om paradiset, jag vet också om den dolda terrorn.

Som en robot, nej som en skadskjuten fågel kastas jag nu genom universum från en planet till en annan.

Kanske försökte jag komma bort från Biafra. Och en tid trodde jag att jag hade lyckats.

Det var då massakrerna startade i Östpakistan och på Ceylon — jag hörde ju nyhetssändningarna i min lilla radio.

Död åt tyrannerna!

Jag vet. Och jag ska berätta.

MITT I NATTEN landar planet på Brize Nortons militär-flygfält i England. En man från Secret Service möter mig i passkontrollen. Han är sömndrucken — har väckts mitt i natten av ett telegram från Gan. Han lyckas övertyga passpolisen om att jag bör släppas in i landet, fast det är helt mot alla regler att civila kommer till Storbritannien den här vägen.

Han tar mig till sitt kontor i en sotig tegelbyggnad, som ser ut som en järnvägsstation från sekelskiftet. Jag berättar historien för honom. Om despoten, om fängelseön, om de ryska maskingevären.

Han skriver med en trubbig blyertspenna. Han påminner om Sherlock Holmes. Eller kanske dr Watson. Han bjuder på kaffe varje halvtimme. Till slut hämtar han en röd stämpeldyna och stämplar "Secret" på varje blad

och på ett kuvert, som han för-seglar. Han arbetar länge med kassaskåpets kombinationslås, men till slut får han upp det. Han lägger rapporten där.

— Vi kan inte förstå hur ni kunde komma in i landet och resa så fritt, säger han. Jag vet ingen som har gjort det förr.

Jag förstår det inte riktigt heller.

Men kanske ville de att jag skulle berätta.

Han ringer till en överordnad och säger:

“ Jag har hela historien. Ja, jag har frågat om det. Ja, jag skriver ut det i dag.

Vad är egentligen Maldiverna — bara en bit av samma värld. Det går inte att komma undan.

Jag kan inte skriva om annat än det jag ser och hör och upp-lever. Jag kan skriva ett reportage om Maldiverna.

Jag kan kalla reportaget “Drömmen om en ö”, för det är vad det egentligen handlar om.

Men det reportaget blir väl aldrig färdigt.

Nu när jag har varit på ön kommer jag naturligtvis att längta tillbaka till den.

Ön ligger bara där och väntar.

Den är alldeles lagom stor, man går runt den på en halv-timme. Där växer fullt av kokospalmer. Det går säkert bra att plantera bananer — bönor och jams skulle nog också växa där. Sötvatten finns — det är bara att gräva en brunn. Med palm-virke och palmblad skulle man lätt kunna bygga en riktigt fin bungalow. Den skulle ha en stor öppen veranda med en hängmatta och några bekväma stolar. Senare

skulle man kunna bygga sig ett korallstenshus. Ibland kunde man ge sig utanför revet för att fiska med krok men annars skulle man bara simma ut i korallvärlden med cyklopöga och harpungevär och välja ut de fiskar, som smakar bäst.

Man skulle kunna köpa en segelbåt för en tusenlapp eller så i Male, lasta den med några säckar ris och annan proviant, och segla till ön. Det är inte särskilt långt dit, men den ligger ändå avsides. Det kan hända att människor har varit på ön någon gång för att samla kokosnötter, men man kan inte se några spår efter dem. Då man landar är den vita korallstranden alldeles orörd — man ser bara några hägrar och spåren efter eremit-kräftorna.

Man skulle kanske kunna strunta i Vilingili och Vietnam, Biafra och Bangladesh?

Skulle man kunna det?

På Arlanda väntar hon.

Men jag var aldrig på de norra atollerna.

Del 2: 1982, 2011